

უზიღრის უიღარი

ყარაღარი

პიკოლომინარი

თარგმანი
სანდრო შინშიაშვილისა

საბჭოთა მწერალი
თბილისი
1922

ყაჩაღები

დრამა ხუთ მოქმედებად

Quae medicamenta non sanant, ferrum
sanat; quae ferrum non sanat, ignis sanat.
Hippokrates

რასაც წამალი ვერ განკურნავს, მას რკინა
განკურნავს; რასაც რკინა ვერ განკურნავს, მას
ცეცხლი განკურნავს.

ჰიპოკრატე

In tyrannos! — ტირანების წინააღმდეგ!

მოქმედი პირნი

მაქსიმელიან ფონ მოორ—მფლობელი გრაფი
 კარლ } მისი შვილები
 ფრანც }
 ამალია ფონ ედელრაიხ—გრაფის ნათესავი
 ზერმან—უკანონო შვილი ერთ-ერთი აზნაურისა
 შპაგელბერგ }
 შვაიცერ }
 გრიმ }
 რაცხან } თავზებულადებული და მოქეიფე ახალგაზრდობა,
 შუფტერლე } შემდეგ ბანდიტები
 რილერ }
 კოსანსკი }
 შვარც }
 დანიელ—მოხუცი მსახური გრაფ ფონ მოორისა
 პასტერ მოზერ }
 პატერ }
 გუნდი ყაჩაღებისა და სხვები.
 მოქმედება წარმოებს გერმანიაში. მოქმედების ხანგრძლივობა
 ორი წელიწადი.

პირველი მოქმედება

სურათი პირველი

ფ რ ა ნ კ ი ა,

დარბაზი მოორის სახალეში.

ფრანცი და მოხუცი მოორი

ფრანც. მართლა კარგად ხართ, მამაჩემო? რაღაც გაფითრებული მეჩვენებთ!

მოხუცი მოორ. სრულიად კარგად, შვილო ჩემო, სრულიად კარგად! რამე სათქმელი გაქვს?

ფრანც. ფოსტა მოვიდა! ჩვენი ლაიპციგელი კორესპონდენტი საგან წერილი არის.

მოხუცი მოორ. კარლოსის ამბავს მატყობინებს?

ფრანც. დიახ, ამბავს, მაგრამ ვშიშობ... არ ვიცი... მაინც როგორია თქვენი ჯანმრთელობა? მართლა კარგად ხართ, მამაჩემო?

მოხუცი მოორ. როგორც თიფი წყალში! შვილის ამბავს იწერება? შენ რა გავუხებს, ორჯერ რომ იკითხე ჩემი ჯანმრთელობა?

ფრანც. თუ აგადა ხართ ან თუ ოდნავ ცუდად გრძნობთ თავს... მაშინ ნება მიბოძეთ, სხვა დრო ვარჩიო მოსალაპარაკებლად. (ჩურჩულით) ამ ამბავს უძღვური სხეული ვერ გადაიტანს.

მოხუცი მოორ. ღმერთო ჩემო, ისეთს რას გავიგებ?

ფრანც. ნება მიბოძე, ჯერ სიბრალულის ცრემლი დავდგარო ჩემი ზნედაცემული ძმის გამო. მე უნდა სიჩუმე დამეცვა და არაოდეს კრინტი არ დამეძრა, რადგან იგი თქვენი შვილია. მე უნდა დამეფარა მისი შერცხვენა და სისაძაგლე, რადგან იგი ჩემი ძმა არის, მაგრამ რომ მე თქვენი მორჩილი უნდა ვიყო—ეს არის ჩემი პირველი და სამწუხარო მოვალეობა... ამიტომ მაპატიეთ.

მოხუცი მოორ. კარლ! კარლ! ნეტავ იცოდე, შენი ქცევა რა მწუხარებაში აგდებს მამაშენს. ნეტავ იცოდე, შენზე ერთი კარგი ამბავი მე ათი წლის სიცოცხლეს მომიმტებდა! დამიბრუნებდა სიკაბუქეს, მაგრამ ახლა, ვაგლახ, სამარეს მაახლოვებს!

ფრანც. მოხუცო, თუ ასეა, მაშინ მშვიდობით! დღეს ჩვენ ყველას მოგვიხდებოდა თქვენს კუბოზე თმები გვეგლიჯნა.

მოხუცი მოორ. ნუ მიდიხარ! აწ რაღა დამრჩენია, ერთი პატარა ნაბიჯი. დაე ასრულდეს, როგორც მას სურს (ღაჯღება). მისი წინაპრების ცოდვები მესამე და მეოთხე თაობას მოეკითხება... დაე მან მოიყვანოს სისრულეში.

ფრანც (წერილს ამოიღებს). ხომ იცნობთ ჩვენს კორესპონდენტს! უცქირეთ!.. ჩემი მარჯვენა ხელის თითს დავთმობდი, ოღონდ კი მეთქვა, რომ იგი ცრუობს, გესლიანი, სულმდაბალი, ცილისმწამებელი. ძალ-ღონე მოიკრიბეთ—მაპატიეთ, რომ თქვენ თვითონ წერილს არ გაკითხვით—თქვენთვის საჭირო არ არის, თქვენ ვერც გადაიტანთ, ყველაფერი რომ შეიტყვოთ.

მოხუცი მოორ. ყველაფერი, ყველაფერი, შვილო ჩემო! შენ იქნები ჩემი საყრდენი!

ფრანც. „ლაიპციგი, პირველი მაისი. მე რომ შენთვის მტკიცე პირობა არ მომეცა, ძვირფასო მეგობარო, მცირედიც კი არ დაგიმალო, რაც შენს ძმას გადახდომია, მაშინ ჩემი უდანაშაულო კალამი ამდენ მწუხარებას არ მოგაყენებდა. თითქოს თვალთ გხედავ, რომ შენ ამ საზიზღარისა და გარყვნილისათვის აფრქვევ ცრემლებს“ (მოხუცი სახეს იფარავს). ხედავთ, მამაჩემო, მე მხოლოდ უწყინარ ადგილებს გიკითხავთ! „რომ შენ გარყვნილისათვის ამდენ ცრემლს აფრქვევ“. ოხ, ცრემლი მდიოდა, მისთვის მე გულით ვწუხდი!— „თითქოს ვხედავ მოხუცებულს და პატიოსან მამაშენს, სიკვდილივით გაფითრებულს“... ღმერთო ჩემო, მართლაც გაფითრებულხარ, ჯერ ხომ მცირედიც არ მოგისმენიათ.

მოხუცი მოორ. განაგრძე... განაგრძე!

რანც. „გაფითრებული, როგორც სიკვდილი, ემხობა სკამზე და წყველის იმ დღეს, როდესაც ბავშვის ბაგემ ტიტინით მამის სახელი ახსენა. მე ყველაფერი არ გამანდეს, მაგრამ იმ მცირეოდენიდანაც, რაც მე გავიგე, შენც მცირეს გატყობინებ. შენმა ძმამ, ვგონებ, ყოველგვარ გარყვნილებას დაუსირცხვილობას გადააჭარბა. ყოველ შემთხვევაში მე ბევრი რამ არ მსმენია, რაც მან ჩაიდინა. გუშინ შუალამისას ვალად აიღო 40000 დუკატი. ამაზე ადრე გააუპატიურა ადგილობრივი ბანკირის ქალიშვილი და მისი საქმრო კი—კარგი გვარისა და კეთილი ყმაწვილი—სასიკვდილოდ დასჭრა დუელში. თვითონ გაქცა სამართალს და თან გაიყოლა შვიდი ამხანაგი, რომლებიც ჩათრეული ჰყავს გაზრწნილ ცხოვრებაში“. მამაჩემო! ღვთის გულისათვის! მამაჩემო! რა გემართებათ?

მოხუცი მოორ. კმარა! კმარა! შვილო ჩემო!

მოხუცი მორა. ღმერთო ჩემო, ისეთს რას გავიგებ?

ფრანც. ნება მიბოძე, ჯერ სიბრალულის ცრემლი დავღვარო ჩემი ზნედაცემული ძმის გამო. მე უნდა სიჩუმე დამეცვა და არაოდეს კრინტი არ დამეძრა, რადგან იგი თქვენი შვილია. მე უნდა დამეფარა მისი შერცხვენა და სისაძაგლე, რადგან იგი ჩემი ძმა არის, მაგრამ რომ მე თქვენი მორჩილი უნდა ვიყო—ეს არის ჩემი პირველი და სამწუხარო მოვალეობა... ამიტომ მაპატიეთ.

მოხუცი მორა. კარლ! კარლ! ნეტავ იცოდე, შენი ქცევა რა მწუხარებაში აგდებს მამაშენს. ნეტავ იცოდე, შენზე ერთი კარგი ამბავი მე ათი წლის სიცოცხლეს მომიმატებდა! დამიბრუნებდა სიკაბუქეს, მაგრამ ახლა, ვაგლახს, სამარეს მიახლოვებს!

ფრანც. მოხუცო, თუ ასეა, მაშინ მშვიდობით! დღეს ჩვენ ყველას მოგვიხდებოდა თქვენს კუბოზე თმები გვეგლიჯნა.

მოხუცი მორა. ნუ მიდიხარ! აწ რაღა დამრჩენია, ერთი ბატარა ნაბიჯი. დაე ასრულდეს, როგორც მას სურს (დაჯდება). მისი წინაპრების ცოდვები მესამე და მეოთხე თაობას მოეკითხება... დაე მან მოიყვანოს სისრულეში.

ფრანც (წერილს ამოიღებს). ხომ იცნობთ ჩვენს კორესპონდენტს! უკვირეთ!.. ჩემი მარჯვენა ხელის თითს დაეთმობდი, ოღონდ კი მეთქვა, რომ იგი ცრუობს, გესლიანი, სულმდაბალი, ცილისმწამებელი. ძალ-ლონე მოიკრიბეთ—მაპატიეთ, რომ თქვენ თვითონ წერილს არ გაკითხებთ—თქვენთვის საჭირო არ არის, თქვენ ვერც გადაიტანთ, ყველაფერი რომ შეიტყუათ.

მოხუცი მორა. ყველაფერი, ყველაფერი, შვილო ჩემო! შენ იქნები ჩემი საყრდენი!

ფრანც. „ლაიპციგი, პირველი მაისი. მე რომ შენთვის მტკიცე პირობა არ მომეცა, ძვირფასო მეგობარო, მცირედიც კი არ დაგიმალაო, რაც შენს ძმას გადახდომია, მაშინ ჩემი უდანაშაულო კალამი ამდენ მწუხარებას არ მოგაყენებდა. თითქოს თვალთ გხედავ, რომ შენ ამ საზიზღარისა და გარყვნილისათვის აფრქვევ ცრემლებს“ (მოხუცი სახეს იფარავს). ხედავო, მამაჩემო, მე მხოლოდ უწყინარ აღვიღებს გიკითხავო! „რომ შენ გარყვნილისათვის ამდენ ცრემლს აფრქვევ“. ოხ, ცრემლი მდიოდა, მისთვის მე გულით ვწუხები!— „თითქოს ვხედავ მოხუცებულს და პატიოსან მამაშენს, სიკვდილივით გაფითრებულს“... ღმერთო ჩემო, მართლაც გაფითრებულხარ, ჯერ ხომ მცირედიც არ მოგისმენიათ.

მოხუცი მორა. განაგრძე... განაგრძე!

ფრანც. „გაფითრებული, როგორც სიკვდილი, ემზობა სკამზე და წყველის იმ დღეს, როდესაც ბავშვის ბაგემ ტიტინით მამის სახელი ახსენა. მე ყველაფერი არ გამანდეს, მაგრამ იმ მცირეოდენიდანაც, რაც მე გავიგე, შენც მცირეს გატყობინებ. შენმა ძმამ, ვგონებ, ყოველგვარ გარყვნილებას და სუსირცხვილობას გადააქარბა. ყოველ შემთხვევაში მე ბევრი რამ არ მსმენია, რაც მან ჩაიდინა. გუშინ შუადამისას ვალად აიღო 40000 დუკატი. ამბავი აღრე გააუბატიურა ადგილობრივი ბანკირის ქალიშვილი და მისი საქმრო კი—კარგი გვარისა და კეთილი ყმაწვილი—სასიკვდილოდ დასჭრა დუელში. თვითონ გაექცა სამართალს და თან გაიყოლა შვიდი ამხანაგი, რომლებიც ჩათრეული ჰყავს გაზრწნილ ცხოვრებაში“. მამაჩემო! დღეთს გულისათვის! მამაჩემო! რა გემართებათ?

მოხუცი მორა. კმარა! კმარა! შვილო ჩემო!

ფრანც. მე თქვენ გზოგავთ... „მათ მღვეარი დაადვენეს, შეუ-
რაცყოფილნი თავგამოდებით ყვირიან და მოითხოვენ და-
კმაყოფილებას. მისი თავი შეფასებულია... სახელი მო-
ორების...“ არა, ჩემო საბრალო ენავ, მამისმკვლელი ნუ
გახდები! (ხეგს წერილს). ნუ დაუჯერებთ, ერთ სიტყვასაც
ნუ ერწმუნებით.

მოხუცა მოორ (მწარედ ატარებული). ჩემო გვარო, ჩემო პატიო-
სანო სახელო!

ფრანც (მამას ეხვევა). ურცხვო, ათასჯერ ურცხვო კარლ! განა
მე წინასწარ არ ვგრძნობდი ამას, როცა ის ჯერ კიდევ
პირზე რძეშეუშრობელ გოგოებს დასდევდა ქუჩის ბიჭბუ-
ჭებთან და ათასგვარ ნაძირალებთან ერთად! ის ეკლესიას
გაუბრბოდა, როგორც ავაზაკი გაუბრბის ციხეს და შენგან
გამოთხოვნილ გროშებს აბნევდა უთავბოლოდ! ხოლო ჩვენ
ამ დროს სახლში სასოებით ვლოცულობდით და წმინდა-
ნების ქადაგებას ვისმენდით. განა მე ამას წინასწარ არ
ვგრძნობდი, როცა ის იულიუს კეისარის, ალექსანდრე
მაკედონელის და სხვა ვზადაბნეული წარმართების თავგადა-
საეაღს სიამოვნებით კითხულობდა, ხოლო ტოვიტის ცოდ-
ვათა მონაწილის წიგნს კი უგულვებელს ჰკოფდა? ასჯერაც
მიწინასწარმეტყველებია თქვენთვის, რადგან მე ის მიყვარ-
და როგორც ღვიძლი ძმა, რომ ის თქვენ შეგარცხვენდათ,
თავსლაფს დაგასხამდათ და უბედურებაში ჩაგადგებდათ.
ო, ნეტავ არ ატარებდეს ის მოორის გვარს! ო, ნეტავ კი
ამ გულს არ უყვარდეს ის ასე უსაზღვროდ! დანაშაულებ-
რივია ეს ჩემი სიყვარული მისდამი და, ალბათ, ღმერთის
წინაშე ოდესმე პასუხსაც ვაგებ.

მოხუცა მოორ. ო, ჩემო იმედებო! ჩემო ოქროს იმედებო!

ფრანც. თქვენ კი ამბობდით: „ის მგზნებარე სული, რომელიც
მას თან დაჰყოლია და ხდის მგრძნობიერს ყოველგვარი
სილამაზისა და დიდებულისადმი, მისი პირდაპირობა, რაც
მის თვალეში გამოკრთის, მისი გრძნობის სინაზე, რაც
მას აღუძრავდა თანაგრძნობას დაჩაგრულისადმი, მისი ვაე-
კაცური გამბედაობა, რის გამო არ უშინდებოდა არც ას-
წლოვან მუხის მწვერვალს და არც კლდე-ღრესს, ბოლოს
ყველაფერი ეს მას აქცევს შესანიშნავ მოქალაქედ, დიდე-
ბულ ადამიანად“... აი, ესეც თქვენი დიდებული ადამიანი!
ახლა თქვენ ხედავთ, მამაჩემო, მგზნებარე სული გაიზარ-
და და მოიტანა სამარცხენო ნაყოფი. ნახეთ, ის პირ-
დაპირობა რა უტიფრობად გადაიქცა! ნახეთ, ის გრძნო-
ბის სინაზე და გულჩვილობა როგორ ეარსიყვება როსკიპ
ქალებს!

მამაჩემო, გვარი გამოიცვალეთ, იზრუნეთ სხვა სა-
ხელზე, თორემ მასხარა ბიჭბუჭების და მეწვრილმანების
ათით საჩვენებელი შეიქნებით, როცა შენი შვილის, ბა-
ტონი კარლის სურათს, ლაიპციგის ბაზარზე გამოჰკიდებენ.
მოხუცა მოორ. ნუთუ შენც, ჩემო ფრანც, ნუთუ შენც? ო,
ჩემო შვილებო! რარიგ მარჯვედ უმიზნებთ ჩემს გულს!
ფრანც. ხედავთ, მეც შემძლებია მახვილგონიერება. მაგრამ
ჩემი სიმახვილე მორიელის ნესტარს წააგავს. ამასთანავე
ეს მშრალი, უხეში, გულცივი და გაუთლელი ფრანცი,—
რა სახელებით არ მნათლავდით, როცა ის კალთაში გეჯ-
დათ და უაღერსებდით, რათა ჩემსა და მის შორის ხაზი
გაგველოთ და ის აგემალლებინათ,—ეს ფრანცი მოკვდება
აქ და დაივიწყებენ, ხოლო მისი სახელი კი ქვეყანას მოე-
ფინება! ხა! ხა! ღმერთო, გმადლობ, რომ მას არ გვაყარ.

მაშ, ერთი მიბრძანეთ, თქვენ რომ იმ შვილს თქვენს სახელს არ უწოდებდეთ, განა არ იქნებოდით ბედნიერი ადამიანი?

მონუცი მოორ. ო, გაჩუმდი! როდესაც დედამ პირველად ხელში გადმოიკა, მე აეწიე და დავიძახე: უბედნიერესი მამა ვარ-მეთქი ქვეყანაზე!

ფრანც. ასე თქვით მაშინ, მაგრამ დღეს? თქვენ უბედური ხართ; სანამ ის თქვენი შვილია, თქვენი მწუხარება გაიზრდება მის გაზრდასთან ერთად. ეგ მწუხარება თქვენ დაგ-ღუპავთ.

მონუცი მოორ. ო, დღეს მან სამარის პირად მიმიყვანა.

ფრანც. აი, ხომ ხედავთ! და რომ ის შვილი თქვენ უარყოთ? **მონუცი მოორ.** ფრანც! ფრანც! რას ამბობ, ფრანც? (აღუღე-ბული წამოღება).

ფრანც. განა ეგ ის სიყვარული არ არის მისდაში, რამაც თქვენ მწუხარებაში ჩაგაგდოთ? ნულარ გეყვარებათ დღეის შემდეგ და იგი აღარც თქვენი შვილი იქნება. არა სისხლი და ხორცი, არამედ გული გვანათესავენს. თუ თქვენ იგი აღარ გეყვარებათ, მაშინ ეს გადაგვარებული აღარ იქნება თქვენი შვილი, თუნდაც რომ თქვენი ხორციდან იყოს ამო-ჩარხული. იგი თქვენთვის თვალსაჩინო იყო დღემდე, გვას-ქი—უკეთეს თვალი შენი გიპირებს წარწყმენდას, გვას-წაელის საღვთო რჯული, ამოიგლიჯე იგი; უმჯობე-სია ცალთვალი შეხვიდე სამოთხეში, ვიდრე ორივე თვა-ლით შთახვიდე ჯოჯოხეთად. უმჯობესია იყო უშვილო და ისე წარსდგე ღვთის წინაშე, ვიდრე მამაც და შვილიც ჩაცვივდეთ ჯოჯოხეთში. ასე გვასწავლის საღვთო რჯული.

მონუცი მოორ. შენ გინდა შვილი დავწყევლო?

ფრანც. არა! არა-მეთქი! აბა ვინ გირჩევს დასწყევლო იგი? ვინ არის თქვენი შვილი? ვისაც სიცოცხლე მიანიჭეთ, ხოლო ის კი ყოველნაირად ცდილობს საქუთარ თქვენსას ბოლო მოუღოს?

მონუცი მოორ. ო, ეგ კი მართალია! ჩემ დასასჯელად იგი გან-გებამ მომივლინა. დიახ, ჩემ დასასჯელად!

ფრანც. ხედავთ, რა შვილობრივი გრძნობით გეპყრობათ თქვენი სათაყვანებელი! თქვენ მკლავთ იმის გამო, რომ თქვენ იგი გიყვართ, იგი თქვენს ყელს ხელეებით ჩასქიდებია და გახრჩობო იმის გამო, რომ თქვენ მას მო-წყალე თვალით უცქერით. მან თქვენი გული მოინადირა, რათა საიქიოს ვაგისტუმროს. როცა თქვენ აღარ იქნებით, იგი შეიქნება თქვენი ქონების პატრონი და იქნება თავისი სურვილების ბატონი. ზღუდეს ჩამოიშორებს და მისი ვნებანი ინაგარდებენ თავისუფლად. წარმოიდგინეთ, რამ-დენჯერ ინატრებდა მამის სიკვდილს, თავისი ძმის სიკვდილს, რომ ის თავისუფალი ყოფილიყო. და განა ეს სიყვარუ-ლისთვის სიყვარულია? განა ეს მადლობის გადახდაა მა-მობრივი მზრუნველობისათვის? როცა ის ერთი წუთის სიამოვნების გულისათვის სიცოცხლეს უწამლავს თავის მშობელს, როცა ის არაფრად აგდებს წინაპრების სახელს და პატიოსნებას, შვილი საუკუნის მანძილზე შეუბღა-ლავს? თუ იგი თავისი წინაპრების შვიდი საუკუნის შეუბ-ღალავ დიდებას ჰგმობს და ივიწყებს წამიერა სიამოვნები-სათვის, ნუთუ თქვენ მას შვილს უწოდებთ? მიპასუხეთ, მას თქვენ შვილს უწოდებთ?

მონუცი მოორ. უმადურია, მაგრამ მაინც შვილია ჩემი! მაინც შვილია!

სასაცილოა დასკვნა: სხეულთა სიახლოვე სულის ჰარმონიულობაო, სამშობლოს საზიარობა გრძობათა იგივეობაო, ერთნაირი საზრდოსგან ერთნაირი მიდრეკილებაო. შემდეგიც მოვისმინოთ: ეს არის მამაშენი! მან მოგცა სიბრძნე, ხორცი და სისხლი. ამიტომ იგი უნდა იყოს შენთვის წმინდა არსება. აი ეშმაკური დასკვნა! მე მინდა შეგეკითხო: მან მე რად შემიქმნა? იმითმ არა, რომ მას მე ვუყვარდი, მაშინ ჩემი „მე“ ჩანასახში არ იყო. განა მე მიცნობდა იგი, ვიდრე მე გამაჩენდა? განა ჩემზე ფიქრობდა, როცა ჩემს ჩასახვას აპირებდა? განა მას მე უნდოდა? განა მან იცოდა, თუ რა გამოვიდოდა ჩემგან? არც ვისურვებდი მას ეს სცოდნოდა, თორემ მე მას დავსჯიდი იმის გამო, რომ მან მე წარმომშობა. განა შემიძლია მე მას მადლობა გადავუხადო იმისათვის, რომ მე მამაკაცი ვარ? ისევე ნაკლებად, რომ მე დამნაშავედ მეცნო, უკეთეს დედაკაცად დავბადებულყავ. განა შემიძლია პატივი ვცე იმ სიყვარულს, რომელიც არ ემყარებოდა ჩემი „მეს“ პატივისცემას? ან განა შეიძლება ყოფილიყო ჩემი „მესადმი“ პატივისცემა, როცა იგი ჯერ კიდევ არ იყო მოვლინებული? მაშ სად არის აქ წმინდანობა? ნუთუ იმ ქმედობაში, რის მიზეზითაც მე წარმოვიშვი? თითქოს არ იყოს ამაში მეტი პირუტყვობა, ვიდრე სიწმინდე. ეს იყო პირუტყვის ენის დაკმაყოფილება. ნუთუ ეს ენის არის წმინდანობა, რის მეოხებითაც მე გავჩნდი? განა მე მას მადლობა უნდა ვუთხრა, რაკი მას ვუყვარვარ? ეს არის მისი პატივმოყვარეობა, თანდაყოლილი ცოდვა ყოველი მხატვრისა, რომელსაც უყვარს თავისი ნაწარმოები, რაოდენ იგი საზიზღაროც არ უნდა იყოს. ამრიგაჲ, უცქირეთ, რა ყოფილა თქვენი ურ-

თულესი მექანიკა, რაც თქვენ წმინდანობის ბურუსით შეიღებოთ, რათა ჩვენი სიმხდალე ბოროტად გამოიყენოთ. ნუთუ მე ნებას მიცემ, რომ ამგვარი ამბებით, როგორც ზავშეს, თავბრუ დამახვიონ?

არაოდეს! თამამად, ფრანც! ყველაფერს მოვსპობ, რაც კი გზას გადამიღობავს, რაც კი ხელს შემოშლის გავხდე ბატონი! მე უნდა ვიქმნე ბატონი, რათა ძალით მოვიპოვო ის, რომლის მოსაპოვებლადაც არ გამაჩნია მიმზიდველობა!

სურათი მკობრ

სარდაფი საქონის საზღვარზე

კარლ ფონ შოორ გართულია წიგნის კითხვაში. შპიგელბერგი სვამს.

კარლ (წიგნს გადასდებს). ოო, რაოდენ დაკნინებულად მეჩვენება ეს მელანზე დამყარებული საუკუნე, როცა პლუტარქესთანა დიად აღამიანებს ვეცნობი.

შპიგელბერგი. იოსებ ფლავიოსის წიგნიც წაიკითხე!

კარლ. პრომეთეს მგზნებარე ნაპერწკალი ჩამქრალა და დამპალ ფუტურში ეძებენ ალს, იმ მოჩვენებით ცეცხლს, რომლით ჩიბუხსაც კი ვერ მოუკიდებ და, აი, ესენი ვირთხებივით აცოცხლებულან ჰერკულესის ტორებზე და გამხმარ კენჩხაში ტეინს აწვალებენ. ფრანგთა აბატი ქადაგებს—ალექსანდრე მაკედონელი კურდღელივით ფრთხალი იყო. კლექიანი პროფესორი, რომელიც ყოველი სიტყვის თქმაზე ნიშადურით გულს იბრუნებს, ძალ-ღონეზე ლექციებს კითხულობს, ხოლო უქნარები, რომელთაც უბრალო ფრუტუნიც კი აფრთხობთ, პანიბალის სამხედრო ხელოვნებას ჰგმობენ. ფუ,

დაკოდილთა დაცემულ საუკუნეს, რომელსაც აღარაფერი
ძალუძს, გარდა იმისა, რომ ცოხნოს წარსულ დროე-
ბათა გამარჯვებანი, კუნთებში ძალა ამოიწურა და მოდ-
გმის წარმოშობას ლუდის სადღე ეხმარება.

შპიგელბერგ (სვამს). ჩაი, მეგობარო, ჩაი!
კარლ. და აი, ისინი უგუნური საშუალებით ჯანსაღ ბუ-
ნებას იმახინჯებენ, მათ გულს ერთი ჭიქის გამოცლაც ვე-
ლარ აუტანია, რადგან იციან ჯანმრთელობას თან ჩააყო-
ლებენ. ბატონის მოახლეებს ელაქუცებიან; ეგებ მათი
ბრწყინვალეების წინაშე ისინი კეთილად ახსენონ, უმწგოს
კა ფეხს აქერენ. სადუქმველს სწყევლიან, რომ ეკლესიაში
იშვიათად დაიარება და თვითონ კი საკურთხეველთან
ნადარცეს იყოფენ. გულს იღონებენ ქათმის დაკვლაზე და
ზეიმობენ, როცა მათი მეტოქე გაკოტრებული გარბის
ბირჟიდან. არა! ამაზე ფიქრი აღარ შემიძლია! არ შემიძლია
არტახებით შევბოქო ჩემი სხეული, კანონებით შევხუთო
ჩემი ნებისყოფა. კანონმა ლოკოკინებად გადააქცია ყველა,
ვისაც არწივივით ნაგარდი შეეძლო. კანონს ჯერ არც
ერთი თვალსაჩინო ადამიანი არ შეუქმნია, თავისუფლება
კი სულ დიადებს და ბუმბერაზებს ქმნის. აბა, იმისთანა
ვაჟკაცების ჯარი მომეციო, როგორც მე ვარ და გერმა-
ნიას ისეთ რესპუბლიკად გადავაქცევდი, რომ მასთან
შედარებით რომი და სპარტა დედათა მონასტრებად
გეჩვენებოდათ (ხმალს მაგიდაზე დაგდებს და წამოდგება).
შპიგელბერგ. ვაშა, ვაშა! შაბაშ შენს სიტყვას! შენ მაგით იმ
ახრს დამაჯახე, რაც მე დიდი ხანია თავში მიტრიალებს.
აბა დალიე, მეგობარო, დალიე! გამიგონეთ, რა იქნება, რომ
ჩვენ ებრაელებად გადავიქცეთ და აღვძრათ საკითხი ურიას-

ტანის დასაარსებლად? ეს ხომ მოხერხებული და ხელსაყრე-
ლი გეგმა არის? მოვეფნოთ მანიფესტებს მსოფლიოს ყოველ
კუთხეში და ყველას ურიასტანში დავამკვიდრებთ, ვინც
კი ლორის ხორცს ვერ ეწყობა. იქ ნამდვილი საბუთებით
დავამტკიცებ, რომ ტეტრარქი იროდი ჩემი წინაპარი
იყო... ნახეთ ზემო, ხელახლა რომ იერუსალიმის აშენებას
მოინდომებენ!

კარლ. კმარა, მეგობარო, გვეყოფა ამდენი სისულელე...
შპიგელბერგ. მაშ ცთომილი შვილის როლს ხომ ვერ ვითამაშებთ
და ისიც შენ, ასეთი ვაჟკაცი, რომელმაც ადამიანთა სახეებზე
ხაღით უფრო მეტი დასწერე, ვიდრე ნაკიან წელიწადს
სამმა მდივანმა დასწერა ბრძანებათა წიგნში. ჭინდათ მო-
გაგონოთ კარლოსის ძაღლის დიდებული დამარხვა? ხა, ხა!
გახსოვს, ვიღაც ბატონებმა შენი ძაღლი დასჭრეს. შინ კი
სამაგიეროს გადასახდელად მთელს ქალაქს მარხულობა
უბრძანე. შენს განკარგულებას ყველა სასაცილოდ იგდებდა,
მაგრამ შენც მარჯვედ მოიქეცე, მთელი ლაიპციგის ხორცი
ერთიანად შეისყიდე და ამრიგად რვა საათის განმავლო-
ბაში გამოხრული ძვალიც კი აღარსად მოიპოვებოდა და
ოვეზის ფასმაც აიწია. ქალაქის მაგისტრატის ბატონები
შურის საძიებლად ემზადებოდნენ. ჩვენ, სტუდენტები, ფეხზე
ვიდგეთ, ვიყავით ათას შვიდასამდე. შენ იყავ ჩვენი მეთაუ-
რი. ყასბებმა, დერციკებმა, დამტარებლებმა და ყველა
საამქროებმა მტკიცედ შევფიცეთ: ქალაქი მტვრად გვექცია,
თუ ვისმეს ხელს შეახებდნენ. ბოლოს ვიწვევთ ექიმებს,
მთელს კონსილიუმს და სამ დუკატს აღვუთქვამთ, ვინც
ძაღლისათვის რეცეპტს გამოსწერდა. ბატონი ექიმები კი
სამი დუკატის გულისთვის ერთმანეთს ეცილებიან. ერთი

მეორეს დაესივნენ და ხელფასი სამ ბაცენამდე დასცეს. ერთ საათში თორმეტი რეცეპტი დაიწერა, მაგრამ საბრალო პირუტყვმა მაინც ფეხები გაჭიმა.

კარლ. საზიზღრები!
შპიგელბერგ. ძაღლის დაკრძალვა ხომ შესაფერი ზემით მოხდა. ათას კაცს ცალ ხელში ჩირადდანი გვეჭირა, მეორეში დაშნა. შუალამისას ურიაშულით და ზარების წკარუნით ძაღლი ქალაქგარეთ მივასვენეთ და იქ ჩავფალით. შემდეგ გაემართეთ ქელები, რომელიც გათენებამდე გაგრძელდა. შემდეგ შენ მადლობა გადაუხადე თანამგრძნობლებს და უბრძანე შესყიდული ხორცი ნახევარ ფასად გაეყიდათ. *Mort de ma vie!* მერე ისეთი პატივისცემით მოგმუპყრენ, როგორც მეციხოვნეებს დაპყრობილ ციხეში.

კარლ მოორ. არ გრცხვენია, რომ დღესაც მაგ ამბით თავი მოგაქვს?

შპიგელბერგ. ე, კარგი, თუ ძმა ხარ! მაშ შენ მოორ აღარ ყოფილხარ. გახსოვს, შექეიფიანებულს რამდენჯერ კრიჟანგი მასხარად ავიგდია და გითქვამს: დააგრძელოს ქონება, შემდეგ ჩვენ ამ ქონებით ყელს გავისველებთო. შენ ეს არ გახსოვს? ე, გახსოვს! აი შე უსირცხვილო, საბრალო მკვებარავ!

კარლ მოორ. წყუთლიმც იყავ, რომ ეგ გამახსენე! მეც ვიყო წყუთლი, რომ მაგას ვამბობდი! მაგრამ ეგ ხდებოდა ღვინის გავლენით და გულმა არ იცოდა ენა რას ლაუბობდა. **შპიგელბერგ** (თავს აქნევს). არა! არა! მაგას ნუ ამბობ! შენთვის ეგ შეუფერებელია. მითხარ, მეგობარო, შენ რაღაც გაწუხებ. მაშ მე მომისმინე ჩემი ბავშვობის ამბავი. ჩვენი სახლის მახლობლად ერთი თხრილი იყო გაჭირილი, სიგანით

თითქმის რვა ფუტი. ბავშვები ერთმანეთს შევეჯიბრებოდით ხოლმე, მაგრამ გადახტომას მაინც ვერ ვახერხებდით. ვისკუბებდით და შიგ ტყაპანს მოვადენდით. სახლის გვერდით ჯაჭვით ძაღლი იყო დაბმული. მიყვარდა მისი გაღიზიანება. ერთხელ ქვა ვდრუხე. ძაღლმა ჯაჭვი გაწყვიტა და ჩემსკენ გამოექანა. მოგკურცხლე რაც ძალი და ღონე მქონდა. მომდევს გამწარებული ძაღლი. ჩემ წინ კი ღრმა თხრილია. საცაა დამეწევა და მეცემა. რა მექნა? ბევრი აღარ მიფიქრია, ვისკუბე და გადავხტე. ამ გადახტომას უნდა ვუმადლოდე, თორემ ის ძაღლი სულ დამგლეჯდა.

კარლ. რა გინდა მაგით თქვა?
შპიგელბერგ. ის, რომ გაჭირვებაში ძალა მატულობს! არ ვიცი შიში რა არის, როცა უკიდურესობაში ვვარდები. საფრთხესთან ერთად ვაქცავლობა იზრდება. უბედურებაში ძალღონე კაჟდება. ბედს, ალბათ, უნდა, რომ მე დიდი ადამიანი ვიყო, ამიტომ მუდამ გზას მილობავს!

კარლ (ვალიზინებული). არ მესმის, რაში გვჭირდება ვაქცავლობა, ან რას უნდა მოვანხმაროთ იგი?

შპიგელბერგ. ერიჰა!.. მაშ უნდა ჩაქრეს შენი ნიჭი? წახვიდე უკვალოდ! იქნებ გგონია, იმ შენი უმსგავსო ოინებით თავდება ადამიანთა გამომგონებლობა? ნება მოგვეცე გავიდეთ ფართო ასპარეზზე. პარიზში! ლონდონში! იქ სილას გაგაწნავენ, უკეთუ ვინმე პატიოსან ადამიანად ჩათვალე. ვულს უხარია, როცა ხელს ფართოდ გაშლი. თვალებს დააქუცვტ და გაოცდები! მოიცა! როგორ უნდა გაკეთდეს ქალები ხელის მოწერა, როგორ უნდა ითამაშო ბანქო, როგორ უნდა გატეხო სახლი და გამოაცარიელო ზანდუქები, ამას ყველაფერს ისწავლი შპიგელბერგისაგან. ვინც

სცნობს საჭიროდ, რომ პატიოსანმა თითებმა იშინებოდნენ, ის უნდა ჩამოკიდო სახრჩობელაზე.

კარლ (უკულისუროდ). როგორ? ნუთუ შენ ასე შორს წახველ და გადააქარბე?

შპიგელბერგ. მე ვგონებ, შენ უნდობლად მიცქერ. შენ მნახე, როცა მე თავს ავიშვეებ, შენი ტვინი მაგ საბრალო ქალაში გადმოგტრიალდება. (წაშოღება, მხურვალედ) როგორ ნათლად წარმოვიდგენ! დიდებული აზრი ჩამესახა! დიდებული გეგმები აღმოცენდნენ ჩემს ტვინში! აქამდე ვთვლემდი. (შუბლში ხელს ირტყამს) ბინდი მეფარა და ჩემი ძალა იყო შებოჭილი, მუხრუჭს უჭერდა ჩემს გეგმებს! უკვე გამოვფხიზლდი და ვგრძნობ, თუ ვინ ვარ მე და ვინც უნდა ვიყო!

კარლ. შენ ხარ ტუტუცი! ღვინო გიბრუის თავში.

შპიგელბერგ (უფრო გატაცებით). მეტყვიან: „შპიგელბერგ, სასწაულთმოქმედი ხარ, შპიგელბერგ!“ „ვწუხვარ, რომ შენ არ ხარ გენერალი, — მეტყვის მეფე, — თორემ ავსტრიელს კუდით ქვას ასროლივდები.“ „დიახ, — იტყოდნენ ექიმები, — სამწუხაროა, რომ მედიცინა არა გაქვს შესწავლილი, თორემ ჩიყვის წამალს აღმოაჩენდიო!“ „სამწუხაროა, რომ მეცნიერება არ გაქვს შესწავლილი, — ამოიხარებდა ზოგიერთი, — თორემ ქვას ოქროდ აქცევდიო!“ „შპიგელბერგზე ილაპარაკებენ აღმოსავლეთიდან დასავლეთამდე, თქვენ კი — მხდალებმა და მშიშრებმა, ქვემძრომებმა, იხოხეთ, კუდი აქიციანეთ ტალახში! ამ დროს შპიგელბერგი ფრთებგაშლილი აფრინდება სამარადისო დადების მწვერვალზე.“

კარლ. გისურვებ კეთილ მგზავრობას! ამალღი საშარცხვინობით დიდების გვირგვინამდე. ხოლო მე მშობლიურ ტყუთა ჩრდილში ჩემს ამალიასთან ველი წმინდა სიხა-

რულს. ამ ერთი კვირის წინათ მამაჩემს წერილი მივწერე და ვთხოვდი პატიებას. ყველაფერს მოვახსენებდი გულახდილად. სადაც გულწრფელობაა, იქ შებრალებაც და დახმარებაც არის. გამოვეთხოვოთ ერთმანეთს, მორიც! დღეს ჩვენ ერთმანეთს უკანასკნელადღა ვხედავთ. ფოსტა უკვე მოსულია. უთუოდ მამაჩემის პატიება უკვე ქალაქშია. (სუქილიან: შვაციერ, გრამ, როლერ, შუფტერლე, რაცმან).

გოიმ. ნუთუ არ იცით, რომ გვითვალთვალენ?

როლერ. შეუძლიათ ყოველ წამს დაგვაპატიმრონ.

კარლ. ეგ არც გამიკვირდება! დღე მოხდეს მოსახდენი, შეარცი ხომ არ გინახავთ? ხომ არაფერი უთქვამს წერილის შესახებ?

გოიმ. დიდი ხანია გეძებს... ჰო, ამბობდა რადიკას...

კარლ. სად არის? სად? (სურს სასწრაფოდ გაიღეს).

გოიმ. დარჩი! ის აქ გამოვეზავენთ, რა გათრთოლებს?

კარლ. მე არა ვთრთოლავ, ან რა უნდა მათრთოლებდეს, მეგობარო! წარსულ კვირას მამაჩემს წერილით პატიება გამოვთხოვე. მისთვის მცირედიც არ დაშიფარავს. მეგობრებო, ის წერილი ჩემთან ერთად თქვენც გაგახარებთ. უბედნიერესი ადამიანი ვარ მთელს დედამიწის ზურგზე (სუქილიან შვარცი), და რატომ არ უნდა ვიყო სიჩარულით აღსავსე?

შვარცი. ძმაო! ძმაო! წერილი, წერილი!

(შვარცი გაუწვდის წერილს რომელსაც კარლი სწრაფად ხსნის).

კარლ, რა დაგემართა, რა სასიკვდილო ფერი დაგედო?

კარლ. ჩემი ძმის ხელია!

შვარცი. ეს შპიგელბერგი რაღას ჩადის?

გრამი. ეტყობა ხელიდან მიდის, ან იქნება ბნელდამაც მოუარა შუფტვრღე, არა, ჭკუას ძალას ატანს და ლექსებს თხზავს. რაცმან. შპიგელბერგ! ეი, შპიგელბერგ! (შპიგელბერგი კუთხეში ხელეხს იქნევს, წამოიძახებს: „La bourse ou la vie!“ და შვაციტის ეგემა ფელში. იგი მოიცილებს და კელელს მიანარტებს. კარლი წერილს დაადებს და გავარდებს).

როლფი. მოორ, საით, მოორ?

გრამი. რა დაემართა! ასე რამ გადარია?

შვაციტერ. უთუოდ კარგ ამბავს მიიღებდა.

როლფი. აბა ვნახოთ (წერილს კითხულობს). „უბედურო ძმობი დასაწყისი სასიამოვნოა! იძულებული ვარ მხოლოდ მოკლედ შეგატყობინო, რომ შენი იმედი ვაცრუებულა. მაშენმა შემოგითვალა: წადი, სადაც შენს გარყვნილებას მიჰყავხარო. კიდევ დაუმატა: ნურც გეკნება ნურავითარი იმედი, რომ პატიებას ოდესმე მაინც მიიღებ, თუ არ დათანხმდები, რომ ჩაჯდე ციხე-კოშკის თაღების ქვეშ, ჯურღულში, და იქ დაჰყო წყლისა და პურის ამბარად იმ დრომდე, სანამ თმა შენი არწივის ბუმბულად არ გადაიქცევა და შენი ფრჩხილები ფრინველის კლანჭებადო. ეს მისი საკუთარი სიტყვებია. იგი მიბრძანებს წერილი დაგათავო! მშვიდობით სამუდამოდ. მებრალეები. ფრანც ფონ მოორ“.

შვაციტ. არ უნდა ლაპარაკი, შაქარივით ტკბილი ძმა ჰყოლია? სახელად ფრანცი რქმეგია იმ კუდიანს.

შპიგელბერგ (უახლოვდება). მაშ პურზე და წყალზეა ლაპარაკი? ვის არ შემურდება ასეთი ცხოვრება! ხომ გეუბნებოდით, დაბოლოს თქვენთვის თავისტება მე მომიხდება-მეთქი.

შვაციტ. რას ამბობს ეგ ცხვრის თაუი? ვირმა ჩვენთვის რა თავი უნდა იტეხოს.

შპიგელბერგ. მშიშარა კურდღლები, წელკავიანი ძაღლები ყოფილხართ, უკეთუ გული არ გერჩით დიდ საქმეს მოჰკიდოთ ხელი.

როლფი. კარგი, გეთანხმები! ვთქვათ შენ მართალი ხარ. იყოს ნება შენი, მაგრამ ეგ შენი თავისტება ჩვენ ამ წყევლი მდგომარეობიდან გამოგვიყვანს?

შპიგელბერგ (ამაჟდ იცინის). უბედურო! მას სურს გამოვიდეს ამ მდგომარეობიდან! ხა! ხა! გამოგიყვანთ ამ მდგომარეობიდან? შპიგელბერგი ქეციანი ძაღლი იქნება, რომ მართო მაგაზე ფიქრობდეს. ვმირებად, თავადებად, ღმერთებად უნდა გაქციოთ!

რაცმან. მორიც, ასე უცბად, ერთ დარტყმაზე თითქმის ეგ მეტიც არის, მაგრამ ვაი, თუ ეგ შენი თავისტება ჩვენს თავებს მოითხოვდეს.

შპიგელბერგ. არა! თქვენგან საქირთა მხოლოდ ვაჟკაცობა! მოსახრებას თუ მოფიქრებას მე ვკისრულობ! ვაჟკაცობა, როლერი! სითამამე, გრამ! შეუპოვრობა, რაცმან! გამბედაობა, შვაციტერ, გამბედაობა!

შვაციტ. გამბედაობა? თუ საქმეს მართო ეგ აბრკოლებს, იმდენი გამბედაობა შემწევს, ჯოჯოხეთი ფეხშიშველმა გავიარო. შუფტვრღე, და იქ სახრჩობელასთან ეშმაკს შეგებრძოლო რომელიმე წაწყმედილისთვის.

შპიგელბერგ. აი, ეგ მომწონს! თუ თქვენში არის მართლა ვაჟკაცობა, დაე ერთ-ერთი თქვენთაგანი წინ წამოდგეს და თქვას: რაღა დარჩენია მას დასაქარგი, როცა შეუძლია ყველაფერი მოიგოს.

შვაციტ. მართლაც-და, ძალიან ბევრს დაგვარავდები, თუ ის უნდა დაგვარგო, რისი შეძენის განზრახვაც მაქვს გულში.

რაცმან. მე კი, დალახვროს ეშმაკმა, ბევრ რამეს შევიძენდი, თუ იმის შეძენას მოვიწადინებდი, რის დაკარგვაც აღარ შეიძლება.

შუფტერლე. მე რომ შემემთხვეს და ის დაგკარგო, რაც ვალთ შეძენილი ახლა ტანს მიფარავს, ხვალ დასაკარგი აღარაფერი შექნებოდა.

შპიგელბერგ. მაშ ასე, თუ თქვენს ძარღვებში გერმანული სისხლი კიდევ ჩქეფს, წავიდეთ, ბოჰემიის ტყეში დავიდგათ ბინა, იქ ყაჩაღების გუნდი შეგადგინოთ და... რა თვალის დაშავებით? უკვე გაქრა თქვენი ვაჟაკობა?

როლერ. შენ, ცხადია, არ ხარ ის პირველი გაიძვერა, რომელსაც სახრჩობელა ავიწყდება, მაგრამ ჩვენ სხვა არჩევანი არ დაგვრჩენია!

შპიგელბერგ. არჩევანი? იქნებ თქვენ გინდათ თქვენი ვალების გამო ჩასხდეთ ციხეში და იქ ამოღებთ მეორედ მოსვლამდე? ან იქნებ გინდათ ლუკმაპურის მოსაპოვებლად ეწამოთ ბარით და წერაქვით? ან იქნებ მათხოვრებად ჩამოიაროთ და მოწყალეობა ითხოვოთ? იქნებ ჯარში წასვლა ისურვოთ? ეგ დიდი საკითხია, ენდობიან თუ არა თქვენს სიფათებს. აი ყველაფერი ის, რაც შეგიძლიათ აირჩიოთ.

როლერ. შპიგელბერგი მუდამ არ ტყუის. მეც მქონდა ჩემი გეგმები, მაგრამ იგივე გამოდიოდა. ურიგო არ იქნებოდა, — ვფიქრობდი ჩემთვის, — შეგვეხანხლა რომელიმე კრებული ანუ აღმანახი, ან ამდაგვარი რამ, ან გვეწერა კარგ ფასად რეცენზიები, როგორც ახლა არის მიღებული.

შუფტერლე. დალახვროს ეშმაკმა! თქვენი აზრი ჩემსას ემთხვევა. რა იქნება, რომ შენ მოგვევლინო წმინდანად და ყოველდღე წარმოთქვა ჭკუის სასწავლებელი ქაღალდები?

გრიმ. კარგია. თუ ეგ არ მოხერხდება, გახდი ათეისტი. ჩვენ შეგვეძლო ოთხი თავი სახარებისა გაგვენიავებინა; ჩვენს წიგნს კოცონზე დასწვავდნენ ჯალათის ხელით, ხოლო დანარჩენ წიგნებს აწეულ ფასში დაიტაცებდნენ.

რაცმან. ან შეიძლება გაგველაშქრა ფრანგების წინააღმდეგ და აგვეკიდა ისეთი რამ, რასაც ექიმები ვერცხლის წყლით არჩენენ.

შვაიცერ. მორიც! შენ ან დიდი აღამიანი ხარ, ან ბრმა ღორი, რკოს რომ მიადგა.

როლერ. შენ დიდებული ორატორი ხარ, შპიგელბერგ, როდესაც პატიოსანი კაცი გინდა ავაზაკად გადააქციო... მაგრამ, გამაგებინეთ, ეს მოორი სად წავიდა?

შპიგელბერგ. პატიოსანიო? იქნებ გგონია, მაშინ შენ ნაკლებ პატიოსანი იქნები, ვიდრე ახლა ხარ? ან როგორ გესმის „პატიოსნება“? მდიდარ კრიყანგებს რომ შესამედი ზრუნვა ჩამოაცილო, რაც მათ მოსვენებას და ძილს უკარგავს, მათი დამალული თანხა რომ წარმოებას მოახმარო, დაამყარო სიმდიდრის თანასწორობა, ერთი სიტყვით, შექმნა ქვეყნად ოქროს საუკუნე; ღმერთი გაანთავისუფლო მუქთახორებისაგან, რომ აღარ დაგვატეხოს ომი, ჭირი, დავიდარაბა და ექიმები, — აი, ეს არის, ჩემის აზრით, პატიოსნება. ამრიგად ყოველი ლუკმის ჩაყლაპვანე სიამოვნებით გაგახსენდეს, რომ ის ლუკმა შენმა გამჭრიახობამ, შენმა ვაჟაკობამ და დაულალავმა სიფხიზლემ მოგანიჭა... დიდთავან და მცირეთავან იყო პატივცემული...

შვაიცერ. ჩინებულა, შპიგელბერგ, ჩინებულა! ეშმაკმა წაგილოთ, რას გაშტერებულხართ? რაღას უცდით?

შვარც. დიახ, ძმაო მორიც, შენი გეგმა გამოდგება. ჩემს კატეხიზმომაც ასე მაქვს აღბეჭდილი.

უფთხტერლე. მეც ასე ვფიქრობ. დალახვროს გამჩენმა, შპიგელ-ბერგ, მეც შენად მიგულე.

გრიმ. მეც, მეც, შპიგელბერგ! ვინც მეტს შემოგთავაზებს, ის ჩემი ღმერთია! მოიტა ხელი, მორიც!

როლერ. მაშ ჩემი სულიც ეშმაკისთვის ჩამიბარებია.

შპიგელბერგ. გავეშუროთ, ამხანაგებო, გავეშუროთ, წავიდეთ!

როლერ. მოიცათ! მოიცათ! საით, მეგობრებო? ნადირსაც უნდა თავი ებას.

შპიგელბერგ. აბა რას ბოდავ? განა თავი უკვე არ არსებობდა, სანამ სხვა ნაწილები ამოძრავდებოდნენ? მომყევით, ამხანაგებო!

როლერ. მოიცა-მეთქი. თავისუფლებასაც მეთაური სჭირდება. უმეტაშუროდ რომი და სპარტა დაიღუპა.

შპიგელბერგ. სწორია! როლერი მართალს ამბობს. ამასთანავე ქუჩიანი მეთაური უნდა გვეყადეს. ხომ გესმით? გამჭრიახი, პოლიტიკოსი! მართლაც, რომ წარმოვიდგენ ამ ერთი საათის წინათ რანი ვიყავით და გამჭრიახი მოფიქრების მიზეზით რანი გავხდით... ცხადია, მართალია, გინდათ ბელადი. მაშ ვისაც ეს აზრი მოუვიდა, განა ის გამჭრიახი და პოლიტიკოსი არ არის?

როლერ. რომ მცირე იმედი მაინც მქონდეს, სულ მცირე... მაგრამ არა. ის არასოდეს თანახმა არ იქნება.

შპიგელბერგ. რატომაც არა, მეგობარო? თქვი თამამად! თუმცა ქარიშხლის პირდაპირ ხომალდის მართვა მეტად ძნელია, აგრეთვე ძნელია მმართველის მოვალეობა, მაინც თქვი თამამად, როლერ, იქნებ იკისროს და თანახმაც იყოს.

როლერ. დავიღუპებით, თუ არ იკისრა. უმოოროდ ჩვენ უსულო გვამები ვიქნებით.

შპიგელბერგ (გაბრაზებული ზურგს შეუბრუნებს). ხეპრე! ქუჩის კოლოფო! (შემოდის კარლ მოორი. აღლევებული დაღის და თავისთვის დაპარაკობს).

კარლ. ადამიანო! ადამიანო! ცრუ ნიანგთა ცბიერო მოდგმავე! შენი ცრემლები წყალია, შენი გული ლოდი! ტუჩებში იკოცნები, გულში კი მახვილს უტარებ! ლომიც და აფთარიც კი კვებას თავის ლეკვებს, ყორნებიც კი ლეშს უზიდავენ თავიანთ ბარტყებს! მაგრამ ის... ის... მე ბოროტების ატანას შეგვეჩვიე, ღიმილიც კი შემიძლია, როცა გამძვინვარებული მტერი წვეთ-წვეთად მადნის სისხლს, მაგრამ თუ ნათესაური გრძნობა მოლაღატედ მიხდება, თუ მამის სიყვარული აღქაჯად გადამექცევა, ო, მაშინ კი ცეცხლები აენტე, ვაჟაკის მოთმინება, აფთრად იქვეც, მშვიდო ბატკანო, რომ მუსრი ვაავლო მაგლს ქვეყნიერებას!

როლერ. გამიგონე, მოორ! როგორ გგონია: ყაჩაღის ცხოვრება არ სჯობია სასახლის ჯურღმულებში წყალსა და პურზე გდებას?

კარლ. რატომ ეს სული ვეფხეს არ ეკუთვნის, რომელიც ადამიანს ფრჩხილებით ხორცს უფლეთავს. განა ეს არის სიყვარულისთვის სიყვარული? განა ეს არის მშობლიური სულგრძელობა? ესოდენ გულის გასაგმირი მუდარა, ესოდენ ცხადად აწერილი მწუხარება და ცრემლის მომგვრელი მონანიება ტყის ნადირსაც კი სიბრალულით აავსებდა, ქვებიც კი ატირდებოდნენ, ის კი, ის კი... ო, ოკენანეს მოგწამლავდი, რომ ყველა წყარო შხამად შერგებოდა ადამიანის მოდგმას! ო, ნეტა შემეძლოს საყვირის ხმით მთელი ბუნების აჯანყება! შევძრავდი ჰაერს, ზღვას, ხმელეთს და იმ აფთართა შთამომავლობაზე გავილაშქრებდი!

როლერ. გამიგონე-მეთქი, მოლორ! სიბრაზისაგან აღარაფერი გესმის.

კარლ. შორს ჩემგან! განა თქვენც ადამიანის სახელს არ ატარებთ? განა თქვენც დედაკაცმა არ წარმოგშვათ? გამწორდით! თქვენც ადამიანის სახე გაქეთ. მერე რა უზომოდ მიყვარდა იგი! არც ერთ შვილს ისე თავისი მამა არ ყვარებია! ათასი სიცოცხლე რომ მქონოდა, სულ იმას შევწირავდი! ო, რომ ვინმე მომცემდეს ლაზვარს და მიბრძანებდეს: მიაყენე მაგ გველის ნაშობს უკუბრუნდები! კრილობა, ნეტა ვინმე მასწავლიდეს მისი სიცოცხლის შიგნითაა გულში დამიზნებას, რომ გავსრისო, დავგლიჯო, იგი ჩემი მეგობარი, ანგელოზი, ღმერთი შეიქნებოდა, მასზე ვილოცებდი!

როლერ. ჩვენც ეგ გვინდა შენთვის. მაგნაირი მეგობრები ვიყავთ, ნხოლოდ მოგვისმინე.

შვარც. კარლ, წამო ჩვენთან ბოჰემიის ტყეში, ჩვენ გვინდა ყაჩაღთა გუნდი შევკრიბოთ და შენც... (უჯერს გასტყრებულად).

შვარც. შენ უნდა ჩვენი ბელადი იყო, შენ შეგიძლია მეთაურობა.

შპაველბერგ. მონებო, მშიშრებო!..

კარლ. შენ ეგ აზრი ვინ შთაგაგონა? გამიგონე, მეგობარო! ეგ აზრი შენი ადამიანური გულიდან არ გამოვიდოდა. ვინ შთაგაგონა ეგ აზრი? (ხელს სტაცებს როლერს) დიახ, ათასხელიანს სიკვდილს ვფიცავ, ჩვენ მაგას ვიზამთ! უნდა შევძლოთ! ეგ აზრი თავყვანისცემის ღირსია. თითქოს ღიბრი ჩამომეცალა თვალთაგან. რა სულელი ვიყავ, რომ ისევე გაღიაში მინდოდა თავი შემეყო! ჩემს სულს გამარჯვება

სწყურია, ჩემს სუნთქვას თავისუფლება! კაცისმკვლელობა, ყაჩაღობა! ამ სიტყვებით ფეხით ვქელავ კანონს! ადამიანებმა ჩამიხშეს ადამიანობა, როცა მუდარებით გამოვიტხოვდი ადამიანობას. მაშ, შორს ჩემგან, ადამიანობა და ადამიანური შებრალება! აღარც მამა მყავს, აღარც სიყვარული გამაჩნია, და თუ ოდესმე ვინმე მიყვარება, სისხლი და სიკვდილი შემასწავლიან მის დავიწყებას. გადაწყვიტე, მე თქვენი მეთაური ვარ! და ნეტარება მას, ვინც უფრო საზარლად გაჟლეტავს! იგი ჩემგან მეფურ ჯილდოს მიიღებს. გარს შემომერტყით და შემომფიცეთ ერთგულება და მორჩილება სიკვდილ-სიცოცხლეს! შემომფიცეთ თქვენი ვაჟკაცური მარჯვენი!

ყველანი. ვფიცავთ ერთგულებას და მორჩილებას სიკვდილ-სიცოცხლეს!

კარლ. მეც ამ მარჯვენას გეფიცებით, თქვენი ერთგული და შეურყეველი მეთაური ვიყო სიკვდილ-სიცოცხლეს! ამ ხელმა უსულო ლეშად აქციოს ყველა თქვენთაგანი, ვინც კი ოდესმე დაეჭვდეს, შეშინდეს ან უკან დაიხიოს! დაე, ჩემხედაც იგივე აღსრულდეს, თუკი ოდესმე ჩემს ფაცს ვუღალატო! კმაყოფილი ხართ?

ყველანი. გაუმარჯოს მეთაურს! (სიძვრა).

კარლ მოლორ. ნუ შეუდრკებით ნურც სიკვდილს, ნურც განსაცდელს! ჩვენთან არს ბედი თავს გარდუვალი! თითოეული ჩვენთაგანი ნახავს თავის დასასრულს, ეს რბილ ლოგინზე იქნება, ომში თუ საზარლობელზე! ერთ-ერთი იქნება ჩვენი ხვედრი!

შპაველბერგ (თვალს გააყოლებს, მცირე ღუმილოს შემდეგ). ეგ სია არ არის სრული, დაგავიწყდა საწამლაღი!

ამალიაბ ოთახი მოთრის ხასხლეში.

ფრანც. შენ პირს მარიდებ, ამალია! ნუთუ მე ნაკლებ ყურადღების ღირსი ვარ, ვიდრე ის, ვისაც წილად ზედა მამის შეჩვენება!

ამალია. გამშორდი! ო, შენ მამავ, წყალობის გამცემო! შენ მიეც შენი შვილი საჯიჯგნად მგლებს და ურჩხულებს! იგი განცხრომას ეძლევა, ხოლო მისი პირმშო შვილი გაჭირვებას განიცდის. გრცხვენოდეთ თქვენ, კაცთაგან მოძულეებულნი! გრცხვენოდეთ თქვენ, გველის გყსლით აღსავსენო! კაცობრიობის სამარცხვინო არსებანი! ის ერთადერთი პირმშო...

ფრანც. მე ვგონებ, მას ორი შვილი ჰყავს.

ამალია. დიახ, ის იმსახურებს ჰყავდეს ისეთი შვილი, როგორიცა ხარ შენ! როცა მას სიკვდილი ეწვევა, ამოდ გაიწვდის ხელებს, რათა კარლს შეხედეს, მაგრამ აკანკალებული უკან დაიხვეს, რადგან მას შეხედება ფრანცის გაყინული ხელები. ო, რარიგ სასიამოვნოა ვყავდეს მამა შეჩვენებულნი! მითხარ, ფრანც, კეთილო ადამიანი, რა უნდა მოვიმოქმედო, რომ მეც მისგან ვიქმნე დაწყევლილი?

ფრანც. შენ ბოდავ, სასურველო, ჩემში შენ იწვევ სიბრაღულს!

ამალია. დავ ასე იყოს! განა შენ გებრაღება შენი ძმა? არა! შენ, ბოროტს, იგი გძულს!

ფრანც. მე მიყვარხარ, ამალია, ისევე როგორც თავი ჩემი საკუთარი!

ამალია. თუ მართლა გიყვარვარ, ერთი თხოვნა მაქვს, და იმ თხოვნაზე ხომ არ შეტყვი უარს?

ფრანც. არაოდეს, თუ ის ჩემს სიცოცხლეს არ აღემატება.

ამალია. ო, თუ მართალს ამბობ! ისეთი თხოვნაა, რომელსაც ასე ადვილად, ასე სიხარულით შემისრულებ! (აჟაჟ) შემძულე! მე სირცხვილით უნდა ვიწვოდე, როცა მე კარლოს ვიგონებ და ამ დროს გავიხსენებ, რომ შენ არ გძულვარ! ხომ მაძლევ პირობას, რომ შემისრულებ? ახლა წადი და თავი დამახებე, მე მიყვარს მარტოდ ყოფნა.

ფრანც. მშვენიერო მეოცნებევ, რარიგ მანცვიფრებს შენი ნაზი და სიყვარულით სავსე გული! (შერდს შეხებს ხელს).

აქ, აქ ბრძანებლობდა კარლი, როგორც ღმერთი თავის ტაძარში. კარლი წარმოგიდგებოდა თვალწინ ცხადად და შენს სიზმრებს ის განაგებდა! ის რყო ერთადერთი და ყველაფრის განხორციელებას შენ მასში ხედავდი! შენი გული მას ერთადერთს ეალერსებოდა.

ამალია (აღლვებული) დიახ, დიახ, მართალია. მე მაგას არ ვფარავ ქვეყნის წანაშე და ვამბობ ყველა ბარბაროსის გასაგონად — მე იგი მიყვარს!

ფრანც. ო, რა არაადამიანური და მკაცრი მოპყრობაა მისგან, რომ ასეთი სიყვარული ასერიგად დააჯილდოვა!.. მან დაივიწყა...

ამალია (აეზობა). რაო? მე დამივიწყა?

ფრანც. განა შენ მას თითზე ბეჭედი არ გაუკეთე? ბრილიანტის ბეჭედი, ნიშნად შენი ერთგულებისა? რასაკვირველია, ყმაწვილი კაცი თავს ვერ შეიკავებს, როცა მას კეკალუცი მეძაყი ეალერსება. ან ნინ გაამტყუნებს ყმაწვილს, როცა სხვა არაფერი გააჩნია, მისცეს საჩუქრად, როცა ქალი მას ორმაგად უხდის სვეენა-ალერსით!

ამალია (აღშფოთებული). ჩემი ბეჭედი მეძავს?

ფრანც. ფუი! რა სიმდაბლია! კიდევ კარგი, თუ მარტო ეს იკმარა. ბეჭედი, რამდენადაც ძვირფასი არ უნდა იყოს, შეიძლება სხვა შეიძინო რომელიმე ებრაელისაგან. შეიძლება მას ეს ბეჭედი არ მოსწონდა და გაცვალა უფრო უკეთეს ქალის მშვენიერებაში, მის ხვევნა-აღერსში!

ამალია (მეჭის აღშფოთებით). მაგრამ ჩემი ბეჭედი, მე გეკითხები, ჩემი ბეჭედი?

ფრანც. სხვა კიდევ რომელი, ამალია? ო! ისეთი ძვირფასი მეც მიკეთია, მოძღვნილი ამალიასაგან. მას თვით სიკვდილიც ვერ წამგლეჯავდა ამ თითიდან... ხომ მართალია, ამალია, არა ბრილიანტის ღირებულება, არც ოსტატის ხელოვნება — სიყვარულის მეოხებით არის ბეჭედი ფასდაუღებელი! ძვირფასო ბავშვო, ნუთუ შენ ტირი? ვაი მას, ვინც ასეთ მშვენიერ თვალებს აატირებს! ახ, შენ რომ იცოდე ყველაფერი, შენ რომ თვით გენახა იგი, თუ რა მდგომარეობაშია...

ამალია. წყუთლო! რა მდგომარეობაში?

ფრანც იყუჩე, იყუჩე, სულით ნათელო... სხვას ნურაფერსლა მკითხავ. (თითქოს თავის თავს ელაპარაკება, მაგრამ ამალიას გასაგონად) რომ შეიძლებოდეს მის გახრწნას ფარდა ჩაჰოეფაროს, სხვისი თვალი ვერ ხედავდეს. მაგრამ ის ჩანს და მნახველს შიშის ზარს სცემს. ეს გახრწნა აღზობს ადამიანს. იგი ხმას უბრინწიანებს, ტყვიის ფერად უხდის თვალებს, სახე ჩონჩხად ექცევა და გულის ამრეველ გამოშვერილან ძვლები, უჯდება ძვალ-რბილში და ასაპყარებს ვაჟკაცს, წვეთავს ჩირქი, როგორც ქაფი, შუბლიდან, პირიდან, ლოყებიდან. ფუი! ფუი! ზიზღი გულს მირევს.

ცხვირი, თვალები, ყურები ფამფალებდნენ. შენ ნახე ერთი უბედური, რომელიც ჩვენს საავადმყოფოში გარდაიცვალა. აი, ისეთი იგულისხმე და კარლიც თვალწინ წარმოგიდგება. მისი კოცნა ჭირიანია, მისი ტუჩები შენ მოგწამლავენ.

ამალია (გაარტყმს). უსირცხვილო, ცილისმწამებელო!

ფრანც გაშინებს განა ასეთი კარლი? უბრალო სურათის დახატვამ აღძრა შენში ზიზღი. წადი და შენ თვითონ ნახე ის შენი ღვთაებრივი, მონხიზღელი და მშვენიერი კარლი. წადი და იყნოსე მისი დამათრობელი სურნელება და დაე მოგწამლოს მისმა აყროლებულმა სუნმა, რაიც მას პირიდან ამოსდის. მარტო ეს სუნი გახრწნილი ლეშისა შენ მკვდართან გავათანაბრებს. (ამალია პირს არიდებს).

რა აღტაცება სიყვარულისა! რამდენი დატკბობა ხვევნა-აღერსით! და განა მართებულია, რომ ავადმყოფურ გარეგნობის გამო მოიცილო ადამიანი? შეიძლება თვით საბრალო მახინჯში, როგორც იყო ეზოზე, ბრწყინავდეს სიყვარულის ღირსი სული, ისევე როგორც ტალახში ბრწყინავს მარგალიტი (ბოროტად იღიმება). ჭირით შეპყრობილი ტუჩებიც ხომ ამჟღავნებენ სიყვარულს. რასაკვირველია, თუ უზნეობა შეარყევს ხასიათის ძალას, თუ სიწმინდესთან ერთად ქრება სათნოება, როგორც სურნელება გამხმარ ყვავილიდან, თუ სხეულთან ერთად მახინჯდება სულიც...

ამალია (განარებული წაჰოხტება). ა! კარლ, გხედავ! შენ ისევე ისეთი ხარ! ისევე ისეთი! ყველაფერი ის იყო სიცრუე! განა არ იცი, შე ბოროტო, რომ კარლი მაგნაირი არ იქნება! არა! არა! (ფრანცი რამდენიმე ხანს ჩაფიქრებული ედგას. შემდეგ უცბად წასვლას დაპირებს) სად მიეჩქარები? გაუბრბინარ განა შენსავე სისაძაგლეს, შენსავე შერცხვენას?

ფრანც (პირზე ხელებს იფარებს). გამიშვი! ნება მომეც წავიდე, ცრემლი ვაფრქვიო. მტარვალმა მამამ უბედურებაში გადაჩეხა საუკეთესო შვილი, უბედურების მსხვერპლი გახადა. გამიშვი, ამალია! მის წინ დავემხობი, რათა მან წაეფლა ჩემზე მოიღოს, წამართვას შემკვიდრობა... მე... ჩემი სისხლი... ჩემი სიცოცხლე... ყველაფერი...

ამალია (უელზე მოქვევთ). ჩემი კარლის ძმაო! ძვირფასო ფრანც! **ფრანც**. ო, ამალია! რარიგ მიყვარხარ ჩემი ძმისადმი ერთგულებისათვის! მაპატიე, რომ შენი სიყვარული ასეთ მკაცრ გამოცდის ქვეშ დავაყენე! ჩემი იმედი დიდად გაამართლეს! ეგ ცრემლები, ეგ გულის ოხვრა და ეგ ციური ალერსი მეც მიკუთვნის. ჩვენ ორთავეს სული სულთან გვქონდა შეხმატებილებული!

ამალია. ო, ეგ არაოდეს არ ყოფილა!

ფრანც. იმდენად ხმაშეწყობილნი, რომ მეგონა, ტყუპებად ვიყავით დაბადებულნი. და რომ არ ყოფილიყო ეს უბედური გარეგნული განსხვავება, ცხადია, სამწუხაროდ, კარლი იქნებოდა წაგებაში, რადგან ერთმანეთისგან ვერ გამოგვარჩევდნენ. შენ ნამდვილი კარლი ხარ, ვეუბნებოდი ჩემს თავს, შენ მისი გამოძახილი ხარ, მისი მსგავსება! ამალია! და თუ ჩვენი სიყვარული ერთნაირად სრულყოფილია, თუ სიყვარული ერთი და იგივე გვაქვს, განა შეიძლება ბავშვები არ ჰგავდნენ ერთმანეთს?

ამალია. არა, არა! ვფიცავ ზეციურ წმინდა ნათელს! არავითარი მსგავსება მასთან სხვას არ გააჩნია, არა!

ფრანც. უკანასკნელ საღამოს, ვიდრე ის ლაიპციგში გაემგზავრებოდა, იმ ხეივანში გამატარა, სადაც თქვენ ხშირად სიყვარულზე გიოცნებიათ. დიდხანს ვდუმდით, შემდეგ

ხელი დამიჭირა და აცრემლებულმა მითხრა: „ვტოვებ ამალიას! არ ვიცი, თითქოს წინაგრძნობა მეუბნება—ვტოვებ სამუდამოდ! შენ არ დატოვო, ძმაო, იყავ მისთვის მეგობარი, იყავ მისთვის კარლი, თუკი კარლი ვერასოდეს ვერ დაბრუნდება!“ ვერა, ამალია, ის ვერასოდეს ვერ დაბრუნდება და მეც შევფიცე მტკიცედ.

ამალია (უკან იხევს). მოლაღატვე! ტყუი! ამავე ბაღში მან დამაფიცა, მისი სიყვარულისათვის არ მეღალატნა, თუნდაც ის სიკვდილის მსხვერპლი გამხდარიყო. ხედავ, რაოდენ საზიზღრად ცრუობ! მე კვლავ შენს ძმას კარლოსს ვეკუთვნი. კარლ... კარლ! გამშორდი და თვალით აღარ მეჩვენო!

ფრანც. შენ მე ვერ მიცნობ, ამალია, შენ მე სრულიად ვერ მიცნობ...

ამალია. ო, გიცნობ, დღეის შემდეგ უფრო გაგიცან! შენ კი ამბობ მე მას ვგავარო. თითქოს ის ატირდა შენს წინაშე ჩემი გულისთვის? შენს წინაშე? უმალ ის ჩემს სახელს სამარცხენო ბოძზე გააკრავდა, ვიდრე ჩემს შესახებ შენ რამეს გაგანდობდა. ახლავ გამშორდი!

ფრანც. შენ მე შეურაცხყოფას მაყენებ.

ამალია. გამშორდი-მეთქი, გეუბნები! შენ მე წარმტაცე უძვირფასესი წუთები, დაე ის წუთები შენს სიცოცხლეს გამოაკლდეს!

ფრანც. მე გაძულვარ შენ!

ამალია. მეზიზღები!

ფრანც (ფეხებს უბრაგუნებს). მაკალე! შენ ჩემს წინაშე აცახცახლები, გამცვალე ვიღაც მათხოვარში?.. (გაბოროტებული გადის).

ამალია. საზიზღარი! აი, ახლა მე ისევ კარლოსთან დავრჩი.

მას მათხოვარი უწოდა? ჩანს, ქვეყანა გადაბრუნებულა, რომ მათხოვარი მეფედ გამხდარა, ხოლო მეფე—მათხოვრად. მის კონკიძველას არ გავცელი მეფის პორტირში. მისი გამოხედვა, როდესაც ის მოწყალებას თხოულობს, ეთანაბრება მეფურ გამოხედვას. ეს გამოხედვა ანადგურებს მდიდრებისა და რჩეულთა ბრწყინვალეობას. დაე შენ გამძიმებდეს ეს სამკაული (ყელიდან იხსნის სამკაულს). წყეულიმც იყავით, ვინც ატარებთ ოქროს და განძეულს! თქვენ, რჩეულნო და მდიდარნო, წყეულიმც იყავით, ვინც ზემს ეძლევა მდიდრულ სუფრაზე! წყევლა და კრულვამას, ვინც განცხრომით არის თავის სარეცელში! კარლ! კარლ! აწ კი ვარ ღირსი შენი სიყვარულისა! (გაღის).

მეორე მოქმედება

სუბათა პირველი

ფრანც ფონ მოორი თავის ოთახში ჩაფიქრებული

ფრანც. ოო, რარიგ გრძელდება. ექიმი თითქოს იმედს იძლევა: გამობრუნდებაო! ბერიკაცს სიცოცხლე საუკუნედ გადაექცა. რა სწორი და თავრსუფალი გზა გამეხსნებოდა, რომ ეს სიკვდილისაგან დავიწყებული ხორცის ნაქერი ზღაპრული ძალღიჯით არ მდარაჯობდეს და საგანძეულოში შესვლას არ მიშლიდეს! განა ჩემი ზრახვები მანქანის მძღავრმა ძალამ უნდა მოდრიკოს? ნუთუ ჩემი აღგზნებული სული და მისწრაფება მატერიის ლოკოკინისებრ მოძრაობას უნდა შევეუფარდო? ჩააქრე ლამპარი, როშელსაც უკანასკნელი ზეთის წვეთი დარჩენია და ძლივსლა ბეუტავს! მორჩა და გათავდა! თუმცა კარგი კი იქნება მე არ ნხედეს წილად მისი ჩაქრობა, რომ ხალხს თვალში არ ეცეს... მე მსურდა მხოლოდ მისი გამოტირება და არა მოკვლა. საკმარისია ბუნებას წინ არ აღუდგე, არაზედ დააჩქარო მისი მსვლელობა! თუკი შეიძლება სიცოცხლის გაგრძელება, რად არ შეიძლება კიდევ შემოკლდეს? სიკვდილ! როგორ გაფუკვლიო გზა სიცოცხლის ციხე-დარბაზისაკენ? მოისპოს სხეული სულის ზეგავლენით! ხა, ხა, ხა! აი ორიგინალური განზრახვა! მხოლოდ როგორ შესრულდეს? იფიქრე, მოორ, იფიქრე! სიცოცხლის ყვავილს რა უფრო უქადის მკაცრ:

განადგურებას? რისხვა? ეს დამშეული მგელი მალე ძღება. ზრუნვა? ეს მატლი ძალიან მძიმედ ღრღნის. მწუხარება? ეს გველიც ზანტად დაცოცავს. შიში? იმედი ნებას არ მისცემს გაინავარდოს! როგორ? ნუთუ ადამიანთა ჯალათნი მარტო ესენი არიან? ნუთუ სიკვდილის არსენალი ეგრე ღარიბია?

მაშ როგორ? რა? იფიქრე! ააა. (წამოხტება) ელდა! რა არ შეუძლია ელდას! რა არის აზრი ან რელიგია ამ გიგანტის ყანვიან ჩახვევასთან შედარებით. მაგრამ ვაი თუ ამ ქარიშხალსაც გაუძლოს? მაშინ მის მიმხროვალ სიცოცხლეს თავზარს დავატებ, ვიდრე ბოროტ აჯილღათა ჯარი: ნწუხარება, სინანული და სასოწარკვეთა ბოლოს არ მოუღებს. გამარჯვება უზრუნველყოფილია! მზად არის გეგმა ძნელი და მოხერხებული, რომლის მსგავსი ჯერ არ ყოფილა, მაგრამ სწორი და საიმედო, რადგან დოსტაქარი ვერც კრილობის და ვერც მკვეთრი საწამლაგის კვალს ვერ აღმოაჩენს! მაშ აღსრულდეს! (შემოდის ჰერმანი) აა! დეუს ექს მახინა! ჰერმან!

ჰერმან. მზად ვარ გემსახუროთ, მოწყალეო ბატონო ჩემო!

ფრანც (ხელს აწმეკვს). უმადურისათვის არ იქნება ეგ სამსახური.

ჰერმან. ვიცი და გამოცდაც მიმიღია.

ფრანც. მალე მეტსაც მიიღებ, ჩემო ჰერმან, თავის ღროზზე, ჰერმან! ახლა მინდა მოგელაპარაკო.

ჰერმან. სმენად გადავქცეულვარ.

ფრანც. კარგად გოცნობ, შენ გამბედავი ხარ, ჯარისკაცის გული გაქვს. მამაჩემმა ძალიან გაწყენინა, ჰერმან!

ჰერმან. ეშმაკმა წამილოს, თუ დავივიწყო.

ფრანც. აი, ვაჟკაცის სიტყვა! სამაგიეროს გადახდა ვაჟკაცის საქმეა. ძალიან მომწონხარ, ჰერმან! მიიღე ეს ქისა ჰერმან! ეგ უფრო მძიმე იქნებოდა, მე რომ აქ ბატონი ვყოფილიყავ.

ჰერმან. დიახ, ეგ ჩემი მარადი ნატვრა გახლავთ, პატივცემულო! დიდად გმადლობთ.

ფრანც. ნუთუ მართალს ამბობ, ჰერმან! მართლა გსურს ბატონი მე ვიქნე? მაგრამ მამაჩემს ლომის ღონე შესწევს და, ამის გარდა, მე ხომ უმცროსი ვაჟი ვარ.

ჰერმან. მე ვისურვებდი, უფროსი ვაჟი თქვენ ყოფილიყავით და მამათქვენიც ქლუქიანი ქალივით დაავადებული!..

ფრანც. ო, ის უფროსი ვაჟი როგორ დაგაჯილღოვებდა, როგორ ეცდებოდა ამოყვანას იმ ქაობიდან, სადაც შენს კეთილშობილებას ყოფნა არ შეჰყურის, სულ ოქროთი შეგმოსავდი! ოოხ, ცხენიანი ეტლით ისეირნებდი!.. მაგრამ დამავიწყდა, რაც უნდა მეთქვა! ჰო, ნუთუ ფროილან ფონ ედელრაიხ უკვე დაივიწყე, ჰერმან?

ჰერმან. ეგ რა მომაგონეთ? სიკვდილსაც წაუღივარ!

ფრანც. ჩემმა ძმამ მოგტაცა ვანა?

ჰერმან. ვანანებ, არ ვაპატიებ!

ფრანც. როგორ, შენ ბრაზობ? რა ძალა შეგწევს. რომ ბრაზობ მასზე? რა შეგიძლია დააკლო, რა შეუძლია ვირთხას ლომის წინააღმდეგ? შენი გაბოროტება მის ზეიმს აძლიერებს. შენ სხვა არაფერი დაგრჩენია გარდა იმისა, რომ აღრიკინო კბილები.

ჰერმან (ფხვით აბრაგუნებს). მე მას ვაფაცამტვერებ!

ფრანც (მხარზე ხელს წანოკრავს). გრცხვენოდეს, ჰერმან, შენ ხომ

აზნაური ხარ! შეურაცხყოფა არ უნდა აპატიო, არ დაუთმო ამალია, არა და არა! მე ყველაფერს ვილონებდი, უკეთუ შენს ადგილას მე ვიქნებოდი. ქალისაგან პირში ჩალაგამოვლებული დარჩი და, ვგონებ, ჩემმა ძმამაც კიბეზე დაგაგორა.

ჭერმან. ვერ დავმშვიდდები, სანამ ისიც და ესეც საფლავში არ ჩავლენ.

ფრანც. ნუ ცხარობ, ჭერმან! ახლო მოდექ! ამალია შენ დაგრჩება!

ჭერმან. მე დამრჩება, თუნდაც ეშმაკი ამინხედრდეს! მე დამრჩება!

ფრანც. შენ დაგრჩება, გეუბნები და მას ჩემი ხელით ჩაგაბარებ. შენ იქნებ არ იცი, რომ კარლოსს მემკვიდრეობა თითქმის ჩამორთმეული აქვს.

ჭერმან. რას ბრძანებთ! პარველად მესმის!

ფრანც. დამშვიდდი და შემდეგაც მომისმინე! სხვა დროს ყველაფერს უფრო დაწვრილებით გიანებობ. თერთმეტი თვე შესოულდა, რაც მამამ ჩემი ძმა სახლიდან გააგდო, მაგრამ მოხუცი უკვე ამ მოუფიქრებელ ნაბიჯს ნანობს, ადრე თუ გვიან თავის შეილს კიდით-კიდემდე ძებნას დაუწყებს და მშვიდობით, ჭერმან, თუ იპოვას! მაშინ შენ, დამცირებულმა, მოკრძალებით გაუღე ეტლის კარი, როცა ამალიას ჯვარის დასაწერად წააბრძანებს.

ჭერმან. მივაზრ ზობ საკურთხეველთან!

ფრანც. მამაჩემი მმართველობას მაშინვე მას გადასცემს და სივითონ მოსვენებით იცხოვრებს სასახლეში. თავნებას ხელთ ექსება საკე მმართველობისა, სიცილს დააყრის თავის მეტოქეს და მოშურნეს. და მეც, ჩემო ჭერმან, რომელსაც

მინდოდა, რომ ამემაღლებინე, მექციე თვალსაჩინო ადამიანად, მეც თავდახრილი ვიქნები მის კარიბჭესთან.

ჭერმან (გაცხრებული). არა! მაშ მე ჭერმანი არ ვყოფილვარ, თუ ეგრე მოხდეს! თუ მე თავში ტვინის ნატამალი გამაჩნია, ეგ ეგრე არ მოხდება!

ფრანც. შენ ხომ არ აპირებ ხელი შეუშალო? შენ მალე გაგრძნობინებს თავის სუხს. პირში მოგაფურთხებს, როცა შეხედები ქუჩაში და ვაი შენ მაშინ, უკეთუ შეტბლს შეიკრავ! ხედავ, რა შეგრჩა შენი მაჭანკლობიდან და შენი გეგმებიდან?

ჭერმან. მიბრძანეთ, რა გზას დავადგე?

ფრანც. მომისმინე, ჭერმან! რომ შენ ცხადად დაინახო, თუ მე შენთვის და შენა ბედისთვის რაოდენს ვზრუნავ, როგორც ნამდვილი მეგობარი და გულშემატკივარი, წადი, გადაიცი ტანისამოსი, ისე რომ ველარავინ გიცნოს, გამოეცხადე მოხუცს და მოახსენე, ვითომ შენ პირდაპირ ბოჭემიდან მოდიხარ და რომ შენ შეხვდი ჩემს ძმას და მასთან ერთად ომში მონაწილეობას იღებდი პრადასთან, რომ შენ ნახე, როცა მან ბრძოლის ველზე სული განუტევა.

ჭერმან. განა მე მაგას დამიჯერებს?

ფრანც. ო, მაგაზე ზრუნე მე მომანდე. მიიღე ეს პაკეტი. აქ ნახავ ყოველგვარ დაჯალებას და საბუთებს, რამაც ურწმუნოც კი უნდა დაარწმუნოს. ახლა წადი და ამ ტრაგიკომედიის დაგვირგვინება მე მომანდე.

ჭერმან მაშინ... გაუშარჯოს ახალ ბატონს, ფრანცისკ ფონ შოორს!

ფრანც (ლოფოზე წამოჭრავს). აი, რა მიხვედრილი ხარ! ასეთი მოხერხებით მიზანს სწრაფად და ერთბაშად მივალწევთ!

ამალიას მისი იმედი დაეკარგება, მოხუცი მის დაღუპვას თავის თავს დააბრალებს, იგი უკვე დაუძღვრებულა და მორყეულ შენობას მიწისძვრა აღარ სჭირდება, რათა დაემხოს. ამ ამბავს ვერ გადაიტანს და მაშინ მე ერთადერთი შვილი ვარ. ამალიაც დაჰკარგავს თავის დასაყრდენს და გახდება ჩემი სურვილის... და შენ ადვილად შეგიძლია წარმოიდგინო... ერთი სიტყვით, ყველაფერი სასურველად დაგვირგვინდება, თუ შენ შეასრულებ შენს პირობას...

ჰერმან. აბა რას ბრძანებთ! (გახრებული) უმალ ტყვია მსროლელს დაუბრუნდეს! მენდეთ და თქვენ თვითონ დარწმუნდებით! მშვიდობით!

ფრანც (მიქაელს). ნაყოფსაც შენ მოიმკი, ჩემო ჰერმან! (მარტო) ხაოს რომ ძნას მოაზიღვიანებენ, მას მარტო ბუნეს მიუყრიან. შენ ძროხის მწველელი ღედაკაცი, და არა ამალია!

სურათი მეორე

მოხუცი მოორის მოსახელებელი ოთახი.

მოხუც მოორს ღვიანზე სძინავს. ამალია.

ამალია (ჩუმად შემოდის). წყნარად! სთვლემს, ბურანშია. (მძინარის წინაშე გაჩერება) რა დიდებულაა, რა წარმტაცია! ძველად ასე წმინდანებს ხატავდნენ. არა, მე შენ არ გემდღური. შენზე არ ვარ მწყურადად.. მოხუცო, იძინე მშვილად და მხიარულმა გაიღვიძე! დაე მარტო მე ვიტანჯებოდე!

მოხუცი მოორ (ძალში) შვილო ჩემო! შვილო ჩემო!

ამალია (ხელს ჰკიდებს). გესმით, გესმით? შვილს ხედავს სიზმარში.

მოხუცი მოორ. შენ აქ ხარ? მართლა შენ ხარ? რა უბედური

ჩანხარი! ნუ მიცქერ ასერიგად დაღვრემილი! მე ისედაც საკლად უბედური ვარ!

ამალია (აღვიძებს). გამოიღვიძეთ, ძვირფასო მოხუცო! სიზმარში ხართ, გამოფხიზლდით...

მოხუცი მოორ (ნახევრად გამოფხიზლებული). განა აქ არ იყო? განა მის ხელს არ ვეხებოდი? შეუბრალებელი ფრანც! სიზმარშიაც არ მანებებ...

ამალია. გამიგონეთ, ეს მე ვარ, ამალია!

მოხუცი მოორ (აღვიძებს, ერყევა). სად არის ის? სად? სად ვარ მე? შენ აქა ხარ, ამალია?

ამალია. თავს როგორ გრძნობთ? ვგონებ გეძინათ...

მოხუცი მოორ. სიზმარში შვილი ვნახე. რატომ გაქრა, იქნებ შე მისგან პატიებას მივიღებდი.

ამალია. ანგელოზები ბოროტებას ივიწყებენ. მისგან თქვენ პატიებულ ხართ. (ხელს ხელში მოჰკიდებს) ჩემი კარლოსის მამავ! მე მიპატიებია თქვენთვის.

მოხუცი მოორ. არა, ჩემო ამალია! შენი სახის სიკვდილის ფერი მამხელს და ბრალს მდებს! საბრალო ქალიშვილო! ახალგაზრდობის სიხარული მე მოგტაცე. ნუ დამწყევლი, შვილო ამალია, ნუ დამწყევლი!

ამალია (ნაზად ეამორება მის ხელს). თქვენ?

მოხუცი მოორ. შენ ეს სურათი გეცნობა, შვილო!

ამალია. კარლოსის სურათი!

მოხუცი მოორ. ასეთი იყო, როცა მეთექვსმეტეში გადადგა. ახლა ის სხვანაირია! შენ ეს დახატე მისი დაბადების დღეს, იასამანთა ტალავარში.

ამალია (სურათს თვალს არ აშორებს). არა! არა! ეს ის არ არის... გეკიცებით, ეს კარლი არ არის. აქ, აი, აქ... (გულზე უჩვენებს)

ნებს) სრულიად სხვაა, სრულიად სხვა! ფერები მეტად ღარიბნი არიან, რომ გამოხატონ მისი ბუნების სიდიადე, რაც გამოკრთოდა მისი ანთებული თვალებიდან. შორს ეს სურათი! მეტისმეტად მიწიერია. უნიკო მოწაფის ნაცოდვილარი!

მთხუცი მომრ. ამალია, ჩემს გულს ცეცხლი სწვავს. თქვენი სიყვარული რამდენ სიხარულს მომანიჭებდა! იგი რომ ჩემს ახლოს იყოს, ო, არაოდეს მოვკვებოდი!

ამალია. არაოდეს. არაოდეს! არა სიკვდილი, არამედ ეს იქნებოდა ერთი აზრიდან სწრაფად უკეთეს აზრზე გადასვლა! ეს სახე გაგინათებდა სამარეშიაც... ეს სახე ავამაღლებდა გარსკვლავებამდე.

მთხუცი მომრ. რაოდენ საამო იქნებოდა, სიკვდილის წინ შეილის საუბარი ნანად მოკესმინა.

ამალია. დიახ, საამო, უსაზღვროდ საამო, უკანასკნელი ნანა გითხრას, ვინც გიყვარს გულით. იქნებ სამარეშიაც დიდხანს გასტანდა კარლოსზე ოცნება, ვიდრე საყვირი არ გვამცნობდა მეორედ მოსვლას. (წამოხტება აღტაცებული) მაშინაც მასთან გულში ჩაკრული! (პაუზა. მიღის ფორტეპიანოსთან და უკრავს):

რად გამირბიხარ შორს, ჩემო ჰექტორ,
სად ბასრი ხმალი ეაკიდისა
პატროკლესათვის საზარ მსხვერპლს ითხოვს?
მშვილდ-ისრის სროლას, ღმერთების პატივს
შემდეგ შენს ბავშვებს ვილა ასწავლის,
თუკი ქსანტუსი ქვესკნელში გშთანთქავს?

მთხუცი მომრ. ეგ სიმღერა მშვენიერია, შეილო ამალია! იგი უნდა მიმღერო სიკვდილის პირად!

ამალია. ეს არის ანდრომაქეს და ჰექტორის გამოთხოვება, მე და კარლოსს ხშირად გვიმღერია. (განაგრძობს მღერას):

ჩემო ერთგულო, მომეც აბჯარი,
მინდა შევიჭრა საზარელ ომში
და მოვიპოვო კვლავ გამარჯვება!
იქნებ დავეცე ცხარე ბრძოლაში,
მაგრამ კი ტროას ვათავისუფლებ,
ერთმანეთს ვნახავთ ელიზიუმში. (შემოდის დანიელ).

დანიელ. გარეთ ვილაცა კაცი იცდის, თქვენს ნახვას თხოულობს. მოგახსენებთ: ფრიად მნიშვნელოვანი ამბის შესატყობინებლად მოვსულვარო.

მთხუცი მომრ. მთელს ქვეყანაზე ჩემთვის მარტო ერთია ფრიად მნიშვნელოვანი. შენ ეს იცი, ამალია! ის თუ უბედურია და ჩემს დახმარებას საჭიროებს, გულნაკლულს ნუ გაისტუმრებ.

ამალია. თუ იგი მათხოვარია, ჩქარა შემოუშვი! (დანიელ გადის).

მთხუცი მომრ. ამალია! ამალია! გებრალეობდე!..

ამალია (განაგრძობს სიმღერას):

ნუთუ ვიხილო ის ბასრი ხმალი,
უქმად გდებული, დაჯანგებული?
ნუთუ დაეცეს პრიამეს მოდგმა?
ადრე ჩაუქრეს გულს სიყვარული?
ავერ, ბრძოლაა... წინ იწევს ჯარი!
ყველაფერს ჩანთქავს ზღვის მღუმარება.
ჩაქრეს იმედი და მისწრაფება,
მაგრამ არ ჩაქრეს ჰექტორის გული!

(შემოდის ფრანც და გადაცმული ჰერმანი. უკან დანიელი).

ფრანც. აი ეს კაცი ამბობს: საშინელი ამბის მთხრობელი ვარო! შეგიძლიათ მოუსმინოთ?

მოხუცი მოორ. ჩემთვის მხოლოდ ერთი ამბავია... მოდი ახლოს, მეგობარო! თქვი, ნუ დამზოგავ! მიაწოდეთ ფიალით ღვინო.

ჰერმან (შეცვლილი ხმით). მოწყალეო ბატონო! მე უცხოელი გახლავარ, მაგრამ ძალიან კარგად ვიცი, თქვენ მამა ბრძანდებით კარლ ფონ მოორისა!

მოხუცი მოორ. შენ ეგ საიდან იცი?

ჰერმან. თქვენს შვილს ვიცნობდი.

ამალია. ცოცხალია, ცოცხალი? მას იცნობ? სად არის, სად?

მოხუცი მოორ. შენ ჩემს შვილს იცნობდი?

ჰერმან. იგი სწავლობდა ლაიპციგში. იქიდან, ღმერთმა უწყის, სად არ წასულა, მთელი გერმანია შემოუვლია. და, როგორც მე მიამბო, დაეხეტებოდა ფეხშიშველი და ეოწყალეებას თხოულობდა. ხუთი თვის შემდეგ კვლავ ატყდა ომი პრუსიასა და ავსტრიას შორის და რადგან მას იმედი აღარაფრის ჰქონდა, ფრიდრიხის ძღვეამოსილ ჯარს ბოჰემიაში გაჰყოლია, მისულა დიდ შვერინთან და უთქვამს: „ნება მიბოძე მოგკვდე გმირულად, მე მამა აღარ მყავსო“.

მოხუცი მოორ. ნუ მიცქერ, ამალია... კმარა, ო, კმარა!

ჰერმან. მისცეს მას დროშა. იგი მონაწილეობას იღებდა პრუსიელთა გამარჯვებულ წინსვლაში, მე და მას ერთ კარაქში გვეძინა. ბევრს მომითხრობდა თავის მოხუცებულ მამაზე და იგონებდა ნეტარ წუთებს... და გაცრუებულ იმედს. ორივეს ცრემლი გვდიოდა.

მოხუცი მოორ (სახეს ბალიში იძაღვს). გაჩუმიდი! გაჩუმიდი...

ჰერმან. რვა დღის შემდეგ პრალასთან გაცხარებული ბრძოლა

დაიწყო. ებედავ დაგარწმუნოთ, თქვენი შვილი გმირულად იბრძოდა. სალამოს ჟამს, ბრძოლის შეწყვეტის შემდეგ, მოგძებნე და ენახე დაჭრილი ეგდო. მარჯვენა ხელი ტყვიას გაევიძირა, მარცხენაში დროშა ეჭირა და ასე იდგა...

ამალია (აღტაცებული). ჰექტორ! ჰექტორ! გესმით? ის იდგაო...

ჰერმან. სალამოს ჟამს მე ენახე იგი დაცემული. მარცხენა ხელით ცდილობდა სისხლი შეეჩერებინა, ხოლო მარჯვენა მიწაში ჰქონდა ჩაფლული. — „ძმაო, — შემომძახა, — ჯარში ხმა გაეარდა, რომ ამ ერთი საათის წინ გენერალი მოუკლავთო!“ — „დიახ, მოჰკლეს-მეთქი, შენ როგორ ხარ-მეთქი?“ — „აბა, ვინც ვაჟაკია, მიჰბაძოს თავის მეთაურს!“ — თქვა და განუტევა სული.

ფრანცი (გაავებული მივარდება ჰერმანს). სიკვდილსაც დაუღუშებია ეგ შენი წყეული ენა! მიტომ მოხველ, მამა მომიკლა? მამა, ამალია, მამა!

ჰერმან. აი, უკანასკნელი სურვილიც ჩემი მომაკვდავი მეგობრის: „წაიღე ეს ხმალი და ჩემს მოხუცებულ მამას გადაეციო. მას სისხლი აქვს შემხმარი. შეუძლია კმაყოფილებით იცხოვროს, რადგან შვილს აუხდა წყევლაო და მისი სეოხებით დავიღუპეო“. მისი უკანასკნელი ამოკენესა იყო: „ამალია“!

ამალია (თითქოს გამოერვა). მისი უკანასკნელი ამოკენესა იყო ამალია!

მოხუცი მოორ (თმებს იგლეჯს). იგი ჩემმა წყევლამ მოჰკლა! სასოწარკვეთაში ჩაადლო!

ფრანც. ო, აბა ეს რა ქენით, მამაჩემო! ჩემო კარლოს! ჩემო ძმაო!

ჰერმან. აი, ხმალი და სურათი! ეს სურათი გულიდან მოიხსნა.

ამ ქალის სახეს ძალიან მიაგავს. „ეს ჩემს ძმას ფრანცისაო“.
 არ ვიცი, ამით რას გულისხმობდა.
ფრანც. მე? ამალიას სურათი? მე კარლი მაძლევს ამალიას? მე?
ამალია. სულმდაბალო, მოსყიდულო მატყუარავ!
ჰერმან. ცდებით, ქალბატონო, ცდებით. აი, თვით ნახეთ, განა
 ეს თქვენი სურათი არ არის? ალბათ, თქვენ თვითონ გა-
 დაეცით.
ფრანც. ვფიცავ, ამალია, შენი სურათია!
ამალია. ჩემია, ჩემი. ო, ცაო და დედამიწავ!
მოხუცი მოორ. ვაგლახ, ვაგლახ! ჩემმა წყევლამ მოჰკლა, სა-
 სოწარკვეთაში ჩაავდო!
ფრანც. მეც მოვგონებოვარ. უკანასკნელ მძიმე აღსასრულის
 წუთში მეც მოვგონებოვარ..
მოხუცი მოორ. ჩემმა წყევლამ მოჰკლა, სასოწარკვეთაში ჩა-
 ავდო!
ჰერმან. აღარ ძალმიძს თქვენს მწუხარებას ფუტკირო. მშვიდო-
 ბით, პატიოსანო მოხუცო! (ყურში ფრანცს) რა საჭირო იყო
 ეს ოინები? (მიღის).
ამალია. მოიცა! მოიცა! რა იყო მისი უკანასკნელი სიტყვა?
ჰერმან. მისი უკანასკნელი ამოკენესა იყო: ამალია!
ამალია. მისი უკანასკნელი ამოკენესა იყო: ამალია! არა, შენ
 მატყუარა არა ხარ. მართალია, მართალი!.. მკვდარია ჩემი
 კარლი! მკვდარია! მოკვდა! ჩემი კარლი აღარ არის!
ფრანც. ამას რას ვხედავ! ეს რა წარწერაა? ხმაღზე სისხლით
 სწერია: ამალია.
ამალია. მისი ხელით! მას არ ეყვარებოვარ...
ფრანც. ცხადად ვხედავ თუ მეჩვენება? რა არის ეს სისხლით
 წარწერა: „ფრანც, ნუ დატოვებ ამალიას!“ ხედავ, ხე-

დავ? აი, მეორე მხარეზეც: „ამალია, ჩემს ფიცს ყოვლად
 შემძლებელი სიკვდილი არღვევს“. ახლა ხომ ხედავ? აი,
 ხომ ხედავ? მისი წარმავალი სული წამით შეჩერებულა,
 რომ ფრანცი ამალიასთან შეეერთებინა!..
ამალია ბოროტო, საზიზღარო! ყოველივე ეგ სიცრუეა! მაგას
 კარლოსი არ ჩაიდენდა! უმალ ჩემს სახელს სამარცხვინო
 ბოძზე გააკრავდა! ცრუობ, ცრუობ, ვერაგო!
მოხუცი მოორ. ნუ მტოვებ, ნუ მტოვებ, ამალია! ფრანც!
 ფრანც, დამიბრუნე ჩემი შვილი!
ფრანც. ვინ იყო, ვინც წყევლა შეუთვალა? ვინ მიიყვანა სიკვ-
 დილამდე, სასოწარკვეთამდე? წყევლა და კრულვა მის ჯა-
 ლაის, წყევლა და კრულვა თქვენ და თქვენს თავს!
მოხუცი მოორ. წყევლა, წყევლა და მეხი ჩემს თავს! მე მამა
 ვარ, მკვლელი მამა უფროსი ვაჟის! მას ვუყვარდი უკა-
 ნასკნელ წუთამდე. მაგიერის გადასახდელად ომში შეჭრი-
 ლა სიკვდილთან შესახვედრად.
ფრანც. ის აღარ არის და თქვენი გოდება ველარაფერს უშვე-
 ლის. (გამკილაფად) უფრო ადვილია მოჰკლა, ვიდრე გა-
 აცოცხლო. მას საფლავიდან ველარ აღადგენ!
მოხუცი მოორ. ვერასოდეს! ვერასოდეს! სამუდამოდ დაკარ-
 გულია, მაგრამ მისდამი წყევლა შენ ამომგლიჯე ამ გული-
 დან. შენ, შენ! მომეც შვილი ჩემი!
ფრანც. ბოლმას და რისხვას ნუ ამიშლი! გტოვებ, სიკვდილ-
 საც წაუღიხარ!
მოხუცი მოორ. ბოროტო, შვილი დამიბრუნე, ჩემი შვილი!
 (ფრანცს ეჭვრება, მაგრამ ფრანცი მას ღიჯანზე დახარცებს).
ფრანც. ბებერო ძვლებო! ბედავ კიდევ? ჩაძალდი! ჩაძალდი!
 იქ შენ დასჯილი!
მოხუცი მოორ. ათასი წყევლა და შეჩვენება დაატყდეს შენს

თავს! ამ გულიდან ამომგლიჯე შენ ჩემი შვილი! ვაჰ, მე უბედურსა! (საფარქელს აწელება აქეთ-იქით) ვაგლახ! ვაგლახ! სასო მიმიხდა და არ კი ვკვდები! გამირბიან... მარტო მტოვებენ სიკვდილის უამს! ჩემი კეთილისმყოფელი ანგელოზები ჭაღარა მკვლელს თავს მანებებენ! ნუთუ შემწე არავინ არის? აღარ მყვანან ვაჟიშვილები, აღარ მყავს ასული და არც მეგობარი! ნუთუ არაეინ... მარტო ვარ... მიტოვებული! ვაგლახ! ვაგლახ! სასო მიმიხდა და არ კი ვკვდები. (ამალია ატირებული თვალებით) ამალია! შენ მომეგლინე, ათავისუფლო ჩემი სული?

ამალია. თქვენ დაჰკარგეთ საუკეთესო ვაჟიშვილი.

მოხუცი მოორ. მოვკალ, გინდა მითხრა. მაგ ბრალდებით წარვსდგები მე ჩემი მსაჯულის წინაშე.

ამალია. ნუ ამბობ მაგას, უბედურო მოხუციო! მამაუფალმა იგი თავისთან წაიყვანა! ამქვეყნად ჩვენ უბედნიერესნი ვიქნებოდით. იქ, იქ... ლაფვარდოვან ცაში ერთმანეთს კიდევ შევხვდებით.

მოხუცი მოორ. კიდევ შევხვდებით... კიდევ! ო, სულში ლახვარი გამივლის, როდესაც მე მართალი მას ვნახავ მართალთა შორის. სამოთხის ბედნიერებაში მყოფი ავცახცახლები ჯოჯოხეთის ტანჯვისგან. მარადიულობაში მთელემარეს შემაკრთობს მოგონება, რომ მე მკვლელი ვარ ჩემი შვილისა.

ამალია. ო, იგი თავის ღიმილით აგარიდებთ იმ შეკრთომას. დამშვიდებული ბრძანდებოდეთ, ძვირფასო მამავ! მე დამშვიდებული ვარ. განა ამალიას სახელი არ გაისმა სერაბიმის ჩანგზე ზეცის მსმენელთათვის, როდესაც მისი უკანასკნელი ამოკენესა იყო ამალია? იქნებ პირველი საზვიამო ამოძახილიც იყოს ამალია!

მოხუცი მოორ. შენი ბაგიდან გადმოსჩქეფს ნუგეშის წყარო. შენ ამბობ, ის მე გამილიმებს, არა? ხომ მაპატიებს? შენ უხდა ჩემს გვერდით იყო, ჩემი კარლოსის სანუკველო, როდესაც მე სიკვდილს მივეახლები.

ამალია. სიკვდილი — ეს ხომ მისდამი ლტოლვა და მიახლოვებაა. ნეტარება თქვენ! შურით ვივსები თქვენდამი. რატომ შეც თქვენებრ არ ვარ უძლური, რატომ ეს თმა არ მაქვს ჭაღარა? ვაი ჩემს ახალგაზრდობას! შენ მოგიწოდებ, მოხუცებულობავ, შენ ახლო ხარ ზეცასთან და ჩემს კარლოსთან! (შეშოღის ფრანგი).

მოხუცი მოორ. მომიახლოვდი, შვილო ჩემო! მაპატიე, თუ წელან შენდამი მკაცრი ვიყავ. ყველაფერი მიპატიებია. მისდა დავლიო სული დამშვიდებულმა.

ურანც თქვენ შვილზე უკვე მორჩით გლოვას? როგორც ჩანს ის გვოლიათ ერთადერთი.

მოხუცი მოორ. იაკობს ჰყავდა თორმეტი, მაგრამ ის მარტო იოსებს დასტიროდა სისხლის ცრემლებით.

ურანც ჰმ...

მოხუცი მოორ. მოიტა, შვილო, ბიბლია და წამიკითხე იაკობის და იოსების ისტორია. ის ამბავი მუდამ გულში მხედებოდა, ხოლო მე კმაშინ იაკობის ბედში არ ვყოფილვარ.

ამალია. რომელ ადგილს ინიებებთ წაგიკითხოთ? (ბიბლიას გაღაღაღავს).

მოხუცი მოორ. წამიკითხე მწუხარება მიტოვებულის, როცა მან ვერ ჰპოვა იგი თავის შვილთა შორის და ამოდ ელოდებოდა. მომასმინე მისი ჩივილი, როცა გაიგო, რომ დაჰკარგა სამუდამოდ.

ამალია (კითხულობს). მაშინ ნახეს სამოსი იოსებისა, დაკლეს ციკანი და სამოსი მისი შეღებეს სისხლით და გაუგზავნეს მამას და შეუთვალეს: ვბოვენ ჩვენ ესე სამოსი და ნახე, უკეთუ არს შენი შვილისა. (ფრანცი უცბად გადის) ნახა რა მამამ, თქვა: ესე არის სამოსი ჩემი შვილისა, ტყის ნადირსა შეუქამია, ველურს იოსები გაუფატრია.

მოხუცი მოორ (ხალიშუე დაემსობა). ველურს იოსები გაუფატრია.

ამალია (კითხვას განაგრძობს). შემოიძარცვა იაკობმა სამოსი თვისი, ჩაიცვა ძაძა და დია გლოვობდა. შემოკრბნენ ძენი და ასულნი მისნი, რათა ნუგეში ეცათ, მაგრამ იგი ნუგეშს განირიდებდა და იტყოდა: გლოვაში დამთავრდეს დღენი ჩენნიო...

მოხუცა მოორ. კმარა! კმარა! ძალიან ცუდად ვარ...

ამალია. (წიგნი დაუფარდა). ღმერთო ჩემო, რა მოგდით?

მოხუცი მოორ. სიკვდილი! შავად მიცურავს ჩემს თვალწინ ყველაფერი. გემუდარები, პასტორს დაუძახეთ... მაზიაროს... სად არის ჩემი შვილი ფრანც?

ამალია. იგი გაგერიდა, გაიქცა! ღმერთო, შენ გვიშველე!

მოხუცი მოორ. გაიქცა... მიმატოვა მომავლდავი და ეს ყოველივე... ყოველივე... ყოველივე... ჩემი შვილებისგან... შენ მომეც და შენვე მიიბარე... იყოს სახელი შენი...

ამალია (უცბად შეჰკივლებს). მოკვდა! მოკვდა. (გაღის სასომიხდილო. შემორბის გახარებული ფრანცი).

ფრანც. მოკვდა, მოკვდაო, გაიძახიან! ახლა მე სრული ბატონი ვარ! მთელი სასახლე იძვრის: მოკვდაო! მაგრამ ვაი თუ სძინავს? დიახ სძინავს. ისეთი ძილით, რომლის შემდეგ დილა მშვიდობისას ველარ ეტყვიან. ძილი და სიკვ-

დილი ტყუპნი არიან. ოღონდ ერთის სახელი იხმარე მეორის საცვლად. კეთილო, ბედნიერო ძილო, ჩვენ სიკვდილს დაგარქმევთ შენ. (თვალს უხუჭავს). ახლა ვინ გაბედაეს, მოვიდეს და სამსჯავროს წინაშე წარმადგინოს? ან პირში მითხრას: გაიძვერაო! შორს ჩემგან სათნოებისა და მოკრძალების მძიმე პირბადე! ახლა ნახავთ შიშველ ფრანცს და აცახცახდებით. მამაჩემი ტკბილად გექცეოდათ. თავის ქვეშევრდომებთაგან შექმნა ერთი მყუდრო და მშვიდი ოჯახი. იჯდა ჭიშკართან ალერსიანი ღიმილით და ყველას ძმებს და შვილებს ეძახდა. ჩემი წარბები კი შავი ღრუბელივით ჩამოგაწვებათ! ჩემი ბატონობის სახელი ამ მთებზე გაიფლავებს, როგორც კუდიანი ვარსკვლავი! ჩემი შუბლი ჩვენ ავს და კარგ ამინდს გაგაგებინებთ! იგი თქვენ გეფერებოდათ, თქვენ კი ურჩობლით და ჯიუტობლით. ალერსი და ღმობიერება ჩემი საქმე არ არის. მე თქვენ ხორცში დეხებს ჩაგირჭობთ და მათრახის სუსხს გაგემებინებთ! იქამდე მიგიყვანთ, რომ ჩემს სამფლობელოში კარტოფილი და წყალ წყალა ლუდი სადღესასწაულო სასმელ-საქმელად გარდაგექცევთ, და ვაი მას, ვისაც თვალს მოვკრავ სავსეს წითელი ლოყებით! სიღარიბის ფერმიხდილობა და მონური შიში ჩემი ლივრის ფერი იქნება და ამ ლივრით შევმოსავ ყველა ჩემს ქვეშევრდომს!

სურათი ზუსაზი

ბოჭემის ტყე. ყაჩაღთა ბრბო

შპიგელბერგ. რაცმან

რაცმან. ეს შენ ხარ? მართლა შენ ხარ? მოდი, გადაგეხვიო, რომ ძვლებმა ჭახჭახი იწყონ. ჩემო ძვირფასო, მეგობარო მორიცი, კეთილი იყოს შენი მოსელა ბოჭემის ტყეში! დალახვროს ეშმაკმა, როგორ გულისხმიერი გამხდარხარ და დავაჟკაცებულხარ! მთელი ფარა რეკრუტებისა მოგიყვანია, საუკეთესო შემომკრები ყოფილხარ.

შპიგელბერგ. უცქირე, ძმობილო, როგორ მოგწონს? საუკეთესო ბიჭები არიან. შენ არ დაიჯერებ, მაგრამ ჩემზე რაღაც ღვთისკურთხევაა მოვლენილი. ვიყავ მშვიერი და ლატაკი, არაფერი მებადა, გარდა აი ამ კვერთხისა, როდესაც მდინარე იორდანზე გადმოვდიოდი. ახლა სამოცდათერამეტნი ვართ. უმეტეს შემთხვევაში გაკოტრებული ჭაჭრები, ცხოვრებაში იმეღვაცრუებული მოხელეები შვაბთა პროვინციიდან და უნდა გითხრა, საუცხოო ყმაწვილები არიან, ერთმანეთს შარვლის ღილებს პარავენ და, თუ დამბაჩა ვატენილი აქვთ, ცა ქუდად არ მიაჩნიათ. მუდამ საქმით დატვირთულები არიან და ისერივად გაითქვეს სახელი გარშემო ორმოცი მილის მანძილზე, რომ არც კი დაიჯერებ! ისეთ გახეთს ვერ ნახავ, რომ გაიძვერა და მოხერხებულ შპიგელბერგზე წერილს არ ათავსებდეს, ამიტომ ვკითხულობ ამ გახეთებს. აწერილი ვარ თავით-ფეხამდე ისე, რომ ნათლად წარმომიდგენ, ჩემი ღილების

აწერია კი არ გამოუტოვებიათ. მაგრამ ჩვენ მათ სასტიკად ვასულულებთ და მასხარად ვივლებთ.

ერთხელ ერთ სტამბაში მიველ და განვაცხადე: მე ვნახე თქვენი ყბადაღებული შპიგელბერგი-მეთქი. და რომელიღაც მჯღაბნელს, რომელიც იქვე იყო დასკუპებული, ვუკარნახე ერთ-ერთის, ადგილობრივი ექიმის სამდვილი გარეგნობა, რომელიც მკურნალობს მუცლის ქიით ავადმყოფებს. დაბეჭდილ ბარათებს ავრცელებენ, იმ ექიმს აპატიმრებენ, დაკითხვებს აწარმოებენ და იგი შიშისა თუ სიტუტუტუცის მეოხებით, დალახვროს ეშმაკმა, აღიარებს თავის თავს შპიგელბერგად. დასწყევლოს ღმერთმა! კინაღამ მაგისტრატში გამოვცხადდი, რათა უკმაყოფილება გამომეთქვა, რომ ვიღაც ოხერი ჩემს სახელს ბღალავდა.

მერე კი გავნახე სული და პირში წყალი დავიგუბე, როცა ვნახე ეს ცრუმარქვია შპიგელბერგი სახრჩობელაზე ჩამოკიდებული მფელი თავის მოხდენილობით, და სანამ ის სახრჩობელაზე ეკიდა, ნამდვილმა შპიგელბერგმა მახეს თავი დავახწიე და უგონიერეს მართლმსაჯულებას ზურგიდან მიპარავით ვირის ყურები გამოვავი, ისე რომ გული მეთანალრება.

რაცმან (იგინის). შენ ისევ ისეთი ხარ...

შპიგელბერგ. ისეთივე, როგორც ხედავ, სულით და ხორციით. დიხაბც რომ ასეა, სულელო. მომისმინე, მე გიამბობ რა ჩავიდინე ამ გმირებთან ერთად წმინდა ცეცილიას მონასტერში. იმ დღეს რაკი ვერსად გავინავარდე, ვთქვი, ერთ ოინს აქ მოვახუნ-მეთქი. შუალამემდე ვუდარაჯეთ, ხმა, კრინტი არ ამოგვიღია. შემდეგ მიჩუმდა ყველაფერი,

ლამპრები ჩააქრეს. ვიფიქრე: ახლა კი მოლოზნებს თივ-
თივის ლოგინში ტკბილად სძანავთ-მეთქი. გავიყოლე, აი,
ვგ თხის თავი, ამით კი დარიგება მივეცი: ჭიშკართან იცა-
დეთ, სანამ სტეფნით ნიშანს არ მოგცემთ მეთქი. ვტაცე
ხელი მონასტრის დარაჯს, წავართვი გასაღები და ავ-
ცოცდი კატასავით, სადაც მსახურ ქალებს ეძინათ. მოვ-
ხვეტე მათი ტანსაცმელი და გარეთ გადმოვყარე. ამრიგად
სენაკიდან სენაკში შეველ და ტანსაცმელი ყელას ავატა-
ლე, არ გადარჩა თვით მოლოზნების უფროსიც. ამ დროს
შეფუსტვინე და ამ ჩემმა მამაცებმა ასტეხეს განგაში, კი-
ვილი, წივილი, ყვირილი, კნავილი. ხა! ხა! ხა! შეიქნა ჟრი-
ამული, გეგონებოდა მეორედ მოსვლა არისო. ასეთი აურ-
ზაურით შევიჭერით საწოლ ოთახებში. როგორც თავუნები,
დახტიან მოლოზნები. წრიპინით ეძებენ ტანსაცმელს და
რაკი ვერ იპოვენ, ატეხეს წივილი. ამ დროს ჩვენც თა-
ნაგრძნობის ნიშნად გულში ვიკრავდით. ზოგმა შიშისაგან
იქაურობა ისე მორწყო, რომ შიგ იცურებდნენ. ისმოდა
მუდარა, თავის შებრალება. ამას ზედ დაემატა კუდიანი
ბებრუხანა მოლოზნების უფროსი — იგუმენი. იცი, ძმაო,
მთელს დედამიწის ზურგზე ბებრუხანა ისე მძულს, რო-
გორც მგელს ობობა. — და აი, წარმოიდგინე, ეს შავი
მაშხალა, დაღმენჭილი სახის პატრონი, მაფიცებს თავის
სიქალწულეს — დალახვროს ეშპაკმა — მე ის-ის იყო უკა-
ნასკენელი კბილები უნდა დამეძრო მისთვის. ყოველგვარი
ცერემონიის გარეშე მოვთხოვე რაც კი რამ ძვირფა-
სეული განძი და მონასტრის ხაზინა მოეპოვებოდათ,
რასაც მიხვდნენ ჩემი ვაჟკაცები. ერთი სიტყვით, ამ მო-
ნასტერმა ათასი ტალერი ნაღდი მოგვცა და ამ ვაჟკაცებ-

მაც ქალებს ისეთი სახსოვარი დაუტოვეს, რომ მათ თრე-
ვის სრულ ცხრა თვეს მოუნდებოდა.

რაცმან (უუხის ბრაგუნით). დალახვროს, რატომ მეც იმ დროს იქ
არ ვიყავ!

შპიგელბერგ. ხედავ? განა ეს ცხოვრება არ არის? ამის გარ-
და. დავები გუნებაზე, მხნე და ჯან-ლონით საესე, სხეულიც
მაგრდება და ღიპიც პრელატისას ემსგავსება. არ ვიცი,
ვგოსებ ჩემში რაღაც მაგნიტური მიმხიდველობა არსე-
ბობს, რომ ჩემსკენ ყოველი ოხერი მოესწრაფება.

რაცმან. კარგი მაგნიტი ყოფილა, არ უნდა ლაპარაკი. მაგრამ
მე მაინც მინდა გავიგო, რა ჯადოს ხმარობ ხოლმე?

შპიგელბერგ. ჯადოს? არავითარი ჯადო. საჭიროა თავი მხრებ-
ზე გებას; საჭიროა ზოგიერთი პრაქტიკული მიხვედრილო-
ბა და ალლო, რაც, რასაკვირველია, ციდან არ ვარდება.
ამიტომ, გამიგონე, მე მუდამ ვლაპარაკობ: პატიოსანი კაცი
შეიძლება შექმნა ყოველი კუნძისაგან, ხოლო გაიძვერასთვის
საჭიროა უნარი. საჭიროა აგრეთვე ნაციონალური ტალანტი
ანუ ნიჭიერება. ერთგვარი, თუ შეიძლება ასე ითქვას,
გაიძვერული ჰაეა, ამიტომ ვირჩევ გრაუბუნდენში გაემ-
გზავრო — ეს არის ათინა დღევანდელი გაიძვერებისა და
ქურდ-ბაცაცებისა.

რაცმან. მეგობარო, მაგით მთელი იტალია ამაცობს და თავი
მოაქვს.

შპიგელბერგ. დიახ, დიახ! ყველას თავისი უნდა მიეუზღოთ.
იტალიასაც შეუძლია იამაცოს თავისი ადამიანებით. და
თუ გერმანია ისე განაგრძობს, როგორც უკვე დაიწყო, თუ
ბიზლიას გადაისვრის და თავიდან მოიშორებს, რის ბრწყინ-
ვალე იმედსაც იგი იძლევა, მაშინ შეიძლება გერმანიილა-

ნაც რაიმე დადებითი და სახეირო გამოდნეს, ხოლო საერთოდ კი უნდა გითხრა, ჰავა მაინცადამაინც ბევრს არაფერს ნიშნავს, ყველაფერს გენიოსობა სწყვეტს... ხოლო დანარჩენი კი, ძმობილო... იცი რა გითხრა? გარეული მათალო ფორთოხლად არ გადაიქცევა. ჰო, მე განვაგრძობ... რაზე შევჩერდი?

რაკმან. მოხერხებასა და მარიფათზე.

შპიგელბერგ. ჰო, ასეა, მარიფათზე. ეს მოთავარია, როცა ქალაქში შედიხარ, ცნობებს კრეფ იმ ზედამხედველობისგან, რომლებიც მათხოვრებს აღევნებენ თვალყურს. კიდევ ქალაქის და ციხის მცველებისაგან, ვინ უფრო ხშირად ეხმარება მათხოვრებს და ღარიბ ლატაკებს. შემდეგ ბინას დაიდებ ყავახანაში, ან საროსკიპო სახლში. ზვრე და ადევნე თვალყური, ვინ უფრო ხმამაღლა ყვირის სინდისგარეცხილ დროებაზე, ხუთპროცენტინობაზე, პოლიციელთა მექრთამეობაზე, ვინ უფრო მეტად ჰკილავს მთავრობას და ვინ ილაშქრებს ფიზიოგნომიკის წინააღმდეგ და სხვა და სხვა. შესდექ, ძმობილო, აღმოჩნდა მწიფე ნაყოფი, პატიოსნება შერყეულია, როგორც მოფამფალეზული კბილი, მხოლოდ საჭიროა გზის მოშველება. ანდა უფრო უკეთესი და უფრო ადვილად მოსაგვარებელი. გაივლი და გზაზე ქისას დაავდებ, მიიძალე იქვე სადმე და თან ზვერაგ, ვინ აიღებს ამ ქისას. როცა აიღებს, მცირე ხანს დააცლი, შემდეგ უკან გამოედევნები... ეძებ... ყვირი და ეკითხები სხვათა შორის: „მოწყალეო ხელმწიფევე, ქისა ხომ არ გიპოვიათ?“ თუ გამოვიჩინა, ჯანდაბას მისი თავი და ტანი! ხოლო თუ დაფარა და მოიბოლიშა: „ბოდიში, მოწყალეო ბატონო, მე არ მინახავს, ძალიან ვწუხვარო“,

შორსა, გამარჯვებული ხარ! ჩააქრე შენი სანათური, ცბიერო დიოგენ. შენ ის იპოვნე, ვისაც ეძებდი.

რაკმან. შენ დიდად მოხერხებული ყოფილხარ.

შპიგელბერგ. ღმერთო ჩემო! განა მე ამაში როდისმე ეჭვი მეპარებოდა? როცა კაცი ანკესზე წამოეგება, შენ გონიერება უნდა იხპარო, შენსკენ ამოაგდო. გასაგებია, შეილო ჩემო, ამას მე ასე ვაკეთებდი. როცა კი კვალს მივაგნებდი, ჩემს კანდიდატს ალარ მოვეშვებოდი და ბირკასავით მივეყვრებოდი — მასთან ვჭამდი და მასთან სადღეგრძელოებს ვსვაპდი. ხოლო ეს იცოდე, მის მაგიერ ანგარიში შენ უნდა გაისტუმრო. შეპდეგ შეუდექი საქმეს. მიგყავს ბანქოს მოთამაშებთან და აშაღლარ ხალხთან. ისე მოუწყობ, რომ ჩაითრიონ ათასგვარ უსანდისობასა და მუშტი-კრიეში. ვიდრე არ გამოწოვ მისგან წვენს, ვიდრე არ წაერთმევა ძალ-ღონე, ფული, სინდისი და პატიოსანი სახელი. უნდა გაგაფრთხილო, თუ არ დაამახინჯებ მის სხეულს, გულს და სულს, ისე ვერაფერს გახდები. მერწმუნე, მე ამაში დიდი გამოცდილება მაქვს, და ორმოცდაათი შემთხვევა მაინც მქონია და იმ დასკვნამდე მივსულვარ, რომ ღირს რამედ პატიოსანი კალაპოტიდან ამოაგდო და ეშმაკს მონად გაუხადო. მერე იერიშზე გადასვლა მის მიმართ ისე ადვილია, როგორც ფულის ფანტკის შესწავლა როსკიპის მიერ. გესმით? ეს რა ჰქეა იყო?

რაკმან. იქუხა, შენ განაგრძე!

შპიგელბერგ. აი, კიდევ სხვა გზა — მოკლე და იოლი. გაძარცვე, გაგლიჯე, დასეი კაცო ცარიელ-ტარიელზე, მაშინ თვითონ მოგნახავს... ამ ოინში, ძმობილო, მე ცალი არ მყავს. აბა ჰკითხეთ, აგერ, იმ ქორფლიანს, თუ როგორ მოხერ-

ხეზულად მოჰყვა ჩემს ბადეში. მე მას აღუთქვი ორმოცი ღუჯატი, უკეთუ სანთლისგან გაკეთებულს თავისი ბატონის გასაღების ყალიბს მომიტანდა და, წარმოიდგინე, სულელმა შეასრულა დავალება. გასაღები მომიტანა, გეფიცებით ჯოჯოხეთის ყველა ეშმაკს! უნდოდა ფული მიეღო, მაგრამ მე მოვახსენე: „მუსიო, იციო თუ არა თქვენ, რომ მე მივდივარ პოლიციაში თქვენთვის სახრჩობელის გასამზადებლად?“ უნდა გენახათ, როგორ გადმოკარკლა თვალები და ჰყვითო დაარჩა. აკანკალდა, როგორც შეცივებული გოშპარა. „ღვთის გულისათვის, შემობრალეთ, ბატონო... მე ვიქნები... ვიქნები...“ „რა იქნები-მეთქი? თანახმა ხარ დაიკვალთო მკლავები და ჩემთან ერთად ეშმაკთან წამოხვიდეთ?“ „ო, დიდი სიამოვნებით და სიხარულითო!“ ხა, ხა, ხა! დიახ, უბედურო, თავგებებს ქონით იტყუებენ მახეში. გაიცინე მაგ სულელზე, რაცმან... ხა, ხა, ხა!

რაცმან. დიახ, დიახ, უნდა გამოგიტყდე... მაგ ლექციას ოქროს ასოებით აღვიბეჭდავ გონებაში! ჩანს ტარტაროზს ადამიანის შეცნობა შესძლება, რომ თავის დალაღად ამოურჩევინახარ!

შპიგელბერგ. მართალი ხარ, მეგობარო. რაცმან, თოფისწამლის სუნი მომდის.

რაცმან. მეც მომდის, ფრთხილად იყავ! აქ ახლომახლო იქნებ საქმე კარგად არ იყოს. ჰო, მაგ შენი რეკრუტებით ჩვენი ზელადისათვის პირდაპირ საქმეები შეიქნები. იმანაც კარგი ვაჟკაცები შემოიკრიბა.

შპიგელბერგ. მაგრამ ჩემები, ჩემები რა ბიჭები არიან!

რაცმან. რაც მართალია, მართალია, შენები შეიძლება თითებს

კარგად ამუშავებდნენ, მაგრამ ჩვენი მეთაურის სახელმა ხეკო კარგი გული მოინადირა.

შპიგელბერგ. ე, შენც იტყვი ხოლმე...

რაცმან. არ გეხუმრები! ისეთ ვაჟკაცებს იკრებს გარშემო, რომლებიც სიკვდილს თვალებში უცქერიან. თავისუფლებას სიკოცხლეზე მაღლა აყენებენ, ღარიბების და ჩაგრულების მტრეალებს შიშის ზარსა სცემენ. ის კაცს ჰკლავს არა გაძარცვის მიზნით, როგორც თქვენ. იგი ფულზე სრულად არ ფიქრობს! თუ რამეს იშოვის, ღარიბ-მოწაფეთა სწავლის ფულს იხდის, მაგრამ თუ ხელთ ჩაუვარდა მემამულე, რომელიც თავის გლეხებს აწამებს და ტყავს აძრობს, ან რომელიმე არამზადა ზიზილ-პიპილებით მორთულ-მოკაზმული, რომელიც კანონს ამახინჯებს და მართლმსაჯულებას ქრთამით ამრუდებს, ან ვინმე ამათთავანს ძალსა და ოხერს, მაშინ კი მისი ბუნების რისხვას საზღვარი არა აქვს, სიმკაცრით ბელზებელს აღემატება...

შპიგელბერგ. ჰმ... ჰმ...

რაცმან. ამას წინათ ტრაქტირში შევიტყვეთ, რომ რეგენსბურგიდან უნდა გამოველო მდიდარ გრაფს, რომელსაც მრავალი საქმე მოუგო თავის გაიძვერა ვეჭილის მეოხებით. ის მაგიდას უჯდა და ვსადილობდით. „რამდენი ვართ“, იკითხა და სწრაფად წამოდგა. შევამჩნიე, ქვემო ტუჩს იკვნეტდა. ამას ის მაშინ ჩადის, როცა ძალიან გაბრაზებულია. „ხუთნი-მეთქი“, მე მოვახსენე. „მეცეც საქმარისიაო“, მიპასუხა. დიასახლისი გაისტუმრა, ღვინო დატოვა ხელუხლებელი და გავეშურენით. გზაზე ერთი სიტყვაც არ დაუძრავს. ჩვენგან მოცილებით მოდიოდა, ხანდახან გვკითხავდა, ხმაურობა ხომ არ გესმისთო. გვიბრ-

ძანებდა მიწისთვის ყური დაგვედო და მოგვესმინა. ბოლოს გამოჩნდა გრაფი მძიმედ დატვირთული ეტლით. ვეჭილი გვერდით ეჯდა. წინ ერთი მხედარი. აქეთ-იქიდან ორ-ორი მოსამსახურე — ყველანი ცხენებზე. შენ რომ გენახა ჩვენი მეთაური, ორი დამბაჩით ხელში როგორ გადაენთო ეტლისკენ და რა ხმით დაუყვირა: „შესდექ“! მეეტლეს არ უნდოდა შეჩერებულიყო, გადახტა კოფოდან. გრაფმა ჰაერში ისროლა. ცხენოსნებმა მოკურცხლეს „შენი ფული, არამზადავ!“ — საზარლად დაუყვირა. ის კი წაწვა, როგორც დასაკლავი ხარი. „ეს შენ ხარ, შე გათახსირებულო, რომ მართლმსაჯულება როსკიპ ქალად გარდააქციეო?“ ვეჭილი ცახცახებდა და კბილებს ერთმანეთზე აცემინებდა. ხანჯალმა მის მუცელში შეისრიალა. „მე ჩემი საქმე შევასრულეო“, დაიძახა მეთაურმა და ამაყად ჩვენ გაგვეცალა. „ძარცვა თქვენი საქმეაო“, თქვა და ტყვეს შეეფარა.

შპიგელბერგ. ჰმ! ჰმ! ძმაო, მე რომ წელიდან გიამბებ, ჩვენ შორის დარჩეს, არ შეიძლება მან ეს გაიგოს. ხომ გესმის?

რაცმან. კარგი! კარგი! მესმის. **შპიგელბერგ.** შენ ხომ მას კარვად იცნობ, მას თავისი ფანტაზიები აქვს... ხომ გასაგებია, რასაც გეუბნები?

რაცმან. გასაგებია, გასაგებია! (შეშორბის შვარცი).

რაცმან. რა დაგემართა? რა მოხდა? ტყეში მგზავრები ხომ არ გამოჩნდნენ?

შვარცი. აჩქარდით! აჩქარდით! ჩვენები სად არიან? დასწყევლის ეშმაკი, თქვენ აქ გაჩერებულხართ და ლაყბობთ, იცით თქვენ... მაშ თქვენ არაფერი იცით? არ იცით, რომ როლერი...

რაცმან. რა მოუვიდა?.. რა მოხდა?

შვარცი. როლერი ჩამოახრჩეს და მასთან ოთხი სხვაც.

რაცმან. როლერი! დასწყევლოს ეშმაკმა! როლის? შენ ეგ საიდან იცი?

შვარცი. თურმე სამი კვირაა ზის და ჩვენ კი არაფერი ვიცით. თურმე სამჯერ დაკითხვაზე გაატარეს, ჩვენ კი არაფერი გაგვიგია. დაკითხვის დროს თურმე აწამებდნენ... სად არის თქვენი მეთაურიო? ვაჟკაცს არ გაუცია. გუშინ უკანასკნელი სხდომა ყოფილა, ხოლო დღეს დილით სასწრაფო ფოსტით ჯოჯოხეთისაკენ გაუმგზავრებიათ.

რაცმან. დასწყევლოს... იცის ეგ მეთაურმა?

შვარცი. მხოლოდ გუშინ გაიგო. ბღღინავს აფთარივით. ჩვენს მეთაურს ისეთი ფიცი მიეცა, რომ ტანში ჟრუანტელმა დაგვიარა. „ისეთი სამგლოვიარო მაშხალა ავინთო, რაიც ჯერ არც ერთ მეფეს არ ღირსებიაო“. მე ქალაქის მეფეიქრება. დიდი ხანია ქალაქი ნიშანში აქვს ამოღებული მისი ზნედაცემულობის გამო და, ხომ იცით, თუ თქვა, შევასრულებო, ეს იმას უდრის, ვითომც რომელიმე ჩვენთაგანს შევსრულებინოს უკვე.

რაცმან. ეჰ მართალია. ვიცნობ ჩვენს მეთაურს! მაგრამ საბრალო როლერი! უბედურო როლერი!

შპიგელბერგ. ჯანდაბას, მე რაში მენაღვლება. (ისმის სწოლის ხმა სმეგრ).

რაცმან. გესმით? გავარდა!

შპიგელბერგ. კიდევ მეორედ!

რაცმან. მესამედ! მეთაურია!

შვაიცურ, როლერი (სცენის გარეშ). თქვენ ჰეი, თქვენ ჰეი!

რაცმან. როლერი! ჰეი ეშმაკის კერძიმც ვყოფილვარ! (შეშორბის კარლი და დანარჩენი ფაჩალები).

კარლ. თავისუფლება, თავისუფლება!
როლერ მოორ, მოორ!
რაცმან. ჰაი, პლუტონის ცეცხლში კი დაგზამათოს ეშმაკმა, მიწიდან ამოძეკერ?
შვარც შენ... მართლა შენ ხარ, თუ მელანდები?
როლერ. ჰო, ჰო, ეს მე ვარ, მე, ცოცხალი და უვნებელი. როგორ გგონიათ, საიდან მოვდივარ?
შვარც. ეშმაკმა არ იცის შენი თავი და ტანი! შენ ხომ გადა-გირწყვიტეს...
როლერ. გადამიწყვიტეს და მეტიც მიყვეს. პირდაპირ სახრჩო-ბელას მოგსხლტი. მოიცა, მოიცა, ჯერ სული მოვიტყვა. შეაიცერი გიამბობთ! მორიც, შენ რსევ აქა ხარ. მე კი მეგონა ერთმანეთს საიქიოს შევხვდებოდით.
შვარც. აი, დაგლახვროს, ერთი გვიამბე, როგორ დაუსხლტი, ჩვენთან როგორ გაჩნდი? ლამის გადავირიო. შენ ამბობ: სახრჩობელადანო?
როლერ. სახრჩობელადან, გეუბნებით. თქვენ ვერც კი წარ-მოიდგენთ, სახრჩობელადან სამი საფეხურით ვიყავი და-შორებული, რომ განმესვენა წიაღსა აბრაამისა! სულ ახ-ლოს, სულ ახლოს, მაგრამ ჩვენს მეთაურს უნდა ვუმად-ლოდე სუნთქვას, თავისუფლებას და სიცოცხლეს.
შვაიცერ. ისეთი ოინი მოვახდინეთ, რომ მართლაც ღირს ლაპა-რაკად! წინა დღით ჩვენმა ჯაშუშებმა შეგვატყობინეს, რომ როლერის საქმეს ჯვარი დაესვა. და თუ არა რაიმე სას-წაულით, ხვალ დღით, ესე იგი დღეს, ფეხებს გაფშეკავ-სო. «აჩქარდით,—გვითხრა მეთაურმა,— მეგობრისათვის ნურათყვეს დავიშურებთ, ჩვენ მას ვიხსნითო». შემოიკრიბა მთელი რაზმი. ამასთან კი შიკრიკი ვაფრინეთ, რომელმაც

კერძში ბარათი შეაპარა და ჩვენი განზრახვა შეატ-ყობინა.
როლერი. მე მაინც მეეჭვებოდა...
შვაიცერ. შევიცადეთ სანამ ქუჩები დაცარიელდებოდა. მთე-ლი ქალაქი სახრჩობელას აწყდებოდა.
გრიმ ცხენოსნები, გტლები ერთმანეთში აირივ-დაირივინენ. ყვირილი, ყიჟინა, ფსალმუნების გალობა შორს ისმოდა.
შვაიცერ. «ახლა კი წაუჟიდეთ», თქვა მეთაურმა. როგორც გატყორცნილი ისარი, ეცნენ ჩვენი ბიჭები და უცებ ოცდა-ათ ალაგას ცეცხლი ავარდა.
შუფტერლე. ანთებული პატრუქი თოფისწამლის საწყობში გადვისროლეთ.
შვაიცერ. დალახვროს ალქაჯმა, საათის მეოთხედი არ გასულა, თითქოს ზენა ქარიც ქალაქზე გაბრაზებული ყოფილიყოს, ჩვენ დაგვეხმარა და ცეცხლის ალი მოსდო მწვერვალებს.
შუფტერლე. ამ დროს, ჩვენ გადავრბივართ ქუჩიდან ქუჩაზე და ვყვირით, მთელ ქალაქს ყიჟინით ვაყრუებთ: ხანძარი! ხან-ძარი! ღმუილი, ყვირილი, ჩახაჩუხი!
შვაიცერ. დაჰკრეს ნაღარა. ბოლოს თოფისწამლის საწყობმაც იფეთქა და ავარდა ჰაერში. გეგონებოდა დედამიწა მუაზე გასკდა, ზეცა გაირღვა და ჯოჯოხეთი ასი ათასი ადლით დაბლა ჩაძვრაო.
როლერ. ჩემმა დარაჯებმა უკან მოიხედეს, მთელი ქალაქი ცეცხლში იყო, როგორც სოდომ-გომორი. ალი ცის კა-მარას სწვდებოდა. კვამლი მიდამოს აბნელებდა. ორმოც-გან აფეთქების ქუხილი და გრიალი! შიშმა ყველას თავ-ხარი დასცა. სწორედ ქარიშხალივით უცბად ვიხელთე დრო. ახლა კი თავს უშველვე მეთქი. დავიხსენ ყულფები, დაჯ-

ქარ ფეხი და ჰაიდა! გავირბინე სამოცი ნაბიჯი, გავიძრე ტანსაცმელი, ჩაეხტი მდინარეში და წყალქვეშ წავეღო ცურვით, სანამ არ მოვეფარე... ვხედავ, ჩვენი მეთაურია ნაპირზე, ხელში ტანსაცმელით. ასე გადავრჩი, მეგობრებო. მოორ! მოორ! ღმერთმა ბრძანოს შენც ასეთ გაჭირვებაში ჩაეარდე, რომ სამაგიერო გადაგიხადო.

რაცმან. აი, ხეპრული ნატურა, რის გამო მართლა ჩამოსახრჩობი ხარ!

როლერ. ეს იყო შველა გაჭირვებაში. თქვენ ამას ვერ დააფასებთ. ამისთვის კისერზე ყულფი უნდა გებათ და ცოცხალი საფლავისკენ მისერიანობდეთ. ძმებო, ძმებო, ყველა ამის შემდეგ უცბად თავისუფლებათ! მისმინეთ, თქვე დამთხვეულებო, გახურებული ბუხრიდან უცბად ყინულში რომ შემძვრალიყავ ისეთ მძაფრ განსხვავებას ვერ იგრძნობდი, როგორც ვიგრძენ მე მეორე ნაპირზე.

შპიგელბერგ. უბედურო, მართლაც რომ ძალიან შეუხურები ხარ. გილოცავ მეორედ დაბადებას!

როლერ. არა, გეფიცებით მამონის ყველა საუნჯეს, რაც ერთხელ გამოცვალდე, შეორედ აღარ გისურვებთ მის გამოცდას. სიკვდილი არლევინის მალაყი არ გეგონოს. სიკვდილის შიში უფრო შემზარავია, ვიდრე თვით სიკვდილი.

შპიგელბერგ. და ის აფეთქებული შეხობა? ახლა ხომ ხედებთ რაცმან, თუ რატომ იდგა მთელ საათს გოგირდის სუნი, თითქოს მოლოხის საპირფარეშოს ასუფთავებდნენ. დიდებული საქმე მოგიგვარებია, მეთაურო!. მშურს, მართალი გითხრა...

შვაიცერ. თუკი მთელი ქალაქი მზად იყო აღტაცებით ეცქირნა, როგორ დაჰკლავდნენ დანაგეში ღორივით ჩვენს

ამხანაგს, ჩვენ რატომ უნდა შეგვაწუხოს სინდისმა, რომ ამხანაგის სიყვარულს ქალაქი შეეწირეთ? ამის გარდა, ჩვენ ძმებს დიდებული შემთხვევა ეძლეოდათ ხაზინაზე გასანავარდებლად. აბა, ახლა კი გვიამბეთ, ვინ რა მოასწრო, ვინ რამდენი აჰკრა. არ იცი, შუფტერლე. ადამის მოდგმას რამდენი დააკლდა?

შუფტერლე. ამბობდნენ ოთხმოცდასამიო. მარტო მონგრეულ კოშკს სამოცი ქვეშ მოუტანებია.

ქარლ. ძვირად კი დაგვიჯდა შენი თავი, როლერ!

შუფტერლე რას ჰქვიან ძვირად? კაცები რომ ყოფილიყვნენ, კიდევ ჰო, მაგრამ სულ ძუძუთა ბავშვები იყვნენ, რომლებიც ზეწრებს ოქროსფრად ავარაყებენ. კიდევ მოკაკული ბებრუხანები. ერთ სახლს რომ გავუარე, წრიპინი შემომესმა, ვუცქერ და ცეცხლის ალზე რას ვანიჩნევ? ჰაწია ბავშვს, სულ ახლად შობილს, ფუნთუშას. გდია იატაკზე მაგიდის ქვეშ, რომელსაც საცაა ცეცხლი წაეკიდება. საბრალო ცუგრუმელავ, შენ აქ შეგცივა-მეაქი და შუა ცეცხლში გადავუძახე.

ქარლ. მართლა, შუფტერლე? მაშ იმ ცეცხლის ალი სდაგავდეს შენს გულმკერდს, ვიდრე მარადისობას ჭაღარა არ გამოერევა. წადი, დამეკარგე, შე ალქაჯო! ჩემს გუნდში აღარა ვნახო! რაო, რად ღელავთ? მსჯელობთ კიდევ? ვინ ბედავს მსჯელობას, როდესაც მე ვბრძანებ? განმშორდითქო, გეუბნები! თქვენ შორის ბევრი მომწიფებულა ჩემი რისხვისათვის. შენც გიცნობ, შპიგელბერგ! მალე მოვევლინები თქვენს გუნდს და სასტიკ გადარჩევას მოვახდენ. წადით, მომშორდით! (ყველა მიდის).

ვაგლახ, ბავშვთა მკვლელობა, დედაკაცთა და უწიერთა

ხოცვა რარიგ ამძიშებს ჩემს გულს! საუკეთესო მისწრაფებანი მომიწამლეს და აი, ვდგავარ ყოვლად მხილველის თვალთა წინაშე, ვდგავარ როგორც დარცხვენილი, მასხრად აგდებული. არა, არა, რა შენი საქმეა, ჩემო თავო, უზენაესის შურისმაძიებელი მახვილის ხპარება, შენ პირველი ცდის დროს დამარცხდი. (შეჰორბიან უჩაღები).

პირველი ყაჩაღი. მეთაურო, საქე ვერ არის კარგად. ბოჰემიელი ცხენოსნები გცხკერაყენ! ჩანს, ვილაც ეშმაკს გაუცივართ.

მეორე ყაჩაღი. მეთაურო, მეთაურო, ჯარისკაცებმა ჩვენს კვალს მოაგნეს, რამდენიმე ათასი ირგვლივ გვარტყია!

მესამე ყაჩაღი. უბედურება, უბედურება, ყველას დაგვიქერენ, დაგვბოცავენ, ჩამოკვანძობენ! რამდენიმე ათასი გუსარი, დრაგუნი, სერებზე დააქენებენ და ყოველ გასავალში საფრდებან! (მოორი გაღის. შვაიცერ, გრიმ, როლერ, შვარც, შუფტერლე, შპიგელბერგ, რაცმან და ბრბო უჩაღებისა).

შვაიცერ. აჰა, ხო! დავძარით თიეთიკის ლოგინებიდან, გიხაროდეს, როლერ! დიდი ხანია ვნატრობდი ზურგს ქვევით ამელილაგებინა ეს დაქირავებული და მუქთახორა რაინდები. მეთაური სად არის?

შპიგელბერგ. თავს გვანებებს გაქირვების დროს. განა ჩვენ კარ შეგვიძლია მოვკურცხლოთ?

შვაიცერ. მოვკურცხლოთ?

შპიგელბერგ. რა მრჯიდა, დავრჩენილიყავ იერუსალიმში?

შვაიცერ. წუქვეშაიც ჩამხრჩვალხარ, შე მურდალო! ქალაჩუნებში ყოყორბ და ახლა ორი მუშტი რომ დაინახე, ისვრები? ახლა გვიჩვენე შენი ვაჟკაცობა, თორემ ღორის ტყავში გაგხვევ და შენს თავს ძალღებს ვაგლეჯინებ!

რაცმან. მეთაური! მეთაური! (შეჰოღის მოორი, თავის თავს ესაუბრება). კარლ საქმე იქამდე მივიყვანეთ, რომ ალყა შემოგვარტყეს. (უელს) ძმებო, დავიღუპებით, თუ დაჭრილი ვეფხვივით არ ვიკეთნეთ!

როლერ. ისე გამოვშიგნო, რომ ნაწლაგებს კუდივით მიათრეოდნენ! აბა, გაგვიძებ, მეთაურო! შენთან ერთად სიკვდილს ყბაში შევექრებით!

კარლ. ტყვია წამალი ხომ საკმარისი გვაქვს?

შვაიცერ. იმდენი, რომ დედამიწას თუნდ მთვარემდე ავაფეთქებთ.

რაცმან თვითელს ხუთ-ხუთი დამბაჩა და სამ-სამი თოფი გატენილი გვაქვს.

კარლ. კარგია, კარგი! აბა, ახლა ერთი ნაწილი ხეებზე ავიდეს, ან ხშირ ტყეში ჩასაფრდეს და იქიდან დაუშინეთ ნიშანში!

შვაიცერ. ეგ შენ შეგფერის, შპიგელბერგ!

კარლ. ჩვენ კი ქაჯებივით გვერდებიდან დავესხმებით.

შვაიცერ. აი, ეგ მე შემფერის!

კარლ. ყველა თქვენგანმა ტყეში უსტვინოს, რომ ჩვენი რიცხვი უფრო საშიშრად მოჩვენოთ! აგრეთვე აუშვით ძაღლები და მიუსიეთ, რომ მტერი გაფანტონ და ნიშანში ამოსაღებად გამოიყვანონ. ჩვენ სამნი კი, როლერ, შვაიცერ და მე, ამ არეულობის დროს შიგ შუა გულში შევიქრებით.

შვაიცერ. კარგი აზრია! ჩინებულია! ისეთი რეტი დავხვიოთ, რომ გონს ვერ მოვიდნენ, საიდან ვუშენთ ტყვიას!.. პირთან მიტანილ ალუბალს ტყვიას არ ვაცდენ!

კარლ. მოეაზადენით! (შეჰოღის პატერი).

ბატერ (გაკვირვებული თავისთვის). ნუთუ აქ არის გველის ბუდე? ბატონებო, თქვენის ნებართვით მე გახლავარ მსახური ეკლესიისა. აქვე ახლოს ძღვეამოსილი ჩვენი ჯარი თვითულ ჩემს თმაზე პასუხისმგებელია.

შვაიცერ. ბრავო! ბრავო! დასაწყისი ჩინებულია, რათა კუჭი თბილად შეინახო!

ბატერ. მე ვარ უზენაესი მთავრობისგან მოგზავნილი, რომლის ხელთ არის სიკვდილით დასჯაც და სიცოცხლის მინიჭებაც. თქვენ კი, ქურდნო, მძარცველნო, მკვლელნო და შხამიანო გველებო, წყვდიადსა შინა ქვემძრომნო და იღუმალად მგესლავნო, კაცობრიობის ნაძირალნო, ჯოჯოხეთის ნაშობნო, ყორანთა და ქვემძრომთა შესაჭმელნო, სახრჩობელას კერძნო...

შვაიცერ. ძაღლო, მოიშლი თუ არა მაგ გინებას? (თოფს მიუშვეს).

კარლ. გრცხვენოდეს, შვაიცერ! დავთრები მთლად დაუბნიე. მერე რა გულდასმით გაუხეპირებია თავისი ქადაგება! აბა, განაგრძეთ, ბატონო ჩემო! ქვემძრომთა შესაჭმელნო, სახრჩობელას კერძნო, შემდეგ?..

ბატერ. და შენც პატიოსანო მეთაურო! თავადო მკვლელთა, მეფეო ავაზაკთა, დიდო მოლოლო ყველა გარეწართა ცის ქვეშეთისაო; მიტოვებულ დედათა მოთქმა და კივილი კვალდაკვალ გდევნ, სისხლსა სვამ შენ, ვითარცა წყალსა.

კარლ. სრული სიმართლეა, სრული სიმართლე... სხვა?

ბატერ. როგორ? სრული სიმართლეო? განა ეგ პასუხია?

კარლ. გეტყობათ ამნაირ პასუხს არ მოელოდით ბ.ნო პატერ! განაგრძეთ, განაგრძეთ! შემდეგ კიდევ რას გვიბრძანებ?

ბატერ. უკუაქციე სახე შენი თვალთა ჩემთაგან! განა რაინს-

გრაფის სისხლი შენს თითებს არ შეახმა? განა შენ არ შეიქერ საკურთხეველსა შინა უფლისასა და შენ არ წარიტაცე ავაზაკურის თითებით საღვთო საქურქლენი?

კარლ. ეგ ყველა ჩინებულად ბრძანეთ! ახლა კი საქმეს შევუდგეთ! რას მაუწყებს თქვენის ბაგით დიდად პატივცემული მაგისტრათი?

ბატერ. რის მოსმენის ღირსიც შენ არა ხარ! მიმოიხედე, მკვლელო, მძარცველო! სადაც არ უნდა მიაჩერო თვალი შენი, ყველგან ჩვენი ცხენოსანი ჯარია. აღარ გაქვთ გაქცევის საშუალება. თუ ეს მუხა ბალს მოისხამს, ანუ ამ ნაძვზე ატამი დანწიფდება, მაშინ თქვენც გწამდეთ, რომ ამ ტყიდან უვნებელი გახვალთ.

კარლ. გესმის, შვაიცერ? შემდეგ?

ბატერ მაშ მომისმინე! უკეთუ შენ ახლავე ქედს მოიხრი და ჩოქით ითხოვ შენდობას, უმალ სიმკაცრე შებრალებად გადაგექცევა და მართლმსაჯულება მოსიყვარულე დედად! იგი ნახევარ შენს დანაშაულთა ზედა დახუჭავს თვალთა თვისთა და გაკმარებს, — ყურად იღე და შეიგენ, — გაკმარებს მარტოოდენ ბორბალთა ქვეშე დაფლეთას.

შვაიცერ. გესმის, მეთაურო! მოდი და ამ დაგეშილ ქოფაკს ყელში ნუ წაუჭერ და ყველა ნახვრეტებიდან სისხლს ნუ გამოადენ!

როლერ. მეთაურო! დალახეროს გამჩენმა, შეხედე, ქვედა ტუჩის როგორ იკვნეტს? მოდი და ამ პირუტყვს ცემით ნუ გახეთქავ.

შვაიცერ. მე მაცალეთ, მე! აი, დაჩოქილი გეხვეწებით, მაჩუქეთ, ერთი სიამოვნებით გავსრისო ეგ გველი!

კარლ. დაეხსენ! არავინ გაბედოს ხელის შეხება! (პატერს, ხმალი

ამოიღო). მოისმინეთ, თუ რას მოგახსენებთ ქურდთა და მძარცველთა მეთაური მოორი. მართალია, მე მოვკალ რაიხსგრაფი და დომინიკელთა ეკლესიას ცეცხლი მეწაეუ-კიდე თქვენი ფარისეველი ქალაქიც მე გადავწვი და კე-თილ ქრისტიანეთა თავზე თოფისწამლის სარდაფი მე ავაფეთქე, მაგრამ ეს არაფერია. მე უფრო მეტი ჩაიბღე-ნია. ხედავ ჩემ თითებზე ამ უძვირფასეს ბეჭედს? მაშ წადით და დიდად პატივცემულ სამსჯავროს ბატონებს მოახსენეთ, რასაც ნახავთ და მოისმინეთ! ეს ლალი ერთ მინისტრს წავაძრე თითიდან და თვით იგი ნადირობის დროს თავისი მეფის ცხვირის წინ მოვკალ. იგი მდაბიო-თავანი იყო და ობლები ცრეპლებზე ააგო თავისი კეთილ-დღეობა. ეს აღმასი ერთ საფინანსო მოათაბირეს წავა-ძრე, რომელიც საპ.ტოო ადგილებს და თანამდებობებს იმათზე ჰყიდდა, ვინც მეტს აძლევდა. ამ იაგუფდს ერთი ხუცესის პატივსაცემად ვატარებ, ისიც თქვენი ჯიშისა იყო და ჩემი საკუთარი ხელით ჩამოვახრჩე, რადგან კათედრი-დან მრევლის წინაშე ინკვიზაციის დამხობას დ.სტიროდა. ამ ბეჭედებზე კიდევ ბევრი რამ შექმლო მეაძბნა, მაგრამ იმასაც ვნანობ, რომ აქვენთან ლაპარაკში ეს რამდენიმე სიტყვა დავხარჯე.

პატერ. ო, ფარაონ, ფარაონ!

კარლ. გაიგეთ? შენიშნეთ, როგორ ამოიოხრა! ო, თქვე ფარი-სეველნო, სიმართლის დამამახინჯებელნო, ღვთაების მაი-მუნებო, ნუაუ არ გეშინიათ, როდესაც მუხლს იდრეკთ ჯვრისა და საკურთხევის წინაშე? წადი და მოახსენე დიდად პატივცემულს სამსჯავროს, რომელიც სიკვდილ-სიცოცხლით თამაშობს, რომ მე ის ქურდი არა ვარ, რო-

მელიც ძილს გაჰყრია და ბნელ ღამეში კიბეებზე დაცო-ცავს. თქვენ კი არა, მე ვარ თქვენი მსაჯული!

პატერ. მაშ შენ უარყოფ შეწყალებასა და პატიებას? კარგი! შენთან მოვრჩი. მაშ თქვენ მოჰისმინეთ, რასაც მართლმსა-ჯულემა გიცხადებთ ჩემის ბაგით. უკეთუ ამ გაუსწორე-ბელ ბოროტმოქმედს ახლავ შებოქავთ და მთავრობას ხელ-ში მისცემთ, მოგეტყვებათ ყველა ბოროტმოქმედება, ვიდ-რე ახალ დანაშაულებას ჩაიდენდეთ. აბა, ეს როგორ მო-სწონს თქვენს უდიდებულესობას? თამამად შეჰკარით იგი და ჯილდოდ თავისუფლება!

კარლ. ხომ მოისმინეთ, ხომ გაიგეთ, მაშ რაღას აყოვნებთ? რამ ჩაგაფიქრათ?

პატერ. იქნებ გეფიქრებათ ამით მახეს გიგებენ და ცოცხლად უნდათ ხელში ჩაგიგდონ? თქვენ თვითონ წაიკითხეთ, აქ სრულ პატიებაზეა ხელი მოწერილი. ნუთუ კვლავ იშვი გე-პარებათ?

კარლ. ხომ ხედავთ! მაშ სხვა რაღა გინდათ? საკუთარი ხელით არის მოწერილი. ეს ხომ უსაზღვრო მოწყალებაა. განა ასე არ არის, ბ-ნო პატერ!

პატერ. ქეშმარიტად ასეა!

კარლ. როგორ? მაინც პასუხს არ იძლევით? იქნებ გგონიათ, იარალით იხსნათ თავი? ან გმირულად დაიხოცოთ? ეგ ფიქ-რი თავიდან გამომიბერტყეთ, რადგან თქვენ მოორები როდი ხართ! თქვენ მდაბალი ქურდბაცაცები ხართ, გამბედაობას და გმირობას მოკლებულნი.

პატერ. სწორედ ქ უადან შევიშლები, ჩქარა გავეცალო!

კარლ. ან იქნებ გეშინიათ თავი არ მოვიკლა და ჩემის თვით-მკვლელობით არ ჩავშალო მათი პირობა, რომელსაც მხო-ლოდ ცოცხალისათვის სდებენ? უსაფუძვლოა ეგ თქვენი

შიში. აი, უცქირეთ! გადამიგდია ხმალი, ხანჯალიც, ეს დამბაჩებიც! ეს საწამლაფიც, რომელიც ოდესმე დამჭირდებოდა! ახლა იმდენად უმწურო ვარ, რომ ჩემს საკუთარ თავზედაც დავკარგე გამგებლობა. მაინც ვერ ბედავთ? იქნებ ფიქრობთ, ხელი გავილო თავდასაცავად, როდესაც შეპყრობას დამიპირებთ? უცქირეთ, ამ მუხის ტოტზე მივიბამ მარჯვენას.—ახლა იმდენად ულონო ვარ, ბავშვიც შემკრავს. აბა, რომელია თქვენში პირველი, რომ თავისი მეგობარი გაჭირვებაში დატოვოს?

როლერ. არაფერია, თუნდ ჯოჯოხეთი გარს შემოგვერტყას! თუ ძაღლები არა ხართ, უშველეთ მეთაურს! (ხმალამოწვილი გაექნება).

შვაიცერ (ხევის ქალაქს და პატერს პირში აყრის). ჩვენი ხსნა ჩვენს ტყვიებშია! დაიკარგე, შე ყარყუმო! შენს გამომგზავნელ სენატს მოახსენე, რომ მოორის გუნდში ვერც ერთი მოლაღატე ვერ აღმოვაჩინე-თქო. ვიხსნათ, ვიხსნათ მეთაური!

შველა. ვიხსნათ, ვიხსნათ! (მისცვიფლებიან და ანთავისუფლებენ).

ქარლ. მეგობრებო, ახლა ჩვენ თავისუფლები ვართ. ჩემს მუშტში მთელი რაზმის ძალასა ვგრძნობ! ცოცხლები ნუ ჩავუვარდებით ხელში! სიკვდილი ან თავისუფლება!

შველა. სიკვდილი ან თავისუფლება! (სიგნალი საიერიშოდ. ბრძოლა. ისმის მახილი).

მესამე მოქმედება

სურათი პარკული

ამალია ბაღში ჩანგზე ამღვრებს

ამალია.

ის ანგელოზი იყო მშვენივლით,
მაისის დარი უმკობდა თვალებს;
ნათელი სულით ჩრდილაგდა ყველას,
განსგავსე მზესა და ღამით მთვარეს!

მისი ამბორი — სამოთხის შვება —
იყო ანკარა, წყარო მჩქეფარე;
მესმოდა მარად ტკბილი სიმღერა,
და ყუჩღებოდა გული მღელვარე!

მზერას ანთებდა, სულს ალაგზნებდა,
ირგვლივ ჰყვავოდა, იყო ზაფხული!
და შეყვარებულს მოჰქონდა ჩემთვის
სიამე უცხო ჯერ არნახული!

აწ კი ყველაფერს გამოვეთხოვე,
ის აღარ არის, არც ვარ მნახველი;
ახ, რა საბრალოდ ჩემს გულს აგლოვებს
განშორებისა მწარე ნაღველი!
(შემოდის ფრანცი).

ფრანც. შენ კიდევ აქ ხარ, თავნება მეოცნებევ? დატოვე მხიარული სუფრა და სტუმრებს სიაპე მოუსხვე!

ამალია. ვაგლახ ასეთ ზეიმს! შენს ყურებში ჯერ კიდევ უნდა მაშიშენის სამგლოვიარო ზარი გაისმოდეს..

ფრანც. ნუთუ მუდამ მწუხარებას უნდა ეძლეოდე! თავი ანებე გარდაცვალებულებს, ცოცხლები გაახარე! მე მოველ..

ამალია. და, როდის, წახვალ?

ფრანც. ო, ნუ ხარ ასე დასევდიანებული და ნუ ხარ ასე მედიდური! შენ მაგიტ მაწყენინებ, ამალია! მე მოველ გითხრა...

ამალია. და, რასაკვირველია, მე უნდა მოგისმინოთ. ფრანც ფონ მოორი ხომ ჩვენი ბატონი გახდა.

ფრანც. დიახ, იგულისხმება, და სწორედ მინდა მაგაზე მოგელაპარაკო. კმარა მოთქმა და ჩივილი! მაქსიმილიანე საგვარეულო სავანეში განისვენებს და დღეს მე გაეხდი აქაურობის მფლობელი, მაგრამ მე მსურდა სრული ბატონი ეყოფილიყავ. ამალია, თვითონ კარგად იცი, რაც იყავი ჩვენი ოჯახისათვის. მოორების ოჯახში საკუთარი შვილივით იზრდებოდი. მოხუცს შენი სიყვარული თან წაჰყავდა და ვფიქრობ ამას შენ არაოდეს დაივიწყებ.

ამალია. არაოდეს! არაოდეს! და ან ვინ უნდა იყოს ისეთი ქარაფშუტა, რომ დაივიწყოს.

ფრანც. მამის სიყვარულის სამაგიეროდ მისი შვილები უნდა დაჯალდოვო. კარლი მოკვდა! შენ განცვიფრდი? თავბრუ დაგეხვა? ჰო, ეს ისეთი ამბავია, რომ შეაყევს ქალის თავმოყვარეობას. ბრწყინვალე ქალიშვილების რმედს ფრანცი ფეხითა სთელავს. ფრანცი თავის გულს, ოქროს, მამულს და ციხე-დარბაზებს ერთს ღარიბს და უმწყო ობოლს სთა-

ვაზობს! ფრანცი, ვის წინაშეც ყველა ცახცახებს და რომლის ბედს შურით უტყერიან, თავის თავს თავის ნებით ამალიას მონად ატხადებს.

ამალია. რატომ ენას მეხი არ დაგიდუმებს მაგ კადნიერი სიტყვებისათვის!

ფრანც. ნუ ცხარობ, ყოვლად მოწყალეო პრინცესა! ფრანცი არ ღნება შენს წინაშე გრძობამიხდილი სელადონიკით, მაგრამ ფრანცი რტყვის და, თუ პასუხს არ აღირსებენ, მაშინ ის ბრძანებს.

ამალია. შენ, ჭ ამ უნდა ბრძანო? მე მიბრძანებ? მერე შენი ბოძანება რომ ზიზღით უკანვე გტყორცნო?

ფრანც. მაგას შენ ვერ იზამ! ერთი საშუალება კიდევ დამრჩენია, რომ მოვდრიკო შენი სიაჰაყე და ჯიუტობა! მონასტერი და მღვიმე!

ამალია. საუტხოოა! მონასტერში და მღვიმეში საამო იქნება ჩემთვის! სამუდამოდ მოკშორდები შენს გველურ თვალებს და კარლოსზე ოცნებაში გავატარებ ჩემს სიცოცხლეს! ჩქარა მღვიმეში!

ფრანც. ააა! მაშ ასეა? მიფრთხილდი! თვითონ მასწავლე რა-რიგად გტანჯო. ჩემი სახე და გარეგნობა, რაც შეშის მომგვრელია მსგავსად ცეცხლთმიანი ურჩხულისა, დაგავიწყებს კარლოსზე ფიქრს და ოცნებას. მე, საფრთხობე-ვიწუებს კარლოსზე ფიქრს და ოცნებას. როგორც მოლა ფრანცი, არ მოგეშვები და გიღარაჯებ, როგორც მოლადადობული ხეადი დარაჯობს ქვეშენეთის ზინეთს და მუდამ დაგზვერავ შენი მიჯნურის სახეს ამოფარებული. თმე-ბით მიგათოვე საკურთხეველთან. ხმლით ამოკოი ცოლ-ქმობის ფიცს, ძალით დავიპყრობ უმანკო სარეცელს და შენს ამაყ მორცხვობას გაეთელავ უფრო მეტი სიამაყით.

ამალია. მაშ მზითვად ჯერ ეს მიიღე! (სილას გაარტყამს).
ფრანც. ააა! ათასეულად გადაგიხდი! არა, თუ ამის ღირსი არა ხარ, ხასად დაგისვამ, რომ გლეხის პატიოსანი გოგოებისთვის თითოთ საჩვენებელი გახდე, თუკი ოდესმე გაბედე და გარეთ თავი გამოჰკაე! აფრქვიე ცეცხლი მაგ თვალეზიდან! მე სიხარულს მგერის ქალის სიშმაგე. ეგრე შენ უფრო მშვენიერი და სასურველი ხარ! წამო, შენთან ბრძოლა ჩემს გამარჯვებას დაამშვენებს და სიამოვნებას ნაძალადევი ხვევნით შემიმკობს. წამო ჩემთან, ჩემს საწოლში! ვდნები სურვილით... წამომყე!

ამალია. მაპატიე, ფრანც! (იმ დროს, როცა ეწვევა, ამალია ხმალს ამოსტაცებს) მტარვალო, ხედავ ახლა რა შემიძლია?! დედაკაცი ვარ, მაგრამ გააფრთხილებ! აბა გაბედე და შენი ბინძური ხელით შეეხე ჩემს სხეულს, უმალ ეს ხმალი მაგ ბიწიერ გულს გაგიგმირავს და ბიძაჩემის აჩრდილიც ხელს წარმიმართავს. ახლავ დაშეკარგე თვალიდან! (კაგღებს).
ამალია (მარტო). ო, რა კარგია მარტოდ ყოფნა! ახლა შემიძლია თავისუფლად ამოვიხუნოქო. თავი ძლიერი მგონია, ისეთი, როგორიც არის ფიცხი ბელაური, ანუ შმაგი ვეფხვი, რომელსაც ლეკვები მოსტაცეს. მონასტერშიო, მეუბნება! გმადლობ, მაგ პატიოსანი აზრისათვის მოტყუებულმა სიყვარულმა გამონახა გზა... მონასტერში! წამების ჯვარი მაცხოვრისა—ეს არის სავანე გატრუებული სიყვარულისა. (წასვლას დაპირებს. ჰერმან მოგრაძღვით შემოდის).

ჰერმან. ფროილიან ამალია! ფროილიან ამალია!

ამალია. უბედურო! რატომ შემიშალე ხელი?

ჰერმან. ჩემს სულს უნდა ჩამოვხსნა სიმძიმე, სანამ ჯოჯოხეთ-

ში არ ჩაუძირავს. (უჩოქებს) გთხოვთ პატიებას... პატიებას! დიდი შეურაცხყოფა მოვაყენეთ, ფროილიან ამალია!

ამალია. აღეკით! წადით! არ მსურს ვიცოდე რამე! (წასვლას დაპირებს).

ჰერმან (აჩერებს). არა! დარჩით! ვფიცავ ყოვლად შემძლებელს, თქვენ უნდა იცოდეთ ყველაფერი!

ამალია. კრინტი აღარ დასძრათ! მე მიპატიებია შენთვის. გზა მსვიდობისა გქონდეს! (სურს სწრაფად გავიდეს).

ჰერმან. მხოლოდ ერთი სიტყვა მომისმინეთ—იგი თქვენ მსვიდობას მოგანიჭებთ.

ამალია (ბრუნდება და გავერვებული უცქერს). როგორ, მეგობარო! ვის შეუძლია ქვეყნად ან ზეცაში მე მსვიდობა მომანიჭოს?

ჰერმან. ეს შეუძლია მხოლოდ ერთ სიტყვას, ჩემის ბაგიდან წარმოთქმულს—მომისმინეთ!

ამალია (ხელში ხელი წაავლო, თანაგრძნობით). კეთილო ადამიანო, განა შენი ბაგით წარმოთქმულ სიტყვას შეუძლია მარადისობის კარი გაგიღოს?

ჰერმან (წამოღგება). კარლი ცოცხალია!

ამალია (შეკრთა). უბედურო!

ჰერმან დიახ, ასეა! კიდევ ერთი სიტყვა—თქვენი ბიძა...

ამალია (შიფარდება). შენ ცრუობ!

ჰერმან. თქვენი ბიძა...

ამალია. კარლი ცოცხალია!

ჰერმან. თქვენი ბიძა!

ამალია. კარლი ჯერ კიდევ ცოცხალია?

ჭერმან. და თქვენი ბიძაც... ნუ გამცემთ... (სასწრაფოდ გაღიჟ).
ამალრა (ღიღინს ღვას როგორც გაქვავებული, შემდეგ შეაკანკალებს
და მას უკან გამოეყილება). მას კარლი ცოცხალია?

სურათი მუღრუ

ყარლები დაბანაკებულან ხის ქვეშ. ცხენები ბორცვზე ხაძოვრად გაუშვიათ

მოორ. აქ უნდა დავისვენო. (მიწაზე დაეშობა). საშინლად მოვი-
ქანცე. პირი გამშრალი მაქვს (შეაიყერი შეუჩხველად იმალება).
მინდოდა ერთი მუქა წყალი მეთხოვნა აგერ იმ წყაროდან,
მაგრამ თქვენ ყველანი დალილლები ხართ.

შვარც. ღვინოც გამოგველია მოკუპრულებში.

მოორ. შეხედეთ პურის მოსავალს, რა კარგი პირი უჩანს!
მსხმოიარე ხეხილს თითქოს ემტვრევა ტოტები ნაყოფის
სიმძიმისაგან. ვენახიც კარგ მოსავალს მისცემს.

გრამ. კარგი მოსავლის წელიწადი იქნება.

მოორ. შენ ასე ფიქრობ? მაშინ ქვეყნად ოფლის ერთი წვეთი
მაინც დაჯილდოვდებოდა. ერთი? მაგრამ ხომ შეიძლება
ამ ღამეს დაუშინოს სეტყვამ და ყველაფერი გაანად-
გუროს?

შვარც. ეგ ადვილად შეიძლება მოხდეს. შეიძლება სარჩოს
აღებამდე რამდენიმე წუთში ყველაფერი განადგურდეს.

მოორ. მეც მაგას ვამბობ. ყველაფერი განადგურდება! რა-
ტომ არის, რომ ადამიანი აღწევს იმას, სადაც ის მოსაქმე
ქიანქველად მოჩანს; ხოლო ვერ აღწევს იმას, სადაც ის
ღმერთს უთანაბრდება? ნუთუ ყველაფერი ბედისწერით
არის განსაზღვრული?

82

შვარც. მაგისი მე არაფერი გამეგება.

მოორ. კარგად მიბასუხე, და უფრო უკეთესი იქნება შენთვის,
თუ არ ეცდები მიღწედე ამ საიდუმლოებას. ძმაო, მე ვიც-
ნობ ხალხს, რომლებიც ფოტკრებივით ფუსფუსებენ, აქვთ
დიდი და ღვთაებრივი გეგნები—ლტოლვა ბედნიერებისად-
მი. ერთი დანდობილია თავის ბედაურზე, მეორე—თავისი
ვირის ყნოსვაზე, მესამე—თავის საკუთარ ფეხებზე. ეს არის
ცხოვრების კრელი და ცვალებადი ლატარია, სადაც ზო-
გიერთი განსაცდელში აგდებს თავის უმანკობას და თა-
ვის ციურ ბედნიერებას, რათა მოგებას სტაცოს ხელი,
მაგრამ ამ ხელში რჩება ფშუტი ბილეთი, სადაც, შესაძლოა,
არც იყო მოგება აღნიშნული. ეს, ჩემო ძმაო, ისეთი ამ-
ბავია, რის გამო თვალი ცრემლს აფრქვევს და ამავე დროს
გაიძულებს გადაიხარხარო-

შვარც. შეხიდე, რა დიდებულად ჩადის მზე!

მოორ (უცერს მზის ჩასვლას). ასე კვდება გმირი! ღირსია სცე
თაყვანი.

გრამ. შენ რაღაც დარდს ღრმად შეუპყრიხარ.

მოორ. როცა მე ჯერ კიდევ ბავშვი ვიყავი, ჩემი სათაყვანე-
ბელი ოცნება იყო: მეცხოვრა, როგორც ცხოვრობს მზე
და მოვქედარიყავ, როგორც კვდება მზე. (იღუშალი სველი
შეპურობილი) ეს იყო ბავშვური ოცნება!

გრამ აღბათ.

მოორ (ქულს ჩამოიფარებს სახეზე). იყო დრო... მარტო დამტოვეთ,
ანხანაგებო!

შვარც მოორ! მოორ! რა მოსდის? დალახვროს ეშმაკმა... რო-
გორ შეეცვალა სახე.

გრამ რა ღმერთი უწყრება! რა ემართება? გულის დაღონება
ხომ არ დაჩემდა?

83

მოზრ. იყო დრო, არ დამეძინებოდა, უკეთუ საღამოს ლოცვის წარმოთქმა დამავიწყდებოდა.

გრემ. შენ ქკუდიდან ხომ არ იშლები? ხომ არ ფიქრობ, ისევ იმ ბავშვური ალლოთი იარო?

მოზრ. (გრივს შერღზე შილეს თავს). ძმაო! ძმაო!

გრემ. რა იყო? ბავშვობას თავი ანებე, ვთხოვ...

მოზრ. ო, რომ შეგეძლოს ვიქცე კვლავ ბავშვად...

გრემ. კარა! კარა!

შვარც. გამხიარულდი, უცქირე ამ სურათს, ამ მშვენიერ შემოღამებას.

მოზრ. დიახ, მეგობრებო! ეს ქვეყანა მომხიბვლელია და სასურველი.

შვარც. აი, მაგას მართალს ამბობ.

მოზრ. ეს დედამიწა რამდენად საყვარელია!

გრემ. სწორია... აი, ეგ მომწონს!

მოზრ. (კვლავ ფქვს მიეცემა). მე კირა საზიზღარი ვარ ამ მომხიბვლელ ქვეყანაში! მე კი რა ურჩხული ვარ ამ წარმტაც დედამიწაზე!

გრემ. ვაგლახ! ვაგლახ!

მოზრ. ჩემო უმანკოებავ! ჩემო უმანკოებავ! უცქირეთ: გაზაფხულის მყუდრო მზის სხივებში ყოველი სულდგმული სტკბება და სულს ითქვამს, მარტო მე რად ვსვამ მზამის ფაალას? ყველაფერი ამქვეყნად ბედნიერებით და მყუდროებით შემოსილა, მთელი ქვეყანა ერთი ოჯახია და ერთი მამა ჰყავს ზეცაში, მაგრამ ის არ არის ჩემი მამა. მარტო მე ვარ უარყოფილი და უცოდველთაგან განდევნილი. ჩემთვის ტკბილად არ ჟღერს შვილის სახელწოდება... ჩემთვის არ არსებობს სატროფოს ალერსი და შემოხედვა. არც მე-

გობრის გადახვევნა. (შეშინებული უკუიხვეს) გარს მახვევიან მკვლელები... მოსისინე ქვეწარმავალნი... მიჯაჭვული ვარ ბოროტებასთან... მიგექანები მცდარი გზით საფლავისკენ, სამუდამო დაღუპვისკენ...

შვარც. (მეგობრებს). გაუგებარია! არაოდეს მინახავს ასეთ ყოფაში.

მოზრ. (მწუხარებით აღსაყვ). რომ შესაძლო იყოს და დავიბადო ხელახლა მათხოვრად! არა! მე მხოლოდ ერთადერთს ვისურვებდი, ცაო, ვყოფილიყავ ლარიბ-ლატაკი... ო! ვიმუშავებდი და საკუთარი ოფლით ვიგემებდი სიამეს...

გრემ. (ღანარჩუნს). აცალეთ, უკვე გონს მოდის...

მოზრ. იყო დრო, ცრემლი თავისუფლად იღვრებოდა. ო, მყუდროების დრო იყო მაშინ! შენ, მამიჩემის ციხე-დარბაზო, შენ, მწვანე ველ-მინდორო, ოცნების შთამაგონებელნო, ჩემი ბავშვობის ბრწყინვალე დღეებო, ნუთუ არაოდეს დამიბრუნდებოდა, ნუთუ თქვენი ნიავის ქროლვა არაოდეს გააგრილებს ჩემს ანთებულ გულს? იტირე ჩემთან ერთად, ბუნებავ! არაოდეს დამიბრუნდება... გაქრენ, წარვიდნენ სამარადისოდ... (შვიცვრს ქულით მოაქვს წული).

შვარც. დალიე, მეთაურო, წყალი საკმარისად არის, ცივია, როგორც ყინვა.

შვარც. შენ სისხლით მოსვრილხარ, რა დაგემართა?

შვარც. სულელო, კინალამ ამის გამო ორივე ფეხი მოვიტეხე... მივდიოდი მდინარის ნაპირ-ნაპირ ქვებიან ბორცვზე. ბახ! და ჩახვევდა ნაპირი— ჩავექანე ძირს ათი ფუტის სიმაღლიდან. როცა გონს მოველ, ვნახე წმინდა წყარო, ავაგეს ქუდი და მეთაურს წამოგულე, ვთქვი, ამხელად ეს ეყოფა-მეთქი.

მომრ. (აძლევს ქულს და უხვლს უწყენდავს). ბოჭემის ტყეში მიღებული ქრილობები აღარ გიჩანს. შენი წყალი კარგი იყო, შვაიცერ! ეს ქრილობები კი ძალიან გიხდება.

შვაიცერ. აქ კიდევ იმდენი ადგილია, რომ ერთი ოცდაათი ქრილობა კიდევ დაეტევა.

მომრ. დიახ, ძმებო, მართლაც რომ ცხარე ბრძოლა გადაგვხვდა. მხოლოდ ერთი ადამიანი დაკველუშა... მოკვდა ჩემი როლერი სახელოვანი სიკვდილით. მის სამარეზე მარმარილოს ძეგლს აღვწართავდი, რომ ის არ მომკვდარიყო ჩემი გულისთვის. ახლა ვიკმაროთ (გრეკლუბს შეიშრობს). მტერი რამდენი აღმოჩნდა მოკლული?

შვაიცერ. გუსარი ას სამოცი, ოთხმოცდაცამეტი ცხენოსანი, ორმოცამდე ქვეითი ჯარისკაცი.

მომრ. ერთს სამასი! თვითველ თქვენთაგანს ეკუთვნის ჩემი სიკოცხლე. (ქულს იხდის) აი, აღვმართავ ჩემს ხანჯალს და ვფიცავ, მე თქვენ არაოდეს მიგატოვოთ!

შვაიცერ. ნუ გინდა ფიცი! ვინ იცის, იქნებ ბედნიერებას წააწუდე და ეგ ფიცი სანანებლად გაგიხდეს.

მომრ. ვფიცავ როლერის ნეშტს, მე თქვენ არაოდეს მიგატოვებთ! (შემოდის კოსინსკი).

კოსინსკი (თავისთვის). მითხრეს, ამ მიდამოებში იქნებია. მე მას ვიპოვენი.. აჰა, ეს რა ხალხია? ნუთუ ესენი... იქნებ ესენი არიან. უთუოდ ესენი არიან... უნდა გამოვვლავარაკო.

შვაიცერ. შესდექ, ვინა ხარ?

კოსინსკი. მაპატიეთ, ბატონებო! არ ვიცი, ნამდვილად იქ მოველ, თუ არა?

მომრ. მე რე ჩვენ ვინ ვართ, თუ თქვენ ნამდვილად იქ მიხვედით?

კოსინსკი. ვაჟაკები!

შვაიცერ. ჩვენ ხომ ეს დავამტკიცეთ, მეთაურო!

კოსინსკი. მე იმ ხალხს ვეძებ, რომლებიც სიკვდილს თვალეში უცქერიან და რომლებიც თავისუფლებას სიკოცხლეზე მალა აყენებენ; რომელთა სახელი ღარიბისთვის და ჩაგრულისთვის საამო მოსასმენია, ხოლო მტარვალებს შიშის ხარს სცემს!

შვაიცერ (მეთაურს). ეგ ყმაწვილი მე მომწონს. გამიგონე, მეგობარო, შენ ვისაც ეძებ, ისინი ნაპოვნი გყავს.

კოსინსკი. დიახ, მეც ასე ვგონებ და იმედი მაქვს ერთმანეთს მალე ძმობას შევფიცავთ. მაშ მითხარით, ვინ არის თქვენი მეთაური, განთქმული გრაფ ფონ მოლორა?

შვაიცერ (ხელს მხურვლედ ჩამოართევს). კარგო ყმაწვილო! მოდი, ჩვენ ერთმანეთს შენობით ველაპარაკოთ.

მომრ. თქვენ იცნობთ იმ მეთაურს?

კოსინსკი. ეს შენ ხარ! მაგნიარ სახეს ვინც კი ნახავს, განა ვერ მიხვდება? (ღიზნის უცქერს). მუდამ ვნატრობდი, ის მეთაური მენახა, საშინელი სახის გამომეტყველი, ჩამომჯდარი კართაგენის ნანგრევებზე, მაგრამ ახლა ამას აღარ ვნატრობ.

შვაიცერ. ყოჩაღ!

მომრ. თქვენ ჩემთან რამ მოგიყვანათ?

კოსინსკი. ო, მეთაურო! ჩემმა ბედმა, უბედურზე უბედურმა! ამ ცხოვრების ზღვაში შთაინთქა ჩემი იმედის ნავი და მე აღარაფერი დამშთენია, გარდა მწარე მოგონებისა, რომელსაც შეუძლია ჭკუიდან შემშალოს, მაგრამ ზრახვა მაქვს და ეს მაკავებს.

მომრ. აი კიდევ ერთი, რომელიც ღმერთისგან ვლის გაღახდას მოითხოვს! განაგრძეთ!

კოსინსკი. ჯარისკაცად წამიყვანეს. თან ამეკვიატა უბედურება. ჩვენი ხომალდი ინდოეთის სანაპიროზე კლდეს დაეჯახა და მას შემდეგ მხოლოდ უბედურებასთან მაქვს საქმე. ბოლოს მესმოდა მხოლოდ თქვენი ამბები გამარჯვებულს, მკვლელობის, ხანძრის გაჩენისა, — როგორც ისინი ნათლად დნენ ამ ამბებს, — მოველ აქ თქვენთან შორეული გზიდან მტკიცე გადაწყვეტით, რათა მივიღო თქვენი მეთაურობა, უკეთეს თქვენ ამას მოისურვებთ. გთხოვთ, მეთაურო, უარს ნუ მეტყვიან!

შვაიტცერ. ვაშა! ვაშა! ამრიგად როდღის დანაკლისი შეივსო ერთიორად! ეს უთუოდ ნამდვილი თავსებებლადებული ყმაწვილი იქნება ჩვენს გუნდში.

მოლო. შენი სახელი?

კოსინსკი. კოსინსკი.

მოლო. როგორ! კოსინსკი? იცი თუ არა, რომ შენ, მოუფიქრებელი ყმაწვილო, ეთამაშები ცხოვრების სახითათო ნაბიჯს, როგორც თავქარიანი ქალიშვილი... შენ ნუ გგონია ეს იყოს ბურთის თამაში.

კოსინსკი. მესმის, რასაც მეუბნები. მე ოცდაოთხი წლისა ვარ, მაგრამ მე მნახველი ვარ ხმალთა პრილისა და გამომიცდიდა, როგორ ზუზუნებდა ტყვია ჩემს გარშემო.

მოლო. მაშ ასეა, ყმაწვილო! ხმალში მიტომ ივარჯიშე, რომ აქუწო ღარიბი მგზავრი, მიპარვით თავს დაეცე უწვეოდ დედაკაცს?.. წადი! წადი! შენ, ალბათ, ძიძას გამოექვც, რაკი დაგემუქრა გაგასილაქებო!

შპიგელზერგ. რას ჰგავს ეს, დალახროს ეშმაკმა, რას ფიქრობ, მეთაურო? ნუთუ უკან გინდა დააბრუნო ეს ჰერკულესი? განა მას ისეთი გამომეტყველება არა აქვს, თითქოს

ლამობდეს საქსონიის მარშალს კუდიტ ქვა ასროლიოს და განგის იქით გადაჰკარგოს?

მოლო. იმიტომ, რომ შენ ხელი არ წაგეშარათა რაღაც უბრალო სისულელეზე, მოხველ აქ და გინდა გახდე არამზადა და მკვლელი? მკვლელობა, ყმაწვილო, იცი რას ნიშნავს ეს სიტყვა?

კოსინსკი. ყოველ მკვლელობაზე ვაგებ პასუხს, რომელსაც კი მიბრძანებს მეთაური.

მოლო. მართლა? აი, თურმე რარიგ ქვიანი ყოფილხარ! შენ ფიქრობ მლიქვნელობით კაცის გული მოიგო. რატომ გგონია, მე არ ვხედავდე ბოროტ სიზმრებს და არ ვაფეთრდები სიკვდილის დანახვაზე? განა იმდენი რა გაქვს ვაკეთებელი, რაც გაკისრებდეს პასუხისმგებლობას?

კოსინსკი. მართალი გითხრა, ძალიან მცირე, მაგრამ შენი გზის ძიება, პატივცემული გრაფო..

მოლო. შენმა აღმზრდელმა ხელში რობინ გუდის ისტორია ხომ არ მოგცა? იმგვარ გაუფრთხილებელი პიროვნების გაკიცხვა მართებული იქნებოდა, იმან მოხიბლა შენი ბავშვური ფანტაზია და შთაგაგონა გახდე დიდი ადამიანი. პატივი და სახელი აბრუებს შენს უმწიფარ გონებას. ავაზაკობით გინდა მოიპოვო უკვალება? ეს კარგად დაიხსომე, პატივმოყვარე ყმაწვილო: ყაჩაღისთვის დაფნის გვირგვინი არსად მზადდება. ბანდიტების გამარჯვებას შეიმით არ ხვდებიან — მათი ხვედრია წყევლა და შეჩვენება, საფრთხე, განსაცდელი, სიკვდილი და შერცხვენა. ხედავ სახრჩობელას აი იმ გორაკზე?

შპიგელზერგ (უმაყოფილოდ გაიღო-გამოიფოს). რა ხეპრულად იქცევა! რარიგ უმსგავსოდ, სულელურად! ასე არ შეიძლება! მე სულ სხვანაირად მოვიქცეოდი.

კოსინსკი. კაცს სხვა რაღა შეაშინებს, თუ სიკვდილისა არ ეშინია?

მოორ. კარგად მიპასუხე! შეუდარებლად! სანაქებოდ გაგიზიარებია სენეკას ლექსები. მაგრამ, მეგობარო, მაგით ვერ დააამებ ადამიანის ტანჯულ ბუნებას. კარგად იფიქრე, შვილო ჩემო, ვიდრე ამ ნაბიჯს გადადგამდე (ხელს ხელში მოკიდებს). იფიქრე, გირჩევ, როგორც ურჩევს მამა თავის შვილს. ჯერ გაზომე უფსკრულის სიღრმე და მერე ჩაბტი. ექნებ შემდეგ გონს მოხვიდე, მაგრამ უკვე გვიან იქნება. შენ აქ კაცობრიობის წრიდან ამოვარდნილი იქნები. შენ ან უნდა ამაღლდე ადამიანებზე, ან გადაიქცე ალქაჯად! ერთხელ კიდევ, შვილო ჩემო! თუკი სადმე ოდნავი იმედის შუქი გიბუთავს, თავი ანებე ჩვენთან საშინელ კავშირს... გამიგონე, წადი, გაგვეცალე!

კოსინსკი. არა! ვერ გაგვეცლებით. თუ ჩემი თხოვნა შენს გულს არ ხვდება, მაშ მოისპინე ჩემი უბედურების ამბავი. მაშინ შენ თვითონ გამომიწვდი ხანჯალს სამოქმედოდ.

მოორ. თქვი, მოგისმენ!

კოსინსკი. მე გახლავარ ჩეხი აზნაური. ადრე ვარდამეცვალა მამა და მე გადმომეცა დიდი მემკვიდრეობა. ჩემი სამყოფელი იყო სამოთხის შესადარი, რადგან იქვე ცხოვრობდა ანგელოზი—ერთი ქალიშვილი, აღსავსე ყოველგვარი სათნოებით და ისეთი წმინდა, როგორც ცის ლაქვარდი. თუმცა მე ამას ვის ვეუბნები, თქვენ არაოდეს არც გყვარებიათ, და არც ვისმეს ჰყვარებიათ.

შვაიცერ. გაჩუმდი, ხედავ, ჩვენი მეთაური ცეცხლივით აენთო!

მოორ. ნურაფერს მეტყვი! სხვა დროს მოგისმენ... ხვალ... ან უფრო ადრე. როცა სისხლს ვნახავ...

კოსინსკი. სისხლს! სისხლს!.. ბოლომდე მომისმინე... სისხლი მოგაწვება და სუნთქვას შეგიკრავს. ის ჭალი მდაბიო წარმოშობისა იყო, გერმანელი, მაგრამ მისი გარეგნული სიტურფე ავიწყებდა წოდებრივ ცრუ შეხედულებას. მან ჩემგან მოკრძალებით მიიღო ნიშნობის ბეჭედი და ერთი დღის შემდეგ ჯვარი უნდა დამეწერა ჩემს ამალიაზე. (მოორი უცხად წამოდგა). ამ ბედნიერების მოლოდინში ვიყავ, რომ მივიღე ბრძანება, რათა მეფის კარზე გამოვცხადებულყავ. მე გამოვცხადდი. მიჩვენეს რაღაც წერილები, ბოროტ განზრახვით შეთხზულნი, თითქოს ის წერილები მე დამეწეროს. მე გავცეცხლდი ასეთი ცილისწამების გამო. შემომხსნეს ხმალი და ჩამსვეს ციხეში. გონებაზე აღარ ვიყავ...

შვაიცერ. და ამ ხნის განმავლობაში... განაგრძე... ვიცი, რა სუნიც უდის.

კოსინსკი. ციხეში ერთი თვე მამყოფეს. მე ამალიას ბედი მწუხებდა. ბოლოს მინახულა კარის მინისტრმა, მომესალმა, ტკბილი საუბარი გამიმართა და ბოდიში მოიხადა, რომ უდანაშაულოდ ვიყავ დასჯილი. წამიკითხა ბრძანება, რომ მე თავისუფლება მენიჭებოდა და ხმალიც დამიბრუნა. ალტაცებული წამოველ ჩემს ბინაზე, ვისწრაფი ვნახო ჩემი ამალია და გულში ჩავაკრა. მაგრამ სად არის ამალია? იგი ცამ ჩაყლაპა. თურმე შუალამისას წაეყვანათ, სად? არავინ იცოდა. და მას შემდეგ იგი აღარავის უნახავს. თავში აზრმა გამიელვა. უმაღ ქალაქისკენ გავეშურე. მოვიკითხე სასახლეში. ყველანი გაშტერებით მიცქერდნენ, მაგრამ არაფერს მეუბნებოდნენ. ბოლოს ვნახე პატიმრად რკინის მოაჯირს იქით... მოახერხა წერილის გადმოცემა.

შვაიცერ. ხომ ვთქვი, მიეხვდი-მეთქი.

კახინსკი. წყველა და კრულვა! შევიტყვე იმ წერილით, წინა-
დადება მიეცათ აერჩია ან ჩემი სიკვდილი, ან თავადის
საყვარლად ყოფნა. მან გასწირა თავისი პატიოსნება, ხოლო
მე (ივინის) სიცოცხლე შემიწარჩუნა.

შვაიცერ. მერე, შენ რა ჰქენ?

კახინსკი. თავზარი დამეცა. გავექვაედი. სისხლი!—იყო ჩემი
პირველი აზრის გაელვება. სისხლი!—იყო ჩემი უკანასკ-
ნელი აზრი. გაშმაგებული მიველ სახლში. ამოვარჩიე
სამხაზიანი ხმალი და გავეშურე მინისტრის ბინისკენ, რად-
გან ის წყეული იყო მაჭანკალი. ალბათ, ქუჩაშივე შემნიშ-
ნეს, რადგან, როცა შეველ, ყველა კარი დაკეტილი დამხე-
და. ვეძებ, ვეკითხები, მეუბნებიან: თავადთან წაგიდაო.
პირდაპირ იქით გავწიე. იქ მეუბნებიან: არ გვინახავსო.
უკან ვბრუნდები. შევამტვრიე კარი. ვნახე ის, და ის იყო
უნდა... მაგრამ ჩასაფრებულნი მგცნენ ხუთნი თუ ექვსნი
და ხმალი წამგლიჯეს.

შვაიცერ (ფეხებს უბრაგუნებს). მას ვერაფერი დააკელ, წამოხველ
ხელცარიელი?

კახინსკი. შეძიპყრეს. და როგორც ბოროტგანმზრახველი მიმ-
ცეს სამარაალში. გამასამართლეს და სამარცხვინო—ამას
დაუქვირდით—სამარცხვინო გაძევება მომისაჯეს განსაკუთ-
რებული წყალობის ნიშნად. ჩემი ქონება მინისტრს დარჩა,
ჩემი ამალია მტარვალს. ის გლოვობს თავის დაღუპულ
ცხოვრებას, ხოლო ჩემი შურისძიება დამრჩა უშედეგოდ
და ჩემდამოხრილი მტარვალის წინაშე.

შვაიცერ (წამოღვა და ღესავს თავის ხმალს). მეთაურო, ამას ჩვენ
უნდა გავცეთ პასუხი! ეს უკვე ჩვენი საქმეა! მოუხდება
ცეცხლის წაქიდება.

მოორ (აქამდე აღელვებული მიდი-მოდიოდა, უცბად უჩაღებს უახლოვდება).
ამალია მე უნდა ვნახო. წამოდექით! შენ ჩვენი ხარ, კო-
სინსკი! აბა, მოემზადენით! ჩქარა!

უჩაღები. საით? რას გვიბრძანებ?

მოორ. საით? ვინ კითხულობს: საით? (შვაიცერს მჩიხსანედ) მო-
ლალატევ! შენ გინდა შემაჩერო? ვერა!.. ვფიცავ ზეცას...

შვაიცერ. მე ვარ მოლალატე? გამიძვხ ჯოჯოხეთში, მეც შენ-
თან ვარ!

მოორ (გზგვა უელზე). ძმაო! შენ არ მიძტყუნებ. ის ტირის...
ის გლოვობს თავის დაღუპულ ცხოვრებას... გავწიოთ!
ჩქარა! ფრანკონიისკენ... ერთ კვირაში იქ უნდა ვიყოთ.
(გაღიან).

მეოთხე მოქმედება

სურათი პიტჯუო

ხოფლის მიდამო მოორის სასახლის მახლობლად

კარლ და კოსინსკი

კარლ. დაწინაურდი და ჩემს შესახებ მოახსენე. ხომ გახსოვს ყველაფერი, რაც უნდა უთხრა?

კოსინსკი. თქვენ ბრძანდებით გრაფი ფონ ბრანდი. მოემგზავრებით მეკლენბურგიდან. მე ვარ თქვენი მხლებელი—მეჯინიბე. ნუ გეფიქრებათ, ჩემს როლს კარგად გავითამაშებ. ნახვამდის! (გაღის).

კარლ. სალამი შენდა მშობლიურო მხარეე! (მიწას ეამხორება). მშობლიურო ცაო! მშობლიურო მზეო! მინდვრებო, ბორცვებო, წყაროებო და ტყეო, თქვენ ყველას ჩემი გულითადი სალამი! რა საამოა ჰაერი, მონაბერი ჩემი ქვეყნიდან! რა სურნელებას აფრქვევთ, რათა თქვენგან გაქკეულს მოაგებოთ! ეს არის ელიზიუმი! პოეტის სამოთხე. შეჩერდი, მოორ! აწ შეღიხარ შენს წმინდა ტაძარში.

აი, მერცხლების ბუდეები სასახლის ეზოში. აი, ბაღის კიშკარი. აი, ის კუთხე მოაჯირთან, სადაც ბუს ვდარაჯობდი და მის ძაბილს ვბაძავდი. იქ დაბლა კი პატარა ველია, სადაც მე, ვითომ ალექსანდრე მაკედონელს, ჯარი გადამყავდა არბელასთან საბრძოლველად, იქვე გვერდით კი ბალახ-ბულახით შემოსილი ბორცვია, საიდანაც უკუ-

აქციე სპარსელი სატრაპი და შენი გამარჯვებული დროშა მაღლა აღიმართა. (ილიშება) ბრწყინვალე ბავშვობის დღენი კვლავ აღმედრნენ უბედურს გულში. თავო ჩემო, შენ იმ დროს რაოდენ ბედნიერი იყავ და უსაზღვროდ, უსაზღვროდ მხიარული!... ახლა კი—აი, შენს წინ გართხიულა იმედის ნამსხვრევები. ბოლოს შენ აქ უნდა გეცხოვრა, სახელოვან და ძლევამოსილ ადამიანს, შენ აქ უნდა ხელახლა განგეცადა შენი ახალგაზრდობა ამალიას მშვენიერ ბავშვებში... აქ უნდა ყოფილიყავ სათაყვანებელი შენი ხალხისთვის. მაგრამ ეს ცბიერმა ეშმაკმა არ ისურვა. (წამოფარდება). მე აქ რისთვის მოველ? მისთვის, რომ განვიცადო ის, რასაც განიცდის პატიმარი, როდესაც ჯაჭვის ჩხარუნა უკრთობს თავისუფლების სიზმარს? არა! მე ისევ უკან უნდა დავბრუნდე ჩემს უბედურებასთან! პატიმარს დამავიწყდა ამქვეყნაურობისა, მაგრამ თავისუფლების ნაპერწკალი კვლავ გაჭკრავს ხოლმე, როგორც ელვა ბნელით მოცულ ღამეში, მაგრამ ღამე უფრო მოიცვა წყვილიადმა... მშვიდობით, ნაცნობო ველ მინდვრებო! ოდესღაც თქვენ ხედავდით ბავშვს კარლსა და ეს ბავშვი იყო ბედნიერი. ახლა ნახეთ გაზრდილი ვაჟკაცი და ეს ვაჟკაცი უბედური და იმედგაცრუებულია. (სწრაფად გამოტრიალდება და მიღის სიღრმისკენ, მაგრამ უვბად შეჩერდება და ნაღვლიანად უცქერს სასახლეს). ხუთუ არ უნდა ვნახო და ერთხელ მაინც თვალი არ გადავკრა? მხოლოდ ერთი კედელი გვაშორებს მე და ამალიას. არა, მე უნდა ვნახო ამალიაც, უნდა ვნახო ისიც, თუნდაც მე ამ ნახვამ სამუდამოდ დამამხო.

მამახელო! შენი შვილი გიახლოვდება! შორს ჩემგან სისხლის აღრევა-აღლევებავ! შორს ჩემგან მომაკვდავთა თვა-

ლების კრთომავ! მხოლოდ ანუამად მამყოფე მოსვენებით!
ამალია! მამაჩემო! ახლოა თქვენი კარლი! (სასახლოქენ სწრა-
ფად გაუშურება). მაწამე, როდესაც ხვალინდელი დღე გამი-
თენდეს, ნუ განმეშორები, როდესაც ხვალინდელი დღე
დამილამდეს და მაწამე, თუგინდ სიზმრებში ვიყო. მხო-
ლოდ ნუ მომიშხამავ ამ ერთადერთ სიხარულს. (ჭიშკართან
შეჩერდება) რა მემართება! რა მოგდის, მოორ? იყავ ვაჟ-
კაცი... მომაკვდინებელი შიში... სახარელი წინაგრძნობა!..
(შეღის).

სურათი მუტრუ

სახახლის ვალერეა

ფაჩალი მოორ, ამალია შემოღის

ამალია. მაშ თქვენ დარწმუნებული ხართ, რომ ამ ნახატთა
შორის იცნობთ მის სურათს?

მოორ. ო, რასაკვირვებია! მისი სახე ჩემში ცოცხლად აღბეჭ-
დილია. (სურათებს ჩაუვლის) ეს იგი არ არის.

ამალია. მართალს ბრძანებთ. იგი გრაფის ოჯახის წინაპარია
რომელმაც ბარბაროსასაგან მიიღო აზნაურობა და რო
მელმაც გაილაშქრა ზღვის მეკობრეების წინააღმდეგ.

მოორ. (კვლავ სურათებთან ღვას). იგი არც ეს არის, არც ეს
არც ის სურათია... ის აქ არ არის.

ამალია. როგორ? კარგად დაათვალიერეთ! მე მეგონა, თქვე-
მას იცნობდით.

მოორ. მამაჩემს მასზე ნაკლებ არ ვიცნობდი. მას ღიმილი აკ-
ლია ბაგესთან, რის მეოხებით შეიძლებოდა მისი ცნობა,
თუნდ ათასი ასეთი სურათიც ყოფილიყო. ეს იგი არ
არის.

ამალია. დიდად მაკვირვებთ! როგორ, თვრამეტი წელიწადი
თქვენ იგი არ გინახავთ და მაინც...

მოორ (სახეზე სიწითლემ დაჰკრა). აი, ეს, იგია!.. (ღვას თავზარ-
ღაცეშული).

ამალია. საუკეთესო ადამიანი!

მოორ. მამა! მამა! მაპატიე! დიახ, საუკეთესო ადამიანი!
(ცრემლებს იწმენდს) ღვთაებრივი ადამიანი!

ამალია. თქვენში მისი გახსენება დიდ თანაგრძნობას იწვევს.

მოორ. ო, საუკეთესო ადამიანი... ცოცხალი აღარ არის?

ამალია. აღარ არის! კვდება ჩვენი საუკეთესო სიხარული.
(წელს შეეხება მის წელს) ძვირფასო გრაფ, ცის ქვეშ არ
არსებობს ბედნიერება!

მოორ. მართალს ბრძანებთ, სრულიად მართალს... მაგრამ თქვენ
ეგ თქვენს თავზე გამოსცადეთ? თქვენ ჯერ ოცდასამი
წლისაც არ იქნებით.

ამალია. ჩემს თავზე გამოვცადე ყველაფერი იმიტომ ცხოვ-
რობს, რომ ბოლოს უნუგვემოდ შთაინთქას. ჩვენ იმიტომ
ვიძენთ, რომ შემდეგ გულისმწუხარებით ისევ დავკარგოთ.

მოორ. განა თქვენ დაჰკარგეთ რამე?

ამალია. არაფერი! ყველაფერი! არაფერია... გრაფ, ქვევით გან-
ვავრძოთ გზა!

მოორ. ასე მალე დავშორდეთ? ვისი სურათია იქ, მარცხნივ? მე
გგონებ, უბედური სახის პატრონია.

ამალია. ეგ მარცხით—გრაფის შვილია, დღევანდელი ბატონ-
პატრონი. წავიდეთ, გავშორდეთ..

მოორ. მაგრამ აგერ, ის, მარჯვნივ?

ამალია. თქვენ არ გსურთ ბაღში გამოისიერნოთ?

მოორ. მაგრამ ის სურათი, მარჯვნივ?.. შენ ტირი, ამალია?

7. ფ. შილერი

(ამალია სწრაფად გაღის). მას მე ვუყვარვარ! მას მე ვუყვარვარ! მისი არსება ლელვამ შეიპყრო. ცრემლი გამცემლურად ლაწვებზე გადმოედინა! მას მე ვუყვარვარ! უბედურო, განა შენ ამას იმსახურებ? განა მე აქ ისე არ ვდგავარ, როგორც დასჯილი სახრჩობელას წინ? განა ეს ის დივანი არ არის, სადაც მე ვტკებობდი მისი ამბორით? განა ეს დარბაზი ჩემი მშობლიური დარბაზი არ არის? (აღლევული უკერს მამის პორტრეტს) შენ... შენ... შენს თვალთაგან ცეცხლი გამოკრთის... წყევლა და კრულვა. სად ვიმყოფები? თვალთ მიბნელებს... საშინელება, ღმერთო! მე მოვკალ იგი? (გარბის).

ფრანც ფონ მოორ (შეშლილი ღრმად ჩაფიქრებული). შორს ჩემგან მისი სახე! განიშორე, მშიშარა დიაცო! ვისი გეშინია, ან ვის წინაშე კრთი? ამ მოკლე დროში, რაც ის გრაფი აქ მოვიდა, ასე მგონია, თითქოს კვალდაკვალ ჯაშუში ამედევნა. ასე მგონია, თითქოს მე მას ვიცნობდე. მის გარუჯულ სახეში გამოჩანს რალაც ღიდებული იერი, კარგად ნაცნობი, რაიც მე შიშის ზარს მცემს. ხოლო ამალია არ არის მისდაში უგულოდ მყოფი. ისერიგად უტკერს, ისერიგად ვნებით აღსავსე თვალბს მიაპყრობს, რასაც სხვას არ აღირსებს და ძუნწობს. ჰგონიათ მე ვერ შევნიშნე, ღვინის ჭიქაში ცრემლები ჩაუტყვავდა და ისე სწრაფად დალია ჩემგან ფარულად, თითქოს ჭიქაც კი უნდოდა თან ჩაეყოლებინა. დიახ, მე ეს დავინახე სარკეში ჩემი საკუთარი თვალით. ფრანც, ფრთხილად იყავ! აქ რალაც საზარელი და უცნაური ამბავი ხდება, რასაც უთუოდ საბედისწერო შედეგად მოჰყვება! (უკერს კარლას სურათს) მისი ყელუელა კისერი... მისი მგზნებარე შავი თვალბი! ჰმ! მისი შექმუხვნილი წარ-

ბები... (შეუარული) ჯოჯობნეთო, შენ აღმიძრავ ამ ექვბს? იგი კარლია! ჩემს წინაშე ცოცხლდება მისი სახე! ეგ არის ის! მიუხედავად იმისა, რომ ნილბს ატარებს, ეგ ის არის. წყევლა და სიკვდილი! (აღლევული დაღის აქეთ იქით) ნუთუ მისთვის შევძარ ცა და ხელეთი, მისთვის ავმხედრდი ადამიანურ ალლოთა წინააღმდეგ, რომ ბოლოს ჩემს ლაბირინტში შემოჭრილიყო ვილაც დაუპატრებელი მაწანწალა? ფრთხილად, მხოლოდ ფრთხილად! იოლი საქმე დამრჩენია. მე ხომ ისედაც ჩაფლული ვარ ცოდვათა მორევში, უაზრობა იქნება უკან დახევა! არავითარი ფიქრი უკან დასახევა! ამიტომ გასწი წინ, როგორც შეფერის გამბედავ ვაქცაცს! (ზარს რეკავს). დაე მამის სულს დაეწიოს... მე მკვდრებს მასხარად ვიგდებ... დანიელ! ჰეი დანიელ! უთუოდ დანიელიც მოისყიდეს და ჩემს წინააღმდეგ აამხედრეს. მას რალაც იღუმალი გამომეტყველება ეხატება სახეზე. (შეშლილი დანიელ).

დანიელ. რას მიბრძანებ, ბატონო ჩემო?

ფრანც. არაფერს. წადი ამივსე ჭიქა ღვინით, სასწრაფოდ! (დანიელ გაღის). მაცალე, მოხუცო! მე შენ მოგატან მახეში! თვალუურს გადვენებ და შენი უწმინდური სინდისი სახეს გაგიფითრებს! ის უნდა მოკვდეს! იგი სულელია, ვინც საქმეს ნახევრამდე მიიყვანს, მერე თავს ანებებს და ელოდება, თუ რა ნაყოფს გამოიღებს. (შეშლილი დანიელ ღვინით). აქ დადგი! აბა, მიცქირე პირდაპირ თვალბში! როგორ იხრები მუხლებში? რატომ კანკალებ? გამოტყდი, ბებერო! რა განგიზრახავს?

დანიელ. არაფერი, მოწყალეო ბატონო, ჩემს სულსა და ღმერთს გეფიცებით.

ფრანც. ვერ გაგიბედია? რყევაში ხარ? თქვი, რა ჩაპყარე ამ ღვინოში?

დანიელ. ღმერთო, დამიფარე! როგორ? მე ღვინოში?

ფრანც. შენ ამ ღვინოში შხამი ჩაყარე. ხედავ, როგორ გაფითრდი! გამოტყდი! გამოტყდი! ვინ მოგცა შხამი? გრაფმა განა, იმ გრაფმა!?

დანიელ. გრაფმა? იესო მაცხოვარო! გრაფს ჩემთვის არაფერი მოუცია!

ფრანც (განრისხებული სტაცებს ხელს). მიგალრძობ, ცრუ ბებერო! არაფერი? მაშ რა დადის რას აკეთებდით ის, შენ და ამალია? ერთად რას ჩურჩულებდით? თქვი! რა საიდუმლო მოგანდო?

დანიელ. ღმერთმა ხომ იცის, მას ჩემთვის არაფერი საიდუმლო არ მოუხდვია!

ფრანც. უარპყოფ კიდევ? რა ვერაგული გეგზები შეიმუშავეთ, რომ მე ბოლო მომიღოთ? დამახრჩოთ ნამძინარევი? სამართებლით ყელი გამომჭრათ? ღვინოში ან შოკოლადში შხამი შემომმაპაროთ? ან იქნებ წვნიანში? გამოტყდი! მე ვიცი ყველაფერი!

დანიელ. ღმერთმა გაკირვებაში ზელი ნუ მომიმართოს, თუ მე სიმართლეს არ გეუბნებოდე...

ფრანც. ამხელად მიპატიებია შენთვის! მაგრამ, გამიგონე, მან ალბათ, ფული გაჩუქა, არა? ზელი ჩამოგართვა პატივისცემით, როგორც ეს მიღებულია გულის მოსაგებად, როგორც ძველს ნაცნობს...

დანიელ. არაფერი მაგის მსგავსი რამ, ბატონო!

ფრანც. განა არ გეუბნებოდა, მაგალითად იმას, რომ ძველს ნაცნობი ხარ... რომ შენც მას კარგად იცნობდი... რომ შენ, ერთხელაც არის, თვალიდან ბინდი გადაგეცლება... და რომ... თქვი, ამისთანა რამეს არ გეუბნებოდა?

დანიელ. არა, ბატონო.

ფრანც. რომ ზოგიერთი გარემოება მას იძულებულს ხდის... რომ სკირდება ნილაბში ყოფნა, რათა მტერს დაუახლოვდეს, რომ მას სურს სასტიკი შური იძიოს...

დანიელ. სულ არ ყოფილა მაგნაირი ლაპარაკი...

ფრანც. როგორ? სულ არ ყოფილა? აბა გაიხსენე კარგად. რომ ის კარგად იცნობდა მოხუც გრაფს... რომ უყვარდა, როგორც შვილს...

დანიელ. რაღაც მაგდაგვარი, მაგონდება, მისგან გავიგონე...

ფრანც (ვაჟიორდა). გავიგონე? ხომ მართლა გავიგონე? მითხარ, როგორ გავიგონე? თქვა, რომ ის ჩემი ძმა არის?

დანიელ (ზარდაცემული). რა, ბატონო? არა, ეგ არ უთქვას. მაგრამ როცა ამალიამ ვალერიაში გაატარა, იქ მე ამ დროს სურათებიდან მტერს ვწმენდდი, ის ზარდაცემული შეჩერდა განსვენებული გრაფის სურათთან, ასულმა სურათზე მიუთითა და უთხრა: „უპატიოსნესი აღამიანიო“. „მართალიაო“, უპასუხა მან და აცრემლებული თვალები მოიწმინდა.

ფრანც. გამიგონე, დანიელ! იცი, რომ მე შენთვის კეთილი და მოწყალე ბატონი ვარ. მე შენ გასახრდობდი, გაცემედი და მძიმე საქმისგან განთავისუფლებდი, რადგან სუსტი და მოხუცი იყავ...

დანიელ. ღმერთმა ორმაგად გადაგიხადოს, მეც მშუდამ პატიოსნად გემსახურებოდით.

ფრანც. აი, სწორედ ეგ მინდოდა შეთქვა. ცხოვრებაში შენ ჩემთვის წინააღმდეგობა არ გაგიწევია, რადგან შენ კარგად იცი, რომ მოვალე ხარ მე გამიგონო და რაც გიბრძანო, შემიასრულო.

დანიელ. ყველაფერს სულით და გულით, თუ არ ეწინააღმდეგება ღმერთსა და ჩემს სინდისს.

ფრანც. სისულელეა, სისულელე! არ გრცხვენია? კაცი დაბერებულხარ და მაგისტანა ზღაპრებისა გჯერა! არ შეგფერის დანიელ! ეგ იყო ძველი სისულელე! მე ხომ შენს ბატონი ვარ! მე დამსჯის ღმერთიც და სინდისიც, თუკ არსებობს ან ღმერთი, ან სინდისი!

დანიელ (ხელეზი გასავსავა). ღმერთმა დაგვიფაროს...

ფრანც. თუ შენ მართლა ჩემი მორჩილი ხარ, კარგად დაუკვირდი ჩემს სიტყვას, გავალებ და გიბრძანებ ამ მორჩილების სახელით: ხვალ ის გრაფი ცოცხალი აღარ უნდა იყოს!

დანიელ. ჯვარიმც გვწერია... რატომ?

ფრანც. იმიტომ, რომ შენმა ბრმა მორჩილებამ ეს უნდა შეასრულოს და მე შენზე ვამყარებ იმედს.

დანიელ. ჩემზე? ღვთისმშობელო... ჩემზე? მე მოხუცა ცუდრა ჩავიდინე?

ფრანც. აქ დიდი ფიქრი არ არის საჭირო. შენი ბედი ჩემს ხელშია! გინდა ჯურღმულში დალიო დღენი, სადაც შიმშილით შენს ძვლებს დაუწყებ ღრღინას, ხოლო წყურვილს მოიკლავ შენი საკუთარი შარდით? არ გინდა სიბერის დროს მყუდროდ იცხოვრო და კეთილ ლუკმას შეექცეოდე?

დანიელ. ეგ როგორ, ბატონო? მყუდროება კაცის მკვლელისთვის?

ფრანც. შენ მე კითხვაზე მიპასუხე!

დანიელ. ჩემი ჭაღარა, ჩემი ჭაღარა!

ფრანც. ჰო თუ არა?

დანიელ. არა! ღმერთო, შენ მიშველე!..

ფრანც (წასვლას აპირებს). მაშ კარგი... შენთვის მართლა საჭი-

რო იქნება... (დანიელ აჩერებს და მის წინ მუხლებზე დაეცემა).

დანიელ. შემობრალე, ბატონო, შემობრალე!

ფრანც. ჰო თუ არა?

დანიელ. მოწყალეო ბატონო! სამოცდათერთმეტი წლის შევსრულდი, დედათქვენს და მამათქვენს პატივისცემით ვეპყრობოდი, ისინი მე გროშის ოდენაზედაც არ მომიტყუებია. სარწმუნოებაც მტკიცე მქონდა. თქვენს სახლში ორმოცდაათი წელიწადი ვიმსახურე და ახლა ვეძებ მყუდრო განსვენებას. (მუხლებზე ეხვევა მხურვალედ) თქვენ გინდათ წამართვათ უკანასკნელი ნუგეში, გინდათ რომ სინდისი დამიმძიმოთ და სულის ამოხდის დროს ლოცვა ველარ წარმოგთქვა. გინდათ, რომ იმ საიქიოს ღვთისა და ადამიანის წინაშე წარვდგე ბოროტმოქმედად. არა! არა! ჩემო ძვირფასო ბატონო! ეს თქვენი სურვილი არ არის, ამას თქვენ არ მოითხოვთ სამოცდაათი წლის მოხუცისგან.

ფრანც. ჰო თუ არა? რა საჭიროა მაგდენი ყბედობა?

დანიელ. მე თქვენ უფრო ერთგულად გეჩსახურებით, ვიმუშავებ უკანასკნელ შეძლებამდე, როგორც დაქირავებული, ავღვებო ადრე, დავწვები გვიან. ო, მე თქვენთვის ვილოცებ დილით და საღამოს ჟამს. ღმერთი შეისმენს მოხუცის ლოცვას...

ფრანც. მორჩილება აღემატება ლოცვასაც და მარხულობასაც. განა როდისმე გსმენია, რომ ჯალათი უკუიხევდეს, როდესაც მან განაჩენი უნდა მოიყვანოს სისრულეში?

დანიელ. ო, დიახ, ეგ ასე გახლავს... მაგრამ უდანაშაულოს მოკვლა... ისეთისა...

ფრანც. განა მე შენ ანგარიშს უნდა გაბარებდე? განა ჯალათს

ნაჯახი ეკითხება, რატომ ასეა და არა ისე? მაგრამ ხე-
დავ, მე რამდენად სულგრძელი ვარ, მე შენ ჯილდოს გპირ-
დები იმის გამო, რაზედაც შენ ფიცით ხარ მოვალე.

დანიელ. მაგრამ მე როცა ფიცს გაძღვედი, მეგონა შემემძლო
ქრისტიანად დავრჩენილიყავ.

ფრანც. ნუ მეკამათები! ვადად მთელ დღეს გაძღვე! იფიქრე
კიდევ! ბედნიერება თუ უბედურება — ხომ გესმის? უდიდესი
ბედნიერება თუ უკიდურესი უბედურება! შეგიჩვენე ჯერ
არნახულ წამებას.

დანიელ (ფიქრის შეწყვეტა). მე მაგას შევძლებ... ხვალ შევასრუ-
ლებ. (გაღს).

ფრანც. ცოტუნება დიდი ხედა, მაგრამ არ დაბადებულა, რომ
იყოს წამებული თავისი რწმენისთვის. კეთილად შეგერგოს,
პატივცემულო გრაფ. ალბათ, ხვალ საღამოს საიქიოს გა-
ემგზავრები! მთელი სიმძიმე იმაშია, თუ იმ საქმეს რა
თვალთ უცქერ. | სულელია ის, ვინც ასეთ მოქმედებაში
თავის ზარალს ხედავს. | მაშამ თუ ზედმეტი ღვინო გა-
დაჰკრა, ჟინი აეშლება და აქედან წარმოიშვება ადამი-
ანი. აი ახლა მეც ამეშალა ჟინი, მივალბო ადამიანი-
და, რასაკვირველია, ამჟამად უფრო მეტი ჰკუა და მიზანი
ჩანს, ვიდრე მაშინ, როცა ადამიანი პირველად ჩაისახა.
განა სიცოცხლე ადამიანთა უმრავლესობისა უმთავრესად
არ არის შედეგი ივლისის მცხუნვარე შუადღისა, ლოგინის
მიმზიდველობისა, ჰორიზონტალური პოზისა, როდესაც სამ-
ზარეულოს კეკლუტი განისვენებს, ან რომელიმე სანთლის
ჩაქრობისა? და თუ კაცის წარმოშობა შედეგია პირუტყვული
ალტკინებისა და შემთხვევისა, მაშინ ამ წარმოშობის მოს-
პობას რად უნდა ვუსტყვარდეთ ისე, თითქოს რაიმე მნიშ-

ვნელობა ჰქონდეს? წყეულიმც იყოს ჩვენი ძიძების და გამ-
დელების უმეცრება, რომ ბავშვობიდანვე რაღაც სულე-
ლური ზღაპრებით სწამლავენ ჩვენს ფანტაზიას და ჩვენს
უსუსურ ტვინზე აღბეჭდავენ მეორედ მოსვლის განსჯის
სურათებს, რის გამო ადამიანი ცახცახებს მისი წარმოდ-
გენის დროს, სისხლი ეყინება, ბორკავს და ხელს უშლის
მისი ნების გადაწყვეტილებას და ჩვენს გაღვიძებულ ტვინს
აფერხებს რაღაც ცრუმორწმუნეობის წყვდიადით. მკვლე-
ლობა! თითქოს მთელი ჯოჯოხეთის ფურიები დაქროდნენ
ამ სიტყვის გარშემო! ნამდვილად კი ბუნებამ ერთი კა-
ციოთ ნაკლები წარმოშვა ამქვეყნად. ვთქვათ, დაბადების
დროს ტიპი არ შეუკრეს! ან მაშამ ვერ ჩასახა ქორწინების
ლამეს! თითქოს სულ ერთი არ იყოს, არ იყო არაფერი და
არც რამე დარჩა და არც ღირს არარაობაზე რაიმე ლა-
პარაკი. ადამიანი გამოდის ტალახიდან, რამდენიმე ხანს
ტალახში ფათურობს, ქმნის ტალახს და ისევ ტალახად იქ-
ცევა და იქ ლპება, სანამ თავისი წინაპრების ტალახიან
ძვლებს არ დაუბრუნდება. აი, აქ თავდება სიმღერაც —
ტალახიანი წრე ადამიანის დანიშნულებისა მთავრდება და
ამიტომაც — გზა მშვიდობისა, კარგო ძმობილო! წახვალ
იმ საიქიოს! (გაღს).

სურათი მესამე

სხვა ოთახი სასახლეში

დანიელ და უჩაღი კარლ მოორი

კარლ (ასწრაფებული). სად არის ფროილიანი?
დანიელ. მოწყალეო ბატონო! ნება უბოძე საბრალო ადამიანს
გთხოვოს მცირე რამე.

კარლ. კეთილი! რა გინდა?

დანიელ. ეგ მცირე რამე ყველაფერია, ცოტაა, მაგრამ ჩემთვის ბევრია! ნება მიბოძე ვეამბორო თქვენს ხელეზს.

კარლ. რა საჭიროა, კეთილო მოხუცო! (ესევე) მე შემეძლო თქვენთვის მამა მეწოდებინა!

დანიელ. თქვენი ხელი! თქვენი ხელი! ვთხოვთ!

კარლ. ნუ გინდა!

დანიელ. ჩემთვის არის საჭირო! (სტაცებს ხელს, მას უცქერს და მის წინ მუხლებზე დაეყვება) ძვირფასო! საყვარელო კარლ!

კარლ (შეკრთა, შეშფეგ თავს დასძლევს და ვითომ განცვიფრდება). მე-გობარო, რა მითხარ? მე შენი არ მესმის!

დანიელ. ჰო! ჰო! დამალეთ! თვალთმაქცობა საჭიროა! კეთილი! კეთილი! ჩემთვის მაინც საყვარელი ბატონი ხართ. მადლობა ღმერთს, რომ თქვენ ერთი სიხარული კიდევ მომანიჭეთ! რა სულელი ვარ, რომ უმალევე ვერ გიცანით! ახ, შენ, მეუფეო ზეცათაო! თქვენ დაბრუნდით, ხოლო მოხუცი ბატონი ხამარეშია... თქვენ კვლავ აქ ხართ... რა გაოგნებული ხეპრე ვარ (უხლში ხელს ირტყამს), რომ პირველი შეხედვისთანავე... ახ! ბატონო! ამას ვინ იფიქრებდა? ვისთვისაც მე ცრემლმორეული ვლოცულობდი... იესო მაცხოვარო!.. აი, ის ჩემს წინაშე დგას ცოცხალი და ჯანმრთელი ამ ძველ ბინაზე...

კარლ. ეგ ლაპარაკი არ მესმის? სიცხეში ბოდვას ჰვავს. ან იქნებ გინდათ კომედიიდან რომელიმე როლი გაითამაშოთ?

დანიელ. გრცხვენოდეთ! გრცხვენოდეთ! არ არის კარგი, ასე დასცინოთ ძველს მსახურს. აი, ეგ კრილობის დალი. ალბათ, ისევე გახსოვთ! მე მუდამ ასერიგად მიყვარდით, და თქვენ კი კინალამ უბედურებაში ჩამავადეთ. თქვენ მე კალ-

თაში მიჯექით, გახსოვთ? იქ მრგვალ ოთახში, გახსოვთ, გიჟო! რასაკვირველია, თქვენ ეს არ დაგავიწყდებოდათ. ან ის ვუგული დაგავიწყდათ, თქვენ რომ ასერიგად გიყვარდათ მისი ძახილი? მოიგონეთ, გუგული კი გატეხეთ, სამსხვრევებად აქციეთ — ბებერმა სუზანამ გატეხა, როცა ოთახს ალაგებდა — და აი, თქვენ კალთაში მიჯექით და დაიძახეთ: „ჰოპ! ჰოპ!“ გავიქეც თქვენი ცხენუკას მოსაყვანად... იესო მაცხოვარო!.. მე ხეპრე, რისთვის გავიქეც? ტანში ჟრუანტელმა დამიარა, როცა თქვენი ტირილი შემომესმა... უკან გამოვბრუნდი და თითქოს ყინვა გადამასხეს... ყოველთვის ასე ხდება, როცა ბავშვებს ყურადღებას არ აქცევენ... ღმერთო ჩემო... თვალში რომ მოგხვედროდა... მარჯვენა ხელში მოგხვდა. მაშინ ვთქვი, ჩემს სიცოცხლეში ბავშვს ხელში არც დანას მივცემ, არც მაკრატელს, არც წვეტიან რამეს... საბედნიეროდ, სახლში არც ბატონი იყო და არც ქალბატონი... დიახ, დიახ, ვიფიქრე, ჩემს სიცოცხლეში გაკვეთილად გამოდგება მეთქი. ღმერთო ჩემო! ღმერთო ჩემო! შესაძლო იყო ადგილი დამეკარგნა... ღმერთმა შეგინდოთ, ურწმუნო ბავშვი იყავით, მაგრამ მადლობა ღმერთს, ყველაფერი კეთილად დამთავრდა, ნხოლოდ დაგაჩნდა უშველებელი დალი.

კარლ. რაც თქვი, ყველაფერი ჩემთვის გაუგებარია!

დანიელ. ჰო, როგორ არა! მაგრამ ხომ იყო დრო, რამდენჯერ ჩამიჩრია პირში ნამცხვარი ან ბისკვიტი — მე ხომ თქვენ ყველაზე მეტად მიყვარდით! ის არ გახსოვთ, მე რომ მეუბნებოდი, იქ, საჯინიბოში, როცა მე მოხუცი ბატონის წითურაზე შეგსვი და მინდორზე გაგანავარდე: „დანიელ! — თქვენ მითხარით, — ნახე, გავიზრდები და თქვენ ჩემი მო-

ურავი იქნებით და ჩემთან ერთად კარგით ისეირნებთო!“. მე გაბასუხეთ, — ჰო, თუ დამცალდა, თუ მოხუცი მიკადრეთ, მაშინ მე გთხოვდით, სოფელში ჩემთვის ერთი ოთახი მოგეწყოთ. მე ოციოდე ჩაფ ლვინოს ვიყიდი და სიბერის დროს მიკიტნის ხელობას დავადგები-მეთქი! — გაიცინეთ, გაიცინეთ! ჩემო ახალგაზრდა ბატონო, ეს ყველაფერი დავაგვიწყდათ? მოხუცი ვილას რად სჭირდება, ყველა ივიწყებს! თქვენ მაინც ჩემთვის საყვარელი, ოქროს ბატონი ხართ! რასაკვირველია, თქვენ ცოტა თავქარიანი იყავით, ამას საწყენად არ მოგახსენებთ. საზოგადოდ ისეთი, როგორც სჩვევიათ ახალგაზრდებს. ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი მოწესრიგდება და ნაგუბარში წყალი ჩადგება.

კარლ (გულში ჩაიკრავს). დიახ, დანიელ... აღარ შემძლია დავფარო, მე ვარ შენი კარლი! უბედური კარლი! როგორც ცხოვრობს ამალაია?

დანიელ. მე უბედურს, ასეთი სიხარული!.. (იწყებს ტირილს).

კარლ. პატროსანო მოხუცო! მე ჩემს დაპირებას ვასრულებ იმ წითურა ცხენის გამო (საგსე ქისას აძლევს). მე მოხუცი არ დამვიწყებია.

დანიელ. როგორ? რას სჩადით? ეს ძალიან ბევრია, ხომ არ შეგცდათ?

კარლ. მე არ შეგცდები, დანიელ!

დანიელ (ლაპოხს შის წინ ლემხოს).

კარლ. ადექ! მითხარ, როგორ არის ამალაია?

დანიელ. ღმერთმა გაბედნიეროს, დიდხანს გაცოცხლოს... ო, ღმერთო! თქვენი ამალაია, ო, ამ სიხარულს ვერ გადაიტანს...

კარლ (აღღვებული). მას მე არ დავვიწყებთ?

დანიელ. დავიწყებთხართ? რას ბრძანებთ? მან დაგივიწყოთ? თქვენ რომ აქ ყოფილიყავით, თქვენ რომ მოგეხილათ მას რა დავმართა, როდესაც თქვენი სოკვილის ამბავი ჩემმა ახალმა ბატონმა მოჰფინა.

კარლ. რას ამბობ? ჩემმა ძმამ?

დანიელ. დიახ, თქვენმა ძმამ. ახალმა ბატონმა, თქვენმა ძმამ. ამაზე სხვა დროს ვიამბობთ. ის როგორ უკუაგდებდა და იცილებდა, როცა თქვენი ძმა წინადადებას აძლევდა სასახლის ქალბატონად გამხდარიყო. ო, უნდა წავიდე, შევატყობინო. (წასვლას აპირებს).

კარლ. შეჩერდი, შეჩერდი! მან ეს არ უნდა იცოდეს. არავინაც არ უნდა იცოდეს, არც ჩემმა ძმამ.

დანიელ. თქვენმა ძმამ! არა, გეფიცებით, მან არ უნდა იცოდეს. მან — არავითარ შემთხვევაში, არავითარ გზით! თუ მან უკვე არ შეიტყო. უფრო მეტი... გეუბნებით, არიან ბოროტები... ბოროტი ძმები... ბოროტი ბატონები... მაგრამ არ ვისურვებდი ვყოფილიყავ უმადური მსახური, თუნდაც ჩემს ბატონს ყელაღდე ოქროში ჩავესვი. ახლანდელ ბატონს მკვდარი ჰგონიხარ...

კარლ. რას ბურტყუნებ, მოხუცო!

დანიელ (ყრუდ). ცხადია, როცა ასე უდროოდ მკვდრები ცოცხლდებიან... თქვენი ძმა ერთადერთ მემკვიდრედ იყო განსვენებული...
კარლ. მოხუცო, რას ბურტყუნებ? რაღაც საშინელ საიდუმლოებას ფარავ, მაგრამ ის უნდა შენ თქვა! თქვი გარკვევით!

დანიელ. მე მიჩვენია ჯურღმულში ჩემი ძვლები გამოვხრა და წყურვილი მართლაც შარდით მოვიკლა, ვიდრე მკვლელობა ჩავიდინო. (სასწრაფოდ გადის).

კარლ (აქანკალა. შეშუთველი სიჩუის შემდეგ). მოატყუა! მოატყუა! თითქოს ელვას გაენათებანოს ჩემი სული! არამზადობა! ვერაგობა! ცაო და ჯოჯოხეთო! შენ არა, მამაჩემო! ვერაგობა! მკვლელი, ყაჩაღი არამზადის მეოხებით! მის წინაშე მე მან გამაშავა! ის აყალბებდა ჩემს წერილებს, უმაღავდა. მისი მამობრივი გული აღსავსე იყო სიყვარულით...ო, მე სულელი! მისი მამობრივი გული აღსავსე სიყვარულით...ო, ზნედაცემულობავ! საკმარისი იყო მის წინაშე ცრემლი დამეფრქვია...ო, მე საცოდავი და უგუნური! (კეფლს ეხლევა). შემეძლო ვყოფილიყავ ბედნიერი...ო, უსვინდისობავ! ჩემი სიცოცხლის ბედნიერება წარპტაცა თახსირმა არამზადამ! (აღშუთვეული მიღი-მოღის) მკვლელი, ყაჩაღი, არამზადა თახსირის მეოხებით! მას აზრადაც არ მოსვლია ჩემი შეჩვენება! ო, ბოროტო! უსაზღვროდ თახსირო! სიბილწით აღსავსე ბოროტმოქმედო! (შეშოლის კოსინსკი).

კოსინსკი. აბა, მეფაურო, სად ხარ? რა მოხდა? გეტყობა, კიდევ დიდხანს აპირებ აქ დარჩენას!

კარლ. წავიდეთ! შეკაზმე ცხენები. მზის ჩასვლამდე უნდა გავშორდეთ საზღვარს.

კოსინსკი. ხომ არ გვეხუმრები?

კარლ (ბრძანებით). აჩქარდი! აჩქარდი! ნულარ აყოვნებ, დატოვე ყველაფერი! ეცადე, ვერავენ განახოს. (კოსინსკი გაღის). უნდა გავშორდე ამ კედლებს. მცირეოდენ დაყოვნებას შეუძლია ქკუიდან შემშალოს, ის კი — შვილი მამაჩემისა... ძმა! ძმა! მან უბედურ კაცად მაქცია. მისთვის მე შეურაცხყოფა არ მიმიყენებია... შენ მე ძმურად არ მომექეც! მოიმკე შენი ბოროტების ნაყოფი! ჩემი აქ ყოფნა შენ ხელს არ შეგიშლის და არც მოწამლავს შენს სიტკბობას, მაგ-

ჩამ, ცხადია, ძმურად არ მომექეც და წყვილიაღმა დაფა-ჩოს შენი ბოროტმოქმედება... (შეშოლის კოსინსკი).

კოსინსკი. ცხენები გავანზადე. შეგვიძლია გავქუსლოთ.

კარლ. მტანჯველო! მტანჯველო! რატომ ისწრაფი! ნუთუ მას შე ელარ ვიხილა?

კოსინსკი. ისევე მოვხდი საკაზმებს, რაკი ასე გინდა! შენ მიბრძალე, აჩქარდიო!

კარლ. მხოლოდ ერთხელ კიდევ... უკანასკნელად გეტყვი მშვიდობით! უნდა ძირამდე დავცალო შხამით აღსავსე ფილა და შემდეგ... შეჩერდი, კოსინსკი! მხოლოდ ათი წუთი!

სურათი მეთხუ

ბ ა ლ შ ი

მალაია. „შენ ტირი, ამალია?“ მან ასე მითხრა ისეთი ხმით, ისეთი ხმით, მოვეჩვენა, თითქოს ბუნება უცბად გაახალგაზრდავდა... ჩემი დაპატკობელი სიყვარულის გაზაფხული თითქოს კვლავ მეწვია, როცა მე მისი ხმა გავიგონე. ბუღბული ამღერდა, როგორც მაშინ. ყვავილებიც სურნელეზას აკმეფდნენ, როგორც იმ დროს. მეც გადასვენებული ვიყავ მის მკლავებზე სიამით აღსავსე. გულო, ცბიერო და ორპირო! შენ გინდა გაამართლო შენი ფიცის გატეხა? არა! არა! შორს ჩემი გულიდან მისი მაცდური სახე! მე ჩემი ფიცი არ დამირღვევია, შენ ხარ ჩემი ერთადერთი! შორს ჩემგან უღვთო და წარმწყენდი სურვილი! იმ გულში, სადაც კარლი მეფობს, სხვა მომავლადავს არც ერთს ადგილი არა აქვს. მაგრამ ჩემი სული ჩემს ნებას რად ეურჩება და რად ისწრაფავს იმ უცხო ყმაწვილისკენ? მისი სახე რად

ეთანაბრება ჩემი კარლის სახეს? „შენ ტიოი, ამალია!“ თ-
მე მას აღარ შევხვდები. ჩემმა თვალებმა აღარ უნდა იხი-
ლონ ის უცხო ყმაწვილი! (გულის უბიდან კარლის სურათს ამა-
ილებს) შენ, ჩემო კარლ! იყავ ჩემი სულის წინამძღოლი
და დამიფარე მოსული უცნობისგან, რომელმაც ჩემი სი-
ყვარული განცდის გზას დააყენა. (კარლი შემოღის ნიღაბში-
ამალია შეერთა). გესმის, გესმის... ჭიშკრის ხმაურია. (შენიშნა)
ის არის! საით წავიდე? თითქოს მივეკარ დედამიწას... არ
შემიძლია გაქცევა... ღმერთო, ნუ დამტოვებ უმწეოს! არა,
შენ ვერ ამომგლეჯ ჩემს კარლოსს! ჩემს გულში ორ ღმერთს
არა აქვს ადგილი, მე მომაკვდავი ქალი ვარ! (სურათს ამა-
ილებს) შენ, ჩემო კარლ! იყავ კეთილ მფარველად, დამიფა-
რე მოსულ სტუმრისგან!

კარლ. აქ ხართ, ფროილანინ? და ასერიგად დაღვრემილი? ამ
სურათზედაც ცრემლები? (ამალია ღუმს). ვინ არის ეს ბედ-
ნიერი, ვინც ანგელოზის თვალებს ცრემლებს აფრქვევინებს?
შემიძლია მეც ვნახო ეს უნეტარესი მომაკვდავთა შორის?
(სურს პორტრეტს დახელოს).

ამალია. არა! ჰო! არა!

კარლ (უკან იხევს). აა! მერე, იმსახურებს მას ასერიგად აღმერ-
თებდეთ? ნუთუ იმსახურებს?

ამალია. ო, თქვენ რომ ის გცნობოდით!

კარლ. მისდამი შეერთ ავიგსებოდით!

ამალია. „თაყვანსა ვცემდი“, გინდოდით გეთქვათ.

კარლ. ო!

ამალია. თქვენ მას დიდად შეიყვარებდით. ო, მის სახეში იმ-
დენი იყო, იმდენი... მის თვალებში... მის ხმაში იმდენი
ყოფი ისეთი, რაც თქვენც გაგაჩნიათ და მისას მიაგავს და

შე შეიყვარს... (კარლი თავჩაღუნულია). აი, აქ, სადაც ახლა
თქვენ დგახართ, ის ათასჯერ მდგარა და მის გვერდით
მდგარა ერთიც, რომელსაც ავიწყდებოდა ცა და ქვეყანა.
აქ, ლამაზ ბუნების კალთაზე, მისი თვალები სხივებს
აფრქვევდნენ მის მიჯნურს და ისიც გრძნობდა მის კე-
თილშობილურ ნზერას და უფრო მშვენიერდებოდა მისი
კეთილგანწყობილების მეოხებით. აქ ის ხიბლავდა ციური
ქანავით ჰაეროვან მსმენელს. აი, ამ ბუჩქიდან სწყვეტდა
ვარდებს, სწყვეტდა იმ ვარდებს ჩემთვის... აქ... აქ მის
შერდზე ვიყავ მიყრდნობილი, მისი ბაგე მუხამბორებოდა
და ყავილნი სიამით იფერფლებოდნენ, შეყვარებულთა წი-
ნაზე გაფენილნი.

კარლ. განა ის უკვე აღარ არის?

ამალია. ცხოვრების აღფლავებულ ზღვაზე მას გრივალი დააქ-
როლებს! ამალიას სიყვარული მისი თანამგზავრია! ის და-
იარება გაუფალსა და ქვიშიან ტრაპალებში! შუადღის მზე
სწავს მის შიშველ თავს, თოვლი ჩრდილოეთისა აზრობს
და ჰყინავს მის სხეულს, სეტყვა უშენს სახეში, მაგრამ
ამალიას სიყვარული ნანას უმღერს საზარელ ქარიშხალ-
შიაც. გრაფ! თითქოს ჩემმა სიტყვებმა დაგალონეს!

კარლ. სიყვარულის სიტყვები ჩემს სიყვარულს აცხოველებს!

ამალია. როგორ? თქვენ სხვა გიყვართ? ვაგლახ, ეს რა ვთქვი?

კარლ. ასულო, თქვენსავე იმასაც ამალია ჰქვიან.

ამალია. ბედნიერი ყოფილა თქვენი ამალია!

კარლ. უბედური ჩემი ამალია!

ამალია. უბედური? მიუხედავად იმისა, რომ თქვენ გიყვართ?

კარლ. უბედური, რადგან მას ვუყვარვარ! მაშ რა იქნება, თუ-
კი მე კაცთა მკვლელი ვარ? ან თქვენ, ასულო, რა მდგო-

მ. ფ. შილერი

მარეობაში იქნებოდით, რომ თქვენმა სატრფომ ყოველ
კოცნასთან თითო მკვლელობა გაიხსენოს? ვაი ჩემს ამა-
ლიას! მართლაც რომ უბედური ქალია იგი.

ამალია. ო, მე რაოდენ ბედნიერი ვყოფილვარ! ჩემი კარლოსი
ღვთაების სხივია. ღვთაება კი მოწყალე და შემბრალებე-
ლია. რომელიმე მწერის ტკივილი მის გულს ხვდებოდა.
სისხლისმღვრელ აზრებს ისევე დაშორებული იყო, რო-
გორც შუადღე შუადამისაგან! ლექსებს ვამბობდით:

„რად გამირბიხარ შორს, ჩემო ჰექტორ,
სად ბასრი ხმალი ეაკიდისა
პატროკლესათვის საზარ მსხვერპლს ითხოვს?
მშვილდისრის სროლას, ღმერთების პატივს,
შემდეგ შენს ბავშვებს ვინღა ასწავლის,
თუკი ქსანტუსი ქვესკნელში შთანგთქავს?“

კარლ (განაგრძობს). ჩემო ერთგულო, მომეც აბჯარი,
მინდა შევიქრა საზარელ ომში
და მოვიპოვო კვლავ გამარჯვება...“

(უცებ მოეფარება. ამალია სახტად დარჩა. იძახის: კარლ! კარლ! და გარბის).

სურათი მესეთი

**ახლომდებარე ტყე. ღამეა. შუაში მოჩანს ძველი ციხის ნანგრევები.
ბრბო უჩაღებისა განლაგებულია.**

უჩაღები (მღერაინ). მკვლელობა და ცარცვა-გლეჯა
ჩვენთვის არის გართობა;
ხვალ ჩვენ იქნებ ჩამოგვახრჩონ,
მაშ დღეს ლხინი, დათრობა!

თავწყვეტით ვიქეიფოთ,
დავეშუროთ დროს და სმას;
ტყეში ღამეს გავათენებთ,
არ ვუკრთებით ქარიშხალს!

ჩვენ ვეწვევით დღეს ხუცესებს,
გავუღვებით ხვალ სხვა გზას;
და ჩვენ რაც კი არ გვჭირდება,
ღმერთსა ვწირავთ გულით მას!

როცა ღვინო თავში ბრწყინავს,
ჩვენ ვაჩაღებთ ცეცხლის ალს;
ემშაქიც კი პირს გვარიდებს,
არ გავუბრბით კაცის კვლას!

ყურს არ ვუგდებთ დაკლულ მამას
და არც დედის მუდარას;
ვხოცავთ, ვჟლეტავთ ყრმას და მოხუცს,
ვაფენთ ყველგან სუდარას!

ვიდრე დრო გვაქვს, მაშ ვილხინოთ
და გადავკრათ, ჰეი, ღვინო!

შეაიცერ. უკვე ღამდება და ჯერ მეთაური კი არსად ჩანს.
რაცმან. ის კი დაგვიპირდა, შებინდებისას უთუოდ მოვალაო.
შეაიცერ. თუ რამე შეამთხვიეს, ამხანაგებო, გადავწვათ ყვე-
ლაფერი და არ დავინდოთ თვით ბავშვებიც კი.
შპიგელბერგ (რაცმანი განზე გაჭყავს). ორიოდ სიტყვა, რაცმან!
შვარც (გრიძს). იქნებ საჭირო იყოს გავგზავნოთ მზვერავები?

გრიმ. თავი ანებე. ისეთი დავლით დაბრუნდება, რომ ჩვენ სირცხვილით ვიწოდეთ!

შვაიცერ. მიადგა ღორი რკოს! განა დაგავიწყდა მისი გაფრთხილება? „თუ გავიგე, რომ გიქურდნიათ, თუნდ ბოლოკი მოგიპარავთ, მე მოორი არ ვიქნები, თუ დამნაშავეს თავი ტანზე შევარჩინო!“ უფლება არ გვაქვს ვიქურდოთ ან ვინმე გავძარცოთ!

რაცმან (ჩუმად შპიგელბერგს). რა გინდა მითხრა, თქვი გარკვევით.

შპიგელბერგ. ჩუ! ჩუ! არ გამეგება, როგორ გესმით თქვენ თავისუფლება. როგორც ხარები ტვირთს მივათრევთ და ამ დროს ბევრს ვმსჯელობთ დამოუკიდებლობაზე... მე ეს არ მომწონს...

შვაიცერ (გრიმს). თავქარიანს სწადია რაღაც ამბის წამოწყება. **რაცმან** (შპიგელბერგს). შენ მაგას მეთაურობე ამბობ?

შპიგელბერგ. ჩუმად! ჩვენ შორის ჰყავს, ყური გვიგდონ!.. ვინ დააყენა ის ჩვენს მეთაურად! განა მან ეს ტიტული, რომელიც მე უნდა მრგებოდა, ძალით არ მიისაკუთრა? განა სიცოცხლეს იმიტომ ვწირავთ, იმიტომ ვიტანთ ამდენ გაჰკირვებას, რომ ჩვენ ყმები გავმხდარიყავით? ყმები მონი-სა? ყმები, როცა ჩვენ შეგვეძლო თავადები ვყოფილიყავით? ღმერთს გეფიცები, რაცმან, მე ეს არ მომწონს...

შვაიცერ (სხვას მიმართავს). ჰო, შენ, აი ნამდვილი გმირი ხარ, როცა ბაყაყებს ქვეებს უშენ. მისი ხმის გაგონებაზე, როცა ცხვირს აცემინებს, ნემსის ყურში ძვრები.

შპიგელბერგ. მთელი წლობით მაგაზე ვფიქრობ. ეს უნდა შეიკვალოს, რაცმან, თუ შენ მართლა ისეთი ხარ, როგორიც მე წარმოდგენილი მყავხარ. რაცმან, მე ვგონებ, დად-

გა მისი აღსასრულის ჟამი. როგორ? შენ არაფერს იმჩნევ, როცა ხარმა ჩამორეკა და გამცნო, რომ შენ თავისუფალი უნდა იყო! შენ ვაჟაკობა არ შეგწევს, შეიგნო გაბედუ-ლი საბიჯი, რასაც მე განიშნებ...

რაცმან. ა! სატანა! მაგით გინდა მომხიბლო?..

შპიგელბერგ. მიმიხვდი! გამომეფე. ორი გატენილი დამბაჩა მი-ხანს არ აცდება... შემდეგ ჩვენ ვიქნებით... (სურს გაი-ცლოდეს).

შვაიცერ (ღანა იძრო). ა! ძაღლო! კარგ დროს გამახსენდა ბო-ქეიის ტყე. შენ ის ლაჩარი არა ხარ, რომელიც აკანკალ-და, როცა გავიგვთ ალყა შემოგვარტყვსო? მე მაშინ ჩემს თავს შევფიცე... მოკვდი, შე სულმდაბალო მკვლელო! (ქოავს).

ყაჩაღები. მკვლელობა! მკვლელობა! შვაიცერ!.. შპიგელბერგ... გააშვილეთ!

შვაიცერ (ღანას მის გვეშე დააგდებს). აგრე! ჩაძაღლდი! გაჩუმ-ლით, ამხანაგებო! მაგდენი ყურადღების ღირსი არ არის ეს ძურღალი. ამას სძულდა ჩვენი ბელადი, მაშინ როდესაც მას თვითონ არც ერთი ჭრილობის ნასახი არ ატყვია! გეუბნებით, დამშვიდდით-მეთქი! ვერაგი! უნდოდა ზურ-ვიდან მიპარვით ვაჟაკი მოეკლა! განა ჩვენ მიტომ ვი-წურებით ოფლში, რომ ჩვენ, როგორც არამზადები, გა-კეისტუმრონ იმ საიქიოს? გაქნილი არამზადა! ნუთუ ჩვენ იმიტომ განვეღეთ ცეცხლის ნიაღვარი, რომ ბოლოს ვი-რახებივით ამოგვხოცონ?

გრიმ. რა პასუხი გავცეთ ჩვენს მეთაურს?

შვაიცერ. ეგ მე მომანდეთ. შენ კი, უბედურო, (რაცმანს) უყენ მისი თანამოხიარე იყავ. წადი, დაიკარგე აქედან!

შუფტერლევ შენებრ იქცეოდა და აკი იმიტომაც ჩამო-
 ახრჩეს შვეიცარიაში, როგორც უწინასწარმეტყველა ჩვენ-
 მა მეთაურმა. (ისმის სროლა).

შვარც (წამოხტა). ჩუ! დამბაჩა გავარდა! (კიდევ სროლა). კიდევ!
 ეს მეთაურია!

გრიმ. მოიცათ! მოითმინეთ! მან სამჯერ უნდა ისროლოს. (შე-
 საშელ სროლა).

შვარც. ის არის! ის არის! შვაიცერ, მოეფარე. პასუხს ჩვენ
 მოვახსენებთ. (ისვრან, შემოდის კარლ მოორი და კოსინსკი).

შვარცერ. მეთაურო! უშენოდ მე ცოტა ავლეღდი. იყავ მსა-
 ჯული. მას შენი მოკვლა უნდოდა მოპარვით.

კარლ. ეგ დანა შესწირეთ შურისმაძიებელ ღმერთს. მაგას შენ
 არ იზამდი, შვაიცერ!

შვაიცერ. გეფიცები, მე მოვიქმედე. და ეს არ არის ყველაზე
 უმსგავსო, რაც კი ჩემს ცხოვრებაში ჩამიდენია, დალახვ-
 როს ეშმაკმა! (უკმაყოფილო განზე გადგება).

მოორ (ფიქრში წასული). მესმის... ძალნო ციურნო... მესმის...
 ფოთლები სცვივა ხეს... ჩანს ჩემი შემოდგომა დამდგარა.
 ეგ გვაში გაათრიეთ. (შვიგელბერგის გვაში გააქვთ).

გრიმ. გვიბრძანე, მეთაურო, კიდევ რა გავაქეთოთ?

მოორ. მალე... მალე ყველაფერი ასრულდება! მომიტათ ჩემი
 საკრავი! მას შემდეგ, რაც იქ ვიყავ, ჩემი თავი ვეღარ
 მიცვნიან, წამერთო ნებისყოფა. სიმების ჟღერათ მინდა
 ძალა მოვიკრიბო... მარტო დამტოვეთ.

ყაჩაღები. შუალამეა, მეთაურო!

მოორ. რაც უნდა იყოს, ის ცრემლი მაინც თეატრალური
 იყო. მე მსურს მოვისმინო რომაელების სიმღერა, რომ
 აღსდგეს თვლემიდან ჩემი ძალ-ღონე. საკრავი! თქვენ ამ-
 ბობთ: შუალამეაო?

შვარც. მალე გადავა. ძილი თავს გვართმევს. სამი დღელამეა
 თვალი არ მოგვიხუჭავს.

მოორ. მაშ ტყბილი ძილი არამზადების ხვედრიც არის? რა-
 ტომ მე არ შეკარება? მე არაოდეს არც მზადი და არც
 არამზადა არ ვყოფილვარ. წადით, დაიძინეთ, ხვალ გზას
 გასუავრობთ.

ყაჩაღები. ძილი ნებისა, მეთაურო! (მიწაზე მიწვებ-მოწვებთან. ღრმა
 სუნთქვა).

მოორ (საგრავეზე დამღერის).

ბ რ უ ტ ო ს !

სალამი თქვენდა, ველ-მინდვრებო, ჩემი სალამი!
 ალბათ, მიმიღებთ უკანასკნელ რომაელთაგანს
 იმ ფილიპოდან, სად იბრძოდნენ ბუმბერაზები.
 სული გესწრაფით შეუმკრთალი ჭრილობებისგან.
 ჩემო კასიო, მითხარ, სად ხარ? — რომი ენობა!
 ჩემს ჯარსა სძინავს და მას ჰფარავს ბნელი წყვილიადი!
 შენი ბრუტოსი მოუწოდებს მკვდართა აჩრდილებს!
 აღარ არსებობს ჩემთვის ნწუხური, არც განთიადი!

კ ე ი ს ა რ ი

ვისი აჩრდილი დადის მთებში ჩაფიქრებული?
 მას შეწუხებულს დალი აზის განდევნილისა!
 ო, მხედველობა თვალისა თუ არა მლატობს,
 ვგონებ არ ვცდები, ნაბიჯი აქვს რომაელისა!
 როდის დატოვა დედამიწა ტიბროსის შვილმა?
 ნეტა თუ რომი ისევ არის შვიდბორცვიანი?

მას კეისარი აღარა ჰყავს, აღარც განაგებს,
დავტირი ობოლს, ვარ ნიადაგ თვალცრემლიანი!

ბ რ უ ტ ო ს

იგი აჩრდილი ჭრილობებით დაფარულია!
ვინ გამოიხმო საფლავიდან განსვენებული?
წადი და ჰკითხე დამწუხრებულს მდინარე კოციტს:
ჩვენ შორის თუ ვინ მართალია, ვინ ბრალდებული?
თავისუფლების გულისათვის დაღვრილი სისხლი
ფილიპოს წმინდა სამსხვერპლოზე კვლავად ღალატდება.
ღიახ, სულს ღაფავს დიდი რომი ბრუტოსის გვამთან
და მას, დანხობილს, თვით ბრუტოსიც ვეღარ აღადგენს!

კ ე ი ს ა რ ი

მოგკვდე და ისიც შენი ხანჯლისგან,
ნუთუ შენც ბრუტოს აღმართე ხელი?
ო, შეილო, მე ხომ მამად გეკუთვნი,
და რად შეიქენ შენ მამისმკვლელი?

წადი! შენ დიდზე დიდი შეიქენ,
რაკი შენ მამის სისხლი დაღვარე;
ო, არ არსებობს კვლავ განკურნება,
უმადურისგან დავრჩე მწუხარე!

ბ რ უ ტ ო ს

მოიცა, მამავ! ერთს ვიცნობ მხოლოდ,
ვინც კეისარსა ეტოლებოდა;

შეილად მიგაჩნდა და ამ შეილობილს
თავისუფლება ენატრებოდა!

ძალა შეგწევდა დაგემხო რომი,
ბრუტოსმა შევძელ ხელის შეხება;
იციოდე, სადაც ბრუტოსი ცოცხლობს,
იქვე კეისარს არ ეცოცხლება! (დასლებს ციტრას და ჩაფიქ-
რებული გაივლ გამოივლის).

რა საშინელი წყვილია! არსად გამოსავალი! არსად
გზის მაჩვენებელი ვარსკვლავი! თუ ყველაფერი გათავდება
უკანასკნელ აღმოქმენასთან, როგორც ტიკინათა უბრალო
თაბაში, მაშ რა საჭიროა ბედნიერების ესოდენ დაუცხრო-
ელი წყურვილი? რა საჭიროა ლტოლვა მიუწვდომელ
სრულყოფილ იდეალისადმი, თუ ამ უბრალო ნივთზე თი-
თის ოდნავ დაჭერა (დამაჩას იმიზნებს) ბრძენს სულელთან
ათანასწორებს, მხდალს მ. მაცთან და პატიოსანს გაიძვე-
რასთან? უგულლო ბუნებაშიც კი ღვთაებრივი პარმონიაა,
მაშ გონიერ არსებაში რად უნდა იყოს ამისთანა უთანხ-
მოება? არა, არა! არსებობს რაღაც უდიდესი, რადგან
ბედნიერი ჯერ არ გყოფილვარ.

ხომ არ გგონიათ, ჩემ მიერ გასრესილნო აჩრდილნო,
თქვენ წინაშე თრთოლვა დავიწყო? არა, არ ავთრთოლდები
(კსკალვს). თქვენი გაფითრებული სახეები, თქვენი პირდა-
ღებულნი ჭრილობანი ბედის განუწყვეტელი ჯაჭვის რგოლე-
ბია, რომელთაც მკიდრო კავშირი აქვთ ჩემი მშობლების
ზნესა და სისხლთან! პერილმა ხარად რატომ მაქცია, რომ
ჩემს გაფარვარებულ გვამში იწვის კაცობრიობა? ღროვ
და მარადისობავე (კვლავ იმიზნებს დამაჩას), ერთი წუთით

ერთმანეთთან გადახლართულნო, საზარელი გასაღვრით ცხოვრების საპყრობილეს რომ მიკეტავთ და ბნელეთის სამეფოს მიღებთ, მითხარით, სად, სად მიმიყვანთ? უცხო, არვისგან ნახულო მხარე! მოქანცული კაცობრიობა შენს წინ მუხლს იყრის და უცხო აჩრდილნი ელანდებიან. არა, არა, აღამიანი არ უნდა განიცდიდეს რყევას! იყავ რადაც გინდა, უსახელო რაღაცა სიცოცხლის გადაღმა... თუ ერთგული დამრჩება ჩემი მე... იყავ, რაც გინდა, ოღონდ შემეძლოს ჩემი მე თან წავიმძღვარო! მე თვით ვარ ჩემი ზეცაც და ჯოჯოხეთიც! ხომ შემიძლია სიცოცხლის გადაღმა დართული ძაფი გავეწყვიტო ისევე ადვილად, როგორც აქ შენ შეგიძლია გამანადგურო, მაგრამ ამ თავისუფლებას კი ვერ აღმიკვეთავ! ნუთუ გავექცე ტანჯულ სიცოცხლეს? არა! არა! მინდა ვიტანჯო! ვიქონიო მოთმინება! (თანდათან ბნელდება).

ჭერმან (შემოდის ბაღიდან). ჩუ! ჩუ! ბუ როგორ საზარლად გაჰკივის. სოფელში საათმა თორმეტი დარეკა. კარგია, იმ ბოროტს სძინავს. ამ მიგდებულ ადგილზე არა კაცს გაეფლება და ვერცა ვინ მოგვისმენს. (უახლოვდება აკლამას და არ. ხუნებს) გამოდი, ტანჯულო! ამ ციხის ბინადარო! ვახშამი მოგიტანე.

მოიზრ (ფეხაკრეფით უკან დაიხია). რას ნიშნავს ეს?

ხმა აკლდამიდან. ვინ არახუნებს? ა! შენ ხარ, ჭერმან, ჩემო ყოონო?

ჭერმან. ეს მე ვარ, ჭერმან, შენი ყოონი! მოდი მოაჯირთან და ქამე... (ბუ კვიის) შენი ღამის ამხანაგები საზარლად კივიან, მოხუცო! გესიამოვნება! გემრიელია?

ხმა. ძალიან მომწივდა. მადლობა მომიხდია, ჩემო ყოონო. როგორ არის ჩემი შვილი, ჭერმან?

ჭერმან. ჩუმაღ... გესმის, თითქოს ხვრინავენ! შენ არაფერი გესმის?

ხმა. როგორ, განა შენ რამე შემოგესმა?

ჭერმან ციხის ნაპრალებში ქარი ღმუის. ეს ღამის მუსიკაა, ... რის გამო... მოიცა, ვგონებ, ვილაც ხვრინავს. შენთან ვინმე ხომ არ არის მოხუცო! უხ! უხ!

ხმა. ხედავ რამეს?

ჭერმან. მშვიდობით! მშვიდობით! საშინელი ადგილია! შეძვერ შენს ხერგელში. შენი მხსნელი და შენი შურისმაძიებელი მაღლა ზეცაშია. წყეული შვილი! (უნდა გაქცევა).

მოიზრ. შესდექ!

ჭერმან (შეკვივლა). ო, ვაგლახ!

მოიზრ. შესდექი-მეთქი!

ჭერმან. ვაგლახ! ვაგლახ! ახლა კი ყველაფერი დაიღუპა!

მოიზრ. შესდექ! ვინ ხარ შენ? აქ რას აკეთებ? თქვი!

ჭერმან. შემბრალებთ, ო, შემბრალებთ, მრისხანეთ ბატონო! ჯერ მომიხსენეთ, ვიდრე მომკლავდეთ.

მოიზრ (ხმაღს იძრობს). რა მესმის?

ჭერმან. მართალია, თქვენ სიკვდილის დამუქრებით ამიკრძალებთ... მაგრამ მე სხვაფრივ არ შეგეძლო... მე არ უნდა შექნა.. ღმერთთა ზეცაში.. იქ ხომ თქვენი მშობელი მამაა. მებრალებოდა... ახლა გინდ მომკალით.

კარლ მოიზრ. აქ რაღაც ამბავი იმალება. თქვი! თქვი! მე მისდა ვიცოდე ყველაფერი!

ხმა აკლდამიდან ვაგლახ! ვაგლახ! ეს შენი ხმა მესმის, ჭერმან? ვის ესაუბრებდი, ჭერმან?

კარლ მოიზრ. იქ ვილაც არის. რა ხდება აქ? (მოიხრბენს აკლამასთან). მასდ ვინ ხარ? პატიმარი, რომელსაც ხალხმა პირი შეაქ-

ცია? მე მას გავანთავისუფლებ ბორკილისგან. მისი ხმა!
კიდევ! სად აქვს კარი?
შერშან. შემიბრალეთ, ბატონო! ღვთის გულისათვის, წადით,
ნუ მიეკარებით... (გზას უღობავს).
კარლ მ.ორ. ცხრაკლიტულშია? ჩამოდექ! ყველაფერს უნდა
ფარდა ჩამოეხსნას. აი, ახლა კი პირველად ჩემს სიცოცხ-
ლეში დამეხმარე, ქურდის ხელობაე! (კარგს ამტვრევს. გა-
მოღის მოხუცი, გამხდარი, როგორც ჩონჩხი).
მოხუცი მოორ. შეიბრალე მოხუცი, შეიბრალე!
კარლ მოორ. ეს ხმა მამაჩემის ხმა არის.
მოხუცი მოორ. მადლობა უფალს! დადგა ჟამი ჩემი განთავი-
სუფლებისა.
კარლ მოორ. მოხუცი მოორის აჩრდილო! სამარეში რამ შეგა-
წუხა? იქნებ იმ საიქიოს თან წაგყვა რაიმე მძიმე ცოდვა,
რომელიც გიღობავს სამოთხეში შესასვლელ გზას? მე გავ-
ცემ ბრძანებას ილოცონ შენთვის, წირვა გადაგიხადონ,
რომ შენმა მოხეტიალე სულმა განისვენოს. იქნებ ქვრივ-
ობლების ოქრო ჩაჭთალ მიწაში და იგი გაიძულეს აქ იხე-
ტილო შულამისას? მიწაში ჩაფლულ განძეულს გამოვგლეჯ
ურჩხულს, თუნდაც მან ცეცხლი გადამაფრქვიოს და კბი-
ლებით ჩემი ხმალი ღირღნოს. ან იქნებ იმიტომ გამომეც-
ხადე, რომ ამისხნა მარადისობის საიდუმლოება? მითხარ!
მითხარ! შიში მე ვერ მომეკარება!
მოხუცი მოორ. მე არც აჩრდილი ვარ და არც სული! აბა,
შემახე ხელი. ო, მე ვცოცხლობ უბედური სიცოცხლით.
კარლ მოორ. როგორ? მამ შენ დამარხული არ ხარ?
მოხუცი მოორ. მე დამარხული... ესე იგი ჩემი წინაპრების
სამარხში ძალი ჩაფლეს. სამი თვეა ვიტანჯები ჯურღმუ-

ღის ცივსა და ბნელ თაღებქვეშ, საცა არც მზე აღწევს,
არც ნიავი, არ მნახულობს არც ერთი მეგობარი. აქ მეს-
ხის მხოლოდ ყორანთა ყივილი და მიკიოტების კივილი.
კარლ მოორ. ციურნო ძალნო! ვინ გიქნა ეგ?
მოხუცი მოორ. მას ნუ შეჩვენებ! ეს მიქნა ფრანცმა, ჩემმა
შვილმა!
კარლ მოორ. ფრანც! ფრანც! ო, ქაოსო მარადიულო!
მოხუცი მოორ. თუ ხარ შენ კაცი და თუ შენში ძგერს გული
ადამიანისა, მხსნელო, რომელსაც მე ვერც კი გიცნობ,
ო, მოისმინე მამის ვაება, რაიც დამმართეს მე ჩემმა შეი-
ლიბმა. სამი თვე არის შევიფივი ამ ცივს კედლებს, მაგრამ
ხასუხად ჩემი ჩივილისა მხოლოდ ყრუ გამოძახილია! ამი-
ტომ, თუ ხარ შენ კაცი და თუ შენში ძგერს გული ადა-
მიანისა...
კარლ მოორ. მაგნაირი თხოვნა თვით ნადირსაც კი გამოიყვან-
და თავისი ბუნაგიდან.
მოხუცი მოორ. მე ვიყავ ავიად და ის იყო დამეტყო მომ-
ჯობინება, მომიყვანეს ვილაც უცნობი, რომელმაც მითხრა,
რომ პირმშო შეილი ომში დაიღუპაო. მან თან ხმალიც
მოიტანა, სისხლით შესვრილი, და უკანასკნელი გამო-
სათხოვარი სიტყვა, რომ ჩემს წყევლას იძულებული გაუხ-
დია წასულიყო ომში და იქ სიკვდილს გადაჰყოდა.
კარლ მოორ (აღვლევებული პირს იბრუნებს). ახლა კი ცხადია ყვე-
ლაფერი!
მოხუცი მოორ. შემდეგიც მომისმინე! როდესაც ეს ამბავი გა-
ვიგე, ცნობა დავკარგე. ალბათ, მკვდრად ჩამთვალეს და
როდესაც ხელახლა გონს მოველ, მე უკვე სუდარავადაფა-
რებული კუბოში ვიყავ ჩასვენებული. კუბოს სახურავს

ფრჩხილებით ვფხოქნიდი. ახადეს. შუალამე გადასული იყო. ჩემი შვილი ფრანცი თავზე მადგა. „როგორ!—დაიკვირა საშინელი ხმით,—ხომ არ გინდა მარად ცოცხალი იყო“, და კუბოს კვლავ სახურავი დააფარეს. ამ საზარელმა სიტყვებმა ცნობა დამიკარგა. როცა კვლავ გონს მოველ, ვიგრძენ კუბო ასწიეს და წამასვენეს. მიდიოდნენ ნახევარ საათს. ბოლოს, აი აქ, ამ აკლდამასთან მომიყვანეს. ჩემ წინ ჩემი შვილი იდგა და ის კაცი, რომელმაც კარლოსის ხმალი მომიტანა. ათჯერ მუხლებზე მოვეხვიე, ვემუდარე, მაგრამ მამის ვედრება გულთან არ მიიკარა. „ჩაუშვით ძირს მოხუცი!— შეჰყვირა მისმა ბაგემ,— ეყო რაც იცოცხლო“. და მე უმოწყალოდ შემავადეს ამ ჯურღმულში და ჩემმა შვილმა ფრანცმა გამომიკეტა კარი.

კარლ მოორ. ეგ შეუძლებელია! შეუძლებელია! შეიძლება თქვენ ცდებოდეთ!

მოხუცი მოორ. ვცდებოდე... შემდეგიც მომისმინე, ხოლო ნუ აღელდები. ასე დაეყავ ცოცხალი საათი. არც ერთს არ გაახსენდა ჩემი ტანჯვა. აქ ადამიანის ფეხი არ დადგმულა, რადგან დიდი ხანია ამბად ლაპარაკობენ, თითქოს ჩემი წინაპრების აჩრდილები ამ ნანგრევთა შორის დადიოდნენ, ჯაქს აჩხარუნებდნენ და სამგლოვიაროს გალობდნენ. ბოლოს, შემომესმა, რომ კარი ხელახლა გაიღო. იმ კაცმა მომიტანა პური და წყალი. მან მე შემატყობინა, რომ შიმშილით სიკვდილი მაქვს მისჯილი და ის სიცოცხლეს გამოეთხოვებოდა, უკეთუ შეუტყობდნენ, რომ მე საზრდოს მაწვდიდა. ასე ვატარებდი დროს. მუდმივმა ყინვამ, ჩემი სიბინძურის სიმკრალემ, უსაზღვრო ნწუხარებამ ღონე მიმხადეს. მრავალჯერ შევთხოვედი ჟოჯალს ჩემს სიკვდილს,

მაგრამ, ჩანს, ჩემი სასჯელის საზომი ჯერ აღუვსებელი იყო, ან შეიძლება რაიმე სიხარული უნდა განმეცადნა, ან შეიძლება სასწაულმა გადამარჩინა. ნაგრამ მე 'ამ სასჯელს ვიძახებ. ხოლო ჩემი კარლი.. ჩემი კარლი... თანაში ჯერ თეთრი არ ჰქონდა გამოჩენილი.

კარლ მოორ. კმარა! აიშალებით! თქვენ, ლოდადქცეულნი, შეულო კუნძებო, ზარმაცებო, უგრძნობელნი, არ იღვიძებთ? (ისვის ღამაჩას).

ქალები. ჰეი! ადექით! რა ამბავია!

კარლ. კახონი სათამაშო გამზდარა, ბუნების კავშირი დარღვეულა! შუღლი, ქაოსი გამეფებულა, შვილს საკუთარი მამა მოუკლავს!

შეარც. რას ამბობს მეთაური?

კარლ. არა, ეს სიტყვა ძლიერ ნაზია, შვილს თავის მამა ათასჯერ ბორბალზე უგლეჯია, უწევას, უჭრია, უწამებია! არა, ეს სიტყვები ღმობიერია, თვითონ ცოდვა გაწითლდებოდა, კანიბალი შეძრწუნდებოდა, შვილს თავის მამა... აბა შეხედეთ, ერთი შეხედეთ, გრძობა მიხდია! ამ ჯურღმულში შვილს თავისი მამა სიცივით, შიმშილით, წყურვილით... აბა შეხედეთ, ეს ხომ მამაჩემია.

ყველა. მამაშენია, მამაშენი?

შეარც. ჩემი მეთაურის მამავ! ვეამბორები თეხთა შენთა! ჩემი ს.სჯალი შენს სამსახურად მომირომეგია.

კარლ. სამაგიერო! სამაგიერო შენ შეურაცხყოფელს, წამებულო მოხუცო! ასე ვწყვეტ ამიერიდან ძმობის კავშირს უკუნისამდე! (იგლეჯს ტახსაცმელს) ასე შევაჩვენებ ძმის თვითეულ სისხლის წვეთს, დანთხელს ზეცის წინაშე! მისმინეთ, მთვარევ და ვარსკვლავებო! ისმინე, ცაო შუალამისავ,

მადლით რომ დასცქერ ამ ბოროტებას! მისმინე, სამგზის, მრისხანე ღმერთო, გამსჯელო და შურისმგებელო! აქ ვიდრეც მუხლს, აღვაპყრობ სამ თითს და ვღებ ფიცს: დაე ბუნების წიაღიდან ვიქმნე გადმონთხეული, როგორც უღირსი, მაგნე ქმნილება, თუ ჩემი ფიცი დაეარღვიო, დღის სინათლე ნულარ ვიხილო, თუ არ დავღვარო ამ ქვასთან სისხლი მაძისმკვლელისა!

რაცმან. ვფაცავ ვეშაპებს, ასეთ სისაძაგლეს ჩვენც ვერ მოვახერხებდით!

კარლ. დიახ, ვფიცავ ყველა მათ საზარელ კენესას, ვინც თქვენი დანის ქვეშ გათავებულა, ვინც ცეცხლს შთაუნთქავს, ან ჩემგან აფეთქებულ კოშკს გაუსრესია! კაცის კვლას გულში ნუ გაიტარებთ, სანამ თქვენი ტანსაცმელი იმ ბოროტის სისხლით არ გაიფლენება! თქვენ, ალბათ, არც კი დაგსიზმრებიათ, რომ ოდესმე განგების იარაღი შეიქმნებოდით. დღეს თქვენი ხელობა უხილაგმა ძალამ გააკეთილშობილა. ქუფები მოახადეთ, დაემხეთ მიწას და აღსდექით განწმენილინი!

შვარც. გვიპრძანე, რა ვქნათ, მეთაურო?

კარლ. ადექ, შვაციერ და ამ წმინდა ქაღარას შეეხე. გახსოვს, ერთხელ შენ ბოჭემიელ ცხენოსანს თავი გაუპე, როდესაც ხმალი მომიქნია? მაშინ მე, ძალმიხდილმა და სუნთქვაშეხუთულმა, დაგიჩოქე და მეფურ ჯილდოს დაგპირდი. მაგრამ ეს დაპირება დღემდე ვერ შეგისრულე.

შვარც მართალია, დამპირდი, მაგრამ ნება მიბოძე, მუდამ ჩემს მოვალედ გთვლიდე!

კარლ. არა, მაგიერს ახლა გადაგიხდი. შვაციერ, ასეთი პატრივი არც ერთ მომაკვდავს არ ღირსება! შვაციერ, მამაჩემის გულისათვის იძიე შური!

შვაციერ. დიდებულო მეთაურო! პირველად დღეს შემიძლია ვიამყო. მიბრძანე: სად, როდის და როგორ მოვკლა იგი? კარლ. ყოველი წუთი ძვირფასია! უნდა ისწრაფო! გუნდიდან ღირსეულნი ამოირჩიე და შეიჭერ გრაფის სასახლეში. ლოგისიონ გამოათრიე, თუ მძინარე ნახო ან თუ ვნებით დაშტკბარი! სუფრიდან წამოაგდე, თუ ქეიფობდეს! აჭკლიჯე ჯვარცმას, თუნდაც მუხლმოყრილი ლოცულობდეს! მხოლოდ გაფრთხილებ: ცოცხალი უნდა მომგვარო! ვინც მას კანს დაუკაწრავს, ან თმის ერთ ღერს მოაკლებს, დამნაშავეს ლუკმად ავგლეჯ და დამშეულ ყორნებს შევაქმნე! ცოცხალი მინდა იგი, ცოცხალი! და თუ მას ცოცხალს და უყრებელს მომგვრი, ჯილდოდ მილიონი! თავს დავდებ და იმ მილიონს მეფეს გამოვტაცებ! მაშინ შენ ისე თავისუფალი შეიქნები, როგორც ნიავი გაშლილ მინდორზე! ხომ მიძიხვდი, შვაციერ! აბა, ისწრაფე!

შვაციერ. კმარა, მეთაურო! აბა, ჩემი ხელი! ან მასთან ერთად დაუბრუნდები, ან ცოცხალს ვეღარ მნახავ! აბა, შვაციერის შავო ანგელოზებო, მომყევით! (გაღიან).

კარლ. თქვენ კი ტყეში გაიფანტებით! მსურს მარტო დავრჩე...

მეხუთე მოქმედება

სურათი პარკული

დარბაზი მორების სასახლეში. შუალამე გადასულია

დანიელ (შეშლის ფარნით ხელში). მშვიდობით, მშობლიურად სახლო! მე აქ მრავალი კარგი და კეთილი მინახავს, ვიდრე ცოცხალი იყო აწ განსვენებული ბატონი! ცრემლი შენს ნეპტს მოხუცი მსახურისაგან! ეს ბატონი კი... ეს სახლი ერთ დროს ობლების და გაჭირვებულების თავსაფარი იყო, ხოლო მისმა შვილმა მკვლელობის ბუდედ გადააქცია. მშვიდობით, იატაკო, რამდენჯერ დამიგვიხარ, გამიწმენდიხარ. მშვიდობით, ბუხარო, მოხუც დანიელს ეძნელება შენთან განშორება. ღარიბი მოველ, ღარიბი მივდივარ, მაგრამ ჩემს სულს ვიხსნი... (იმ დროს, როცა წასვლას დააპირებს, შემორბის ფრანცი ხალათის ამარა). ღებრთო, შენ მიშველე! (აქრობს ფარნს).

ურანც. ღალატი! ღალატი! საფლავებიდან სულნი დგებიან! საუკუნო ძილიდან აწყვეტილი მკვდართა სამეფო უკან მომძახის: „მკვლელო, მკვლელო!“ ააა! ვინ დგას მანდ? დანიელ!

დანიელ (შეშკრალი). დედაო ღვთისაო! გრაფ! ეს თქვენ ყვიროდით ასე საზარლად, ბატონო ჩემო, რომ სასახლეში ყველანი დაფეთდნენ და შეშლილივით ნამძინარევი წამოვარდნენ?

ურანც. ნამძინარევი?.. ვინ მოგცათ ძილის ნება? არაინ გაბედოს ძილი ამჟამად! ყველა ფხიზლობდეს! შეიარაღდნენ! თოფები მზად! ვერა ნახე, გალავანთან როგორ მოაქროლებდნენ?..

დანიელ. ვინ, ბატონო ჩემო?

ურანც. ვინ? უტვინო! ვინ? ასე ცივად, ასე გულგრილად მეკითხები! ვინ? მე თითქმის გული შემიღონდა! აჩრდილები და ეშმაკები! წადი, სანთელი მოიტა.

დანიელ. ბატონო ჩემო!

ურანც. რაღას აყოვნებ? ეს ღამე, ჩანს, მეორედ მოსვლამდე აპირებს გაგრძელებას და მე მესმის ხმაურობა, ბრძოლის ყვირილი, ცხენების თქარა-თქური! ცა, ჯოჯოხეთი, ყველანი ჩემს წინააღმდეგ შეთქმულან, ჩემს წინააღმდეგ!

დანიელ. ბატონო ჩემო!

ურანც. არა! მე არ მეშინია, არც ვკანკალებ! ეგ მხოლოდ სიხმარი იყო! მკვდრები არ დგებიან! ვინ თქვა, ვკანკალებდე ან გაფითრებული ვიყო? მე ძალიან კარგ გუხნებაზე ვარ, სრულიად კარგად!

დანიელ. სიკვდილის ფერი გადავთ! ხმა ვიკანკალებთ და ენაც აღარ გემორჩილებათ.

ურანც. არა, მაციებს... პასტორი რომ მოვა, უთხარ: აციებს თქო.

დანიელ. შაქრით რამდენიმე წვეთ ბალზამს ხომ არ ინებებთ?

ურანც. დააწვეთე შაქარს. პასტორი გვიან მოვა? ხმა მიკანკალებს, ენა მეზმება... მოიტა წვეთები!

დანიელ. მიბოძეთ გასაღები! დაბლა გიანლებით და მოგართმევთ.

ურანც. არა, არა, არა! დარჩი, ან მეც შენთან ერთად წამო-

ვალ. ხომ ხედავ, მარტო რომ დავრჩე, შეიძლება გული შემიღონდეს განა ვერ მატყობ? საჭირო არ არის! ისედაც გაივლის! აქ იყავ!

დანიელ. ო, თქვენ მართლა ავად ბრძანდებით!

ფრანც. დიხ, მართლა, მართლა ავად ვარ და ეგ ავადმყოფობა ტვინს ურევს ადამიანს! უაზროს, საშინელს სიზმრებს მაჩვენებს!.. მაგრამ სიზმრები არაფერს ნიშნავენ. ეგრე არ არის, დანიელ? სიზმრები კუჭის ბრალია! სიზმრები არაფერს ნიშნავენ... აი, ახლა ისეთი უცნაური სიზმარი ვნახე... (გულშეღონებული დაეცემა).

დანიელ. ღმერთო ჩემო, იესო მაცხოვარო! რა ემართება? რაიმე ნიშანს მაინც იძლეოდეს, რომ ღოცხალია. ვაი, თუ მე დამბრალდეს...

ფრანც. შორს, შორს საზიზღარო ჩონჩხო! რას მანჯღრევ? მკვდრები არ დგებიან!

დანიელ. ო, ღმერთო მოწყალეო! ჭკუიდან შეიშალა! სრულ გონებაზე აღარ არის.

ფრანც (ძლივს წამოდგება) სად ვარ? ეს შენ ხარ, დანიელ? რას ვამბობდი? ყურადღებას ნუ მიაქცევ, რაც კი რამ ვთქვი. ყველაფერი სიცრუეა, მტკნარი სიცრუე! მოდი, მიშველე! ეს მხოლოდ თავბრუდასხმა იყო, რადგან... კარგად ვერ გამოვიძინე.

დანიელ. ნეტავ იოჰანი მაინც იყოს აქ... ექიმის მოსაყვანად გავაგზავნიდი ..

ფრანც. დარჩი! მომიჯექ გვერდიო! ჰო, ასე!.. დანიელ, დანიელ! შენ მიხვედრილი კაცი ხარ, კეთილი ადამიანი! მოდი, გიაპობო.

დანიელ. ახლა ნუ, სხვა დროს იყოს! საწოლში მოისვენეთ, თქვენთვის სიმშვიდეა საჭირო.

ფრანც არა, გთხოვ მომისმინო და ჩემზე გულიანად გაიცინო... იცი, მესიზმრა, თითქოს მეფურად დროს ვატარებდი და სიამოვნებით გული მიძკერდა. განცხრომით ვიწიქ ბაღში მწვანეზე, რომ უეცრად, ეს თითქოს შუადღისას იყო, უეცრად... გაიცინე-მეთქი, გეუბნები, გაიცინე!

დანიელ. უეცრად?

ფრანც. უეცრად საშინელმა ქეჩა-ქუხილმა თავზარი დამცა. ათროლებული წამოდექ ზეზე და რას ვხედავ? მთელი არემარე ცეცხლის ალშია გახვეული! მთელი ტყეები, ქალაქები დნებიან ისე, როგორც სანთელი გალხვება ცეცხლზე. ვრიგალი ანღრევს, აფორიაქებს ზღვას, ცას და ხმელეთს. უცებ მაღლიდან მოისმა თითქოს საყვირთა ხმა: „მიწავ, მომეც შენი მკვდრები! ზღვავ, მომეც შენი მკვდრები!“ ვხედავ, მთის მწვერვალზე, კვამლის სამ ტახტზე, ზის სამი მოხუცი, რომელთა მზერისაგან განილტვის ყველა მიწიერი.

დანიელ. ეგ ხომ მეორედ მოსვლის ცოცხალი სურათია!

ფრანც. ეს ხომ სრული უაზრობაა! აგერ, წამოდვა ერთი მათგანი, ბნელ ღამესავით მოლუშული. აღმოსავლეთ-დასავლეთ შუა სასწორი ეჭირა ხელში და ასე ამბობდა: „აბლოს მოდიო, ადამის ძენო! თქვენი გულის ზრახვებს და საქმეებს ჩემი რისხვის შურისგების სასწორზე ვწონიო“.

დანიელ. ღმერთო, შენ დამიფარე!

ფრანც. თოვლივით გაფითრებულნი ვიდექით ყველანი! შიშით ველოდით განკითხვის წუთებს. უცებ მომეჩვენა, თითქოს პირველად ჩემი სახელი დაიძახეს ქეჩა-ვრიგალის ხმაურობაში. ძვლებში ტვინი გამეყინა და კბილებს ვაკაწკაწებდი! სასწორმა დაიჩხრიალა, კლდემ დაიგრგვინა და

რიგრიგობით მომაკვდინებელ ცოდვებს ჰყრიდნენ მარცხენა თასზე.

დანიელ. შეგინდოს უფალმა!

ფრანც. არა, არ შეშინდო! თასზე ცოდვები იზრდებოდა, და მეორეს, შენდობის თასს, სძალავდა. ბოლოს მოვიდა ერთი მოხუცი, მწუხარებისაგან წელში მოხრილი. ამ სანახაობამ ყველა შეზარა და მოხუცს თვალი მოარიდეს. მე ვიცან მოხუცი. ვერცხლის თმის ერთი ბლუჯი დააგდო ცოდვების თასზე და უფსკრულამდე მსწრაფლ დაიძირა, შენდობის თასი კი მაღლა ჰაერში ფრიალებდა. მაშინ მომესმა გრგვინვა-ქუხილში მჭექარე ხმა გულშემზარავი: „შენდობა ყველას, ყველა ცოდვილს ქვეყნისასა და ქვესკნელისას, მხოლოდ შენა ხარ განრიდებული!“ რაო? რატომ არ იცინი, დანიელ?

დანიელ. რა დროს სიცილია, ბატონო ჩემო! სიზმარი ღვთისაგან არის მოვლენილი!

ფრანც. რაო? მაგას ნუ მეტყვი! მიწოდე სულელი, უგუნური, უაზრო, რეგენი! ღვთის გულისათვის, ძვირფასო დანიელ, გთხოვ, გვედრები გაიციხო! გულიანად იცინე ჩემზე!

დანიელ. სიზმრები ღვთით არის. ვილოცებ თქვენთვის... თქვენს მაგიერ შევევედრები.

ფრანც. ცრუობ, გეუბნები! ახლავე წადი, სულ ირბინე, მოძებნე პასტორი, უთხარ აჩქარდეს! მაგრამ, გიმეორებ: ცრუობ-მეთქი!

დანიელ. ღმერთმა შეგინდოთ!

ფრანც. ბრბოს სიბრძნე – ბრბოს სილაჩრეა! ჯერ ხომ არ ვიცით, გაქრა წარსული თუ არსებობს ვარსკვლავებს მალა... ჰმ, ჰმ! განა იქ არის ვინმე შურისმაძიებელი? არა

არა!.. მაშ ვინ ჩამჩურჩულებს, არისო? მაშ ამაღამ უნდა წარვდგე მის წინაშე? იქ არაფერია! მაგრამ თუ არის? მე ვბრძანებ, რომ იქ არაფერი არის! არაფერი არ უნდა იყოს! მაგრამ მაინც თუ არის? ვაი შენ, თუ ყველაფერს მოგკითხავენ! რატომ მივლის შიშის ჟრუანტელი ძვალსა და რბილში? სიკვდილი! მაშ უნდა მოვკვდე?.. ეს სიტყვა რატომ მცემს თავზარს! ანგარიშს მომთხოვეს შურის მაძიებელი, იქ, მაღლა... და თუ ის სამართლიანია... ქვრივობლები, ჩაგრულები, წამებულები მასთან ჩივიან, მას შელაღადებენ და თუ სამართლიანია, რატომ იტანჯებოდნენ, მე რატომ ვზეიმობდი მათზე? (შემოდის პასტორ მოზერ).

მოზერ. თქვენ დამიბარეთ, გრაფ! გაკვირვებული ვარ; პირველი შემთხვევაა! იქნებ აზრად გაქვთ რელიგია მასხარად აიგდოთ! ან იქნებ ცახცახებთ მის წინაშე?

ფრანც. მასხარად ავიგდებ თუ შიშით გავიმსჯელები, დამოკიდებულია შენს პასუხზე! გამიგონე, მოზერ! მე მტკიცებ: ას დავიწყებ, რომ ან თვითონ შენ ხარ სულელი, ანდა ხალხს ასულელებ! უნდა გამცე პასუხი! უარპყავ ჩემი მტკიცება, გესმის? სიცოცხლის ფასად დაგიჯდება, თუ არ მიპასუხებ!

მოზერ. ნუთუ უზენაეს განგებას იწვევ შენს სანსჯავროზე? იგი ჩვენ ოდესმე გვიპასუხებს.

ფრანც. შენთვის ხშირად ბურგუნდიის ჰიქა ღვინოზე ხუმრობით მითქვამს: „არ არის ღმერთი!“ ახლა ხუმრობის გარეშე გეუბნები და გიმეორებ: „არ არის ღმერთი!“ მოიხმარე ყოველნაირი იაბალი, რაც კი შენს ხელთ არის და მე მათ ერთი შეხვედრით გავაცამტვერებ!

მოზერ. მაშინ შენ შეიძლებდი მეხის უკუგდებასაც, რომელიც

ათათასი ფუთის სიმძიმით გასრისავს შენს ზვიად სულს!
ის ყოვლის მხილველი ლმერთი, რომლის განადგურებაც
თავისავე შემოქმედების წიაღში შენ გწადია, შენ, რეგვენს
და ბოროტს, არ საჭიროებს მომაკვდავ ბაგეთაგან დაცვას,
ან თავის მართლებას! იგი იმდენადვე დიადია მტარვალთა
მიმართ, რამდენადაც ლმობიერი სათნოებასთან.

ფრანც. დიდებულთა, ხუცესო! საუცხოოა!

მოზერ. აქ მე მოვსულვარ უმაღლესი ბატონის ბრძანებით და
ვესაუბრები ისეთსავე ქიას, როგორც ვარ მე თვითონ
და რომელსაც არ მინდა მე მოვწონდე. რასაკვირველია,
მე უნდა შემეძლოს მოვახდინო სასწაულთმოქმედება, რათა
მით თქვენც გამოგტეხოთ თქვენს ბოროტმოქმედებაში,
მაგრამ თუ თქვენი რწმენა ესოდენ მტკიცეა, რა საჭირო
იყო ჩემი აქ მოწვევა? მითხარით, რატომ მომიწვიეთ შუა-
ღამისას?

ფრანც. იმიტომ, რომ მომეწყინა და ქადრაკის თამაში აღარ
მესიამოვნება. და აი, აზრად მომივიდა, მხოლოდ უგუნე-
ბოდ ყოფნის გამო, ხუცესს წავეკინკლაო. უბრალო დაში-
ნებით ჩემთან ბევრს ვერაფერს ვახდები. კარგად ვიცი, ვინც
აქ უდღეურია, ის უკვდავებას ებლაუჭება, მაგრამ სცდება
სასტიკად! ფილოსოფოსნი და მეცნიერნი ამტკიცებენ,
რომ ჩვენი ყოფნა სისხლის თართოლგაა და სხვა არაფერი,
და სასხლის უკანასკნელი წვეთის შეჩერებასთან ქრება
სულიც და აზრიც. სული ინაწილებს სხეულის ყოველგვარ
უძლურებას. მაშასადამე, სული ისპობა სხეულის განრწინა-
სთან ერთად!

მოზერ. ვგ არცა თქვენი განწირულების და სასოწარკვეთის
ფილოსოფია. მაგრამ თქვენი დამფრთხალი გული თვითონვე

გამხელთ და გამტყუნებთ! ყველა მაგ სისტემათა ქსელს
დასწყვეტს ორიოდ სიტყვა: „შენ უნდა მოკვდე“. და
თუ სიკვდილის ჟამსაც ასევე შეურყეველი იქნებით, თქვენ
გაიმარჯვებთ, ხოლო თუ წუთით მაინც შიშმა შეგიპყროთ,
ეს თქვენ მაშინ – დაშთებით გაცრუებული!

ფრანც (შეშროალი). თუ სიკვდილის ჟანს შიშმა შემიპყრო?

მოზერ. მე მინახავს მრავალი ისეთი უბედური, რომლებიც
თავის სიცოცხლეში არაჩვეულებრივი სიჯიუტით სიმარ-
ტლეს ეწინააღმდეგებოდნენ. მაგრამ სიკვდილის ჟამს ყოვე-
ლი ცთომილება ქრება. მე მინდა თქვენს საწოლთან ვიმყო-
ვებოდე, როდესაც თქვენ ის-ის არის უნდა მოკვდეთ.
ძალიან მინდა ვნახო, როგორ კვდება მტარვალი. მე იქ
გაჩერდები და დაგიწყებთ ცქერას, როდესაც ექიმმა თქვენს
გაცრუებულ ხელს შეეხება, როცა ძნელადღა შეგატყობს
შაჯისცემას, დაგხედავს და იტყვის მხრების აწვეით. „შეე-
ლა აღამიანის მიერ შეუძლებელი და ამაოა!“ მაშინ გმარ-
ლებთ სიფრთხილზე, რომ არ გარდაიქცეთ რიჩარდად ან
სერონად!

ფრანც. არა! არა!

მოზერ. და ვგ „არა“ მაშინ მლალადებელ „ჰოდ“ გარდაგექცევთ.
შიხაგან მსაჯულს ვერ მოისყიდით ვერაფერთარ სკეპტიკური
მსჯელობით, მაშინ იგი გაიდვიძებს და გაგასამართლებს.
ეს დაემართება ისეთ ხალხს, ვინც დამარხა სამარეში
ცოცხალი აღამიანი, ეს იქნება სასოწარკვეთა თვითმკვლე-
ლისა, როდესაც თავის თავს სასიკვდილო ჭრილობა მია-
ყენა და იგრძნო სინანული. ეს იქნება გაელვება. რომელიც
განათიებს ჩვენი ცხოვრების წყვილადს. ეს იქნება წამით
შეხედვა, და თუ მაშინაც მტკიცე და ურყევი გამოდევით,
მაშასადამე, თქვენ მართალი იქნებით!

ფრანც (აღვლევადი გაივლ-გამოვივლ). ხუცესის ზღაპრები! ხუცესის აბლაუბდა!

მოზერ. და აი, მაშინ პირველად თქვენს სულს დაგლეჯს მარადიულობის მახვილი, მაგრამ უკვე გვიან იქნება. აზრი ღმერთზე გააღვიძებს საშინელ მეზობელს, რომლის სახელი არის—მსაჯული! განსაჯეთ, მოორ, თქვენი ხელის ნიშნებაზე დამოკიდებულია სიცოცხლე ათასი ადამიანისა. აქედან თქვენ უბედურ ჰყავით ცხრაას ოთხმოცდაცამეტი! თქვენ ღირსი არ გახდით რომის იმპერიისა, თორემ ნერონი იქნებოდით, არ გეკუთვნით პერუ. თორემ პისარო იქნებოდით. ნუთუ თქვენ გგონიათ ღმერთი თანახმა იყოს, რომ თქვენ ერთადერთმა ადამიანმა იპარაპაშოთ, იბატონოთ მისგან შექმნილ ქვეყანაში, როგორც მტარვალმა და ის ქვეყანა თავდაყირა დააყენოთ? ამას ნუ იფიქრებთ! ყოველი წუთი, რომელიც თქვენ მათ მოუკალით, ყოველი სიხარული, რომელიც თქვენ მათ მოუწამლეთ, ყოველი სრულყოფა, რომელიც მათ ჩაუხშეთ, ოდესმე მოგეთხოვებათ და, თუ თქვენ ამაზე პასუხი გაეცით, მაშახადამე, თქვენ მართალი იქნებით!

ფრანც (გაშფაობული შივარღება). სიცრუის გულა! ბაგე შენი მცხმა ჩაღვწოს! მაგ ენას პირიდან ამოგგლეჯ!..

მოზერ. განა უკვე იგრძენით სიმართლის მთელი სიმძივე? მე ხომ ჯერ არ მიხსენებია არც ერთი დამამტკიცებელი საბუთი! ნება მიბოძე შევუდგე დამტკიცებას!

ფრანც. გაჩუმდი! ქაჯებს წაუღიხარ შენი საბუთებით! გეუბნები, სული ჩვენი ისპობა-მეთქი და არ მსურს შენი მტკიცება მოვისმინო.

მოზერ. მაგრამ თქვენი უკვდავი სული ეგრძვის მხოლოდ სიტყვებს და ამარცხებს უეცრად აზროვნებას.

ფრანც. მაგრამ მე არ მინდა უკვდავი ვიყო. მე მას ვაიძულე გამანადკუროს, გავახელებ, რომ გახელებულმა მომსპოს. აბა უკვლახე უდიდესი ცოდვა დამისახელებ, რომ იმ ცოდვამ შესძლოს მისი განრისხება.

მოზერ. მე ვიცი მხოლოდ ორი ცოდვა, მაგრამ ისინი ადამიანის ხელიდან არ გამოვა და არც ფიქრად მოუვა ვისმეს.

ფრანც. რა ცოდვებია ამისთანა?

მოზერ. ერთს ეწოდება მამისმკვლელობა და მეორეს ძმისმკვლელობა.

ფრანც. მოზერ! ჯოჯოხეთთან ხარ თუ ზეცასთან შეთქმული?

მოზერ. ვაი იმას, ვისაც ორივე სულს უმძიმებს! ერჩივნა სულ არ დაბადებულიყო.

ფრანც (სავარძელში ჩაეცემა). მოსპობა, განადგურება!

მოზერ. იხარებდე! მამისმკვლელთან შედარებით თქვენ წმინდახი ხართ. წყევლა, რომელიც თქვენ შეგაჩვენებთ, სიყვარულის სიმღერაა იმასთან შედარებით, რაც მამისმკვლელს მოელის. შურისძიება!

ფრანც (წამოხტება). გასკდეს ღედამიწა და თან ჩაგიტანოს, ყარკუმო! დამეკარგე! ვინ გიხმო აქ? დამეკარგე, თორემ თაკპირს ჩაგამტვრევ!

მოზერ. ნუთუ ხუცესის უბედობამ ასეთ ფილოსოფოსს თავზარი დასცა? შესძელით მისი განქარვება! (გაღის).

ფრანცი (აქეთ-იქით ეხლევა. მოუსვენრად არის. სიჩუმის შემდეგ შემოიხსნება).)

მსახური. ამალია გაიქცა! გრაფიც მოულოდნელად გაქრა! (სქოლის ღანივლ).

დასიელ. ბატონო ჩემო, მხედრების მთელი ჯარი სასახლისაკენ მოქრის და ყვირის: სიკვდილი, სიკვდილიო! ფეხზე დამდგარა სოფელი!

ფრანც. წადი, უბრძანე, უბრძანე ხარები დარეკონ! დაე საყდ-
რისკენ გასწიოს ყველამ, მუხლი მოიდრიკონ და ჩემთვის
ილოცონ! ყოველი პატიმარი ანთავისუფლონ! ღარიბ-ღა-
ტაკებს ერთიორად, ერთისამად დავასაჩუქრებ... ნე... წადი,
უხმე სულიერ მამას, დაე, განმტვირთოს ცოდვებისაგან...
ისევე აქა ხარ?

დანეელ. ღმერთო, შემიხედე მე ცოდვილსა! გონს ვერ მოვსულ-
ვარ. თქვენ ხომ არასოდეს არ გწამდათ ღმერთი!

ფრანც. სიტყვა არ დასძრა! სიკვდილი მოდის! გესმის, სიკვ-
დილი! აჩქარდი, თორემ დაგვიანდება! ილოცე, ილოცე-
მეთქი!

დანეელ. არ გეუბნებოდით: „აი, თქვენ ლოცვებს აგინებთ,
მაგრამ დადგება საშინელი წამი და“...

ფრანც. მაპატიე, ჩემო ძვირფასო, ჩემო კეთილო დანეელ,
მაპატიე! შეგმოსაგ თავით-ფეხამდე! ილოცე მეთქი! მუხლ-
მოდრეკილი გვედრები, გაფიცებ ეშმაკის სახელს, ილოცე!
ილოცე მეთქი!

შვაიცერ (გარეთ). დაჰქარ! მოჰკალ! შეამტვირთე! სინათლე მო-
ჩანს, უთუოდ იქ არის! მიდით იერიშით!

გრამ. მოანათეთ! ცეცხლი სასახლეს!..

ფრანც. ისმინე ლოცვა ჩემი, მეუფეო ზეცათაო! ეს პირველია
და ვგონებ სხვა დროს არც განმეორდეს! გამიგონე, ცათა
მპყრობელო...
დანეელ. ღმერთო ჩემო! ეგრე ღმერთს განა ვინ ევედრება!
ეგ უფრო გმობაა, ვიდრე ლოცვა. (ცვივა ქვეში, იმსხვრევა
ფანჯრები. ცეცხლი ედება სასახლეს).

ფრანც. დამბადებელი! მე არ ვყოფილვარ უბრალო მკვლელი,
მცირედი არასოდეს არ შემიცოდავს, ყოველის შემტყმნელი!

დანეელ. შეუნდე, ზეციერო! მისი ლოცვაც ცოდვად იფქვევა!
ფრანც არ ძალმიძს ლოცვა. აქ, აქ ცარიელია, ბნელით მო-
ცული! არა, არა! არ მსურს ვილოცო! ზეცას არ ერგოს
ეს გამარჯვება! ნურც ჯოჯოხეთმა იხაროს ჩემზე!

დანეელ. ღმერთო მოწყალეო! გვიშველეო, გვიშველეო, გვიშ-
ვილეო, ცეცხლი გაუჩნდა მთელს სასახლეს!

ფრანც. ჩქარა დაშნა ხელში დაიჭი და ჩამეც მუცელში, რომ
იმ უჯიშო ძაღლების საგინებელი არ გაეხდეს!

დანეელ. ღმერთმა დამიფაროს, მაგას რას მიბრძანებთ! მე
ჩემს სიცოცხლეში ვერავინ დამითანხმებს, რომ ვინმე
უდროოდ ზეცას გავგზავნო, არა თუ...

ფრანც. ჯოჯოხეთში, გინდოდა გეტქვა. შენ მართალი ხარ, მე
უფრო ვგრძნობ რაღაც მაგდაგვარს. (შერეულიყო) ეგ სიმ-
ლერა იმათი ისმის... სისინი ინათი არის! ქვესკნელის გველ-
სო, აქეთ მორბიან, კარებს მოაწყდნენ! რად მეშინია მომა-
კვდინებელი მახვილისა? კარი ქახახებს, ჩამოვარდა! ხსნა
ალარ არის! შენ მაინც მეტყმენ შიმბრალებლად!.. (თავს იხრ-
ნობს. შემოვბის შვაიცერ უკან რაში).

შვაიცერ არამზადავ. მეჩვენე სად ხარ? ხედავთ, როგორ შე-
მოკვანტნენ. ცოტა მოკეთე ჰყოლია. ის ძალი სადღა
მიძალა?

გრამ. ეს ვინდა არის?

შვაიცერ. ჩვენთვის დაუსწრია! ხმლები ჩააგეთ! შეხედეთ,
დაიხრჩვეალ კატასავით ჰკილია!

შვაიცერ. მკვდარია? როგორ, უჩემოდ მომკვდარა?
რაცმან ნუ წუხარ, გათავებულა!

შვაიცერ. დიახ, სიხარულს გამოსალმებია. მკვდარია, მკვდა-
რი... წადით და მეთაურს უთხარით: მოკვდა-თქო და მეც
ვერაოდეს ვეღარ მიხილავს. (დამზახს ლაიქებს).

სურათი მკობრე

ხცენა აკლდამასთან

მოხუცი მოორ, მის წინ კარლი

კარლ. იგი არ ბრუნდება! (ხანჯალს კლდეს ღარტყამს ისე, რომ ნაპერწკლები სცვივავს).

მოხუცი მოორ. იყოს მისთვის პატიება სასჯელად, ჩემი შურისძიება—გაორკეცებულ სიყვარულად!

კარლ. არა, ვფიცავ ჩემს აღშფოთებულ სულს, ეგ არ იქნება, ეგ მე არ მინდა!

მოხუცი მოორ. ო, შვილო ჩემო, შვილო ჩემო!

კარლ. როგორ, შენ მისთვის ცრემლს აფრქვევ ამ აკლდამასთან?

მოხუცი მოორ. შემიბრაღე, გემუდარები, შემიბრაღე! დიახ, მე ჩემი შვილი ვაწამე და ახლა იგი მე მაწამებს. ეს ღვთის განგებაა. ო, კარლ, თუ დამუკრენ თავზე მუყდროების სამყოფელიდან! შკმინდე მე! ო, მაპატიე!

კარლ. თქვენ ასე გიყვარდათ თქვენი მეორე შვილი?

მოხუცი მოორ. ღმერთია ამის მოწმე! ო, რად გაუგონე უმადურ ფრანცს, მის ცბიერ რჩევას? მე ვიქნებოდი უბედნიერესი მამა მთელ კაცობრიობის მამათა შორის! ვაგლახ, მე ვაგლახ! სიკვდილი მელის სხვის ხელში უშვილოდ, რომელსაც შეეძლო ჩემთვის თვალები დაეხუჭა.

კარლ. შენ მართალი ხარ, მოხუცო! შენი შვილი დაღუპულია შენთვის სამუდამოდ.

მოხუცი მოორ. სამუდამოდ? შენ ამბობ მაგას?

კარლ. მეტს ნუღარ მკითხავ! დიახ, სამუდამოდ!

142

მოხუცი მოორ. უცნობო, რად გამანთავისუფლე ამ ციხიდან? რად გამანთავისუფლე, რად?

კარლ არ იქნება, რომ ქურდულად დალოცვა გამოეტყუო და შენდევ გადავიკარგო ღვთაებრივი ნადავლით? ამბობენ, მამის კურთხევა სამარადისოდ დაურღვეველია. მე დავუმსხვრიე შენს ციხეს კარები! დამლოცე!

მოხუცი მოორ. ო, რატომ არ დაინდე ფრანცი, მამის მსხნელო? ღვთაება გულუხვია თავისი ღმობიერებით.

კარლ. დამლოცე, მოხუცო! დამლოცე!

მოხუცი მოორ. იყავ ბედნიერი, როგორათაც იყავ შემბრაღე-ბელი!

კარლ. ო, სად გაქრა ჩემი ვაჟკაცობა?

მოხუცი მოორ. სიბრძნე შენი იყოს სიბრძნე ჭადაროსანთა და ვული შენი იყოს უმანკო ბავშვისა!

კარლ. შეამბორე, ღვთაებრივო მოხუცო!

მოხუცი მოორ. წარმოიდგინე, ვითომც მამის ამბორია. მე კი წარმოვიდგენ, რომ ჩემს შვილს ვეამბორები!

კარლ. მე წარმოვიდგენია, რომ ეს მამის ამბორია! ვაგლახ! ცაო, მისმინე! მამავ, მამავ, ნუღარას მკითხავ! შენი მხსნელი აქხაკები და კაცისმკვლელები არიან და მათი ბელადი შენი კარლ!

მოხუცი მოორ. კარლ! კარლ!

კარლ. მამავ, მამათა შორის უბედურზე უბედურო, შენ მოკვდი ხელგან... მამა! მამა! (შემოდის გუნდი უჩაღებისა).

გრიმ. მეთაურო!

რაცმას. ჩვენ დამნაშავენი არა ვართ, მეთაურო!

კარლ. ვინ თქვენ? ვინ ხართ?

შვარც. შენ არც კი გინდა შემოხედო შენს ერთგულებს!..

143

კარლ. ვაი თქვენ, თუ ამჟამადაც ერთგულება გამიწიეთ...

რაცხან. მიიღე შენი ერთგული შვაციერის უკანასკნელი გამო-
თხოვება! აღარ დაგიბრუნდება შენი ერთგული შვაციერი!

კარლ. მაშ თქვენ იგი ვერ ნახეთ?

შვარც. ვნახეთ მკვლარი.

კარლ. გზადლობ, შენ, ზეციერო გამგებელი! გადამეხეიეთ, ჩემო
ძმებო, ჩემო ბავშვებო! დღეს შემდეგ ჩვენი მიზანია ღმრ-
თიერება, და თუ ამის დროც გადასულა, ჩანს ყველაფერი
ამაოა. (შეორე რაჟმი და ამალი).

ყაჩაღი. მეთაურო, მეთაურო ნადავლი, საპატიაო ნადავლი!
ამალია (თმაჩაშოშლილი)? აქ არის ტყეში? ცოცხალია? სად არის
იგი? კარლ, კარლ! ესენი ყვირიან, რომ მკვდრები აღდგნენ
შენს ხმაზე... რომ ბიძა ცოცხალია! სად არის იგი? კარლ!
ბიძაჩემო! (შოხუფან დაშხობა).

კარლ. ვინ მოიხმო ჩემთან ეგ სახე?

ამალია. კვლავ ჩემთან არის! ო, ზეცის ძალნო, კვლავ ჩემ-
თან არის!

კარლ. გავეშუროთ! თვითონ სატანამ მიღალატა.

ამალია. დანიშნულო, აღთქმულო ჩემო, შენ ჰბორგავ! ჰო,
უთუოდ სიხარულისგან! ო, მარტო შე რად ვარ ასე უგრძ-
ნობო, ასე ცივი ამ სიხარულის ქარიშხალში?

კარლ. მკერდიდან მომაცილეთ! მოჰკალით იგი? მომკალით მე!
დღ დაიღუპოს მთელი ქვეყანა!

ამალია. საით? სიყვარული მარადისობაა, სიხარული—უსახლ-
ვროება, და შენ ვარბიხარ?

კარლ. შორს, შორს ჩეგან სასძლოთა შორის უბედურზე
უბედურო!

ამალია. დვთის გულისათვის, მოშეცით ხელი! თვალთ მიბნელ-
დება! იგი გამირბის!

კარლ. ჯოჯოხეთის კერძო, აქ რომელმა თქვენგანმა შემო-
სიტყუა? სულნო ჩემგან განწირულნო სიყვარულის ჩანასახ-
შივე, გასრესილნო საღეთო ძილის ჟამს!..

ამალია. მაშ მართალია, ღმერთო ზეციერო, მაშ მართალია?
რით შეგცოდე მე უბედურმა? იგი მიყვარდა!

კარლ. ეს კაცის ძალ ღონეს აღემატება. ჩემს ირგვლივ სიკვდილი
ათის ლულიდან ბეგრჯერ წიოდა, მაგრამ არც ერთხელ არ
შეგმდრკალვარ იმის წინაშე. და ნუთუ ახლა დედაკაცივით
აეცახცახდე ქალის წინაშე? არა, დედაკაცი ვერ შეარყევს
ჩემს ვაჟკაცობას. (სურს გაგარღეს).

ამალია. მკვლელო! ბოროტო! უშენოდ ყოფნა არ შემიძლია.

კარლ. შორს ჩემგან ცბიერო გველო! შენ გინდა აბუჩად აიგდო
ჩემი სიშმავე, მაგრამ მე დავძლევ ჩემს მტარვალ ბედს.
რა ტირი? ო, ურცხვო, დეარძლიანო ბედო! სახეს მაჩ-
ველებ, თითქოს ტიროდე, თითქოს მყავდეს ვინმე კიდევ
დამტირებელი!

ამალია. კარლ, კარლ!

კარლ. ამას რას ვხედავ? ხელი არ მკრა, არ მიცილებს. ამა-
ლია, აქნებ შენ დავაფიწყდა, ვის ვხევეი, ამალია?!

ამალია. ერთადერთს ჩემთვის განუყრელს, განუშორებელს!

კარლ. მას მამატია. მას მე ვუყვარვარ, წმინდა ვარ, როგორც
ზეცის ეთერი! ო, უცქირე, სინათლის შვილნი ცრემლებს
აიურკვევი, ატირებულნი ბოროტ სულელებთან! მაშ თქვენც
იტირეთ, იტირეთ! თქვენც ხომ ბედნიერნი ხართ. ო, ამა-
ლია, ამალია! (კოცნის).

რაცხან. სდექ. მოლაღატევე! განშორდო, თორემ სიტყვას გე-
ტყუო უურში აწივლდეს და კბილებმა ელდისგან ღრჭენა
დაგიწყოს.

პირველი. ბოჰემიის ტყე გაიხსენე, გესმის, ბოჰემიის ტყე!
მეორე. რად ყოყმანობ! გაიხსენე ბოჰემიის ტყე!
პირველი. უპიროვ, სად გაქრა შენი ფიცი? განა კრილობებს ასე მალე ივიწყებენ? როცა ჩვენს ბედნიერებას, სახელს და სიცოცხლეს შენთვის ვწირავდით, როდესაც ჩვენ შენი სიცოცხლის დასაცავად მტკიცედ ვიდებოთ, როგორც კედელი, როგორც ფარი, განა შენ მაშინ არ აღაპყარ ხელი ზეცისაკენ და არ შემოგვფიცე, რომ არასოდეს დაგვტოვებდი, ისე როგორც ჩვენ განუყრელი ვიყავით შენთან?.. ფიცის გამჩენო! ვისი გულისთვის გინდა დაგვტოვო? ამ გომბიოს წრიპინის გამო?

შვარც. ნუთუ არ გრცხვენის ფიცის დარღვევა? როლერის სულიც გაწითლდებოდა შენს სილაჩრეზე და შეჭურვილი საფლავიდან აღსდგებოდა შენს დასასჯელად.

გრემ. აჰა, უცქირე... ამ კრილობებს! აჰა, უცქირე!
პირველი. აჰა, უცქირე!
ჯველა. აჰა, უცქირე!
რაცმან. არ გეცნობა შენ ეს კრილობები? ჩვენი სისხლით ნაყიდი ხარ! სულით და ხორციით ჩვენი ხარ, ჩვენი! თუნდაც ამისთვის თვით მოლოხი შეებრძოლოს მიქელ გაბრიელს. წამოდი ჩვენთან! მსხვერპლისთვის მსხვერპლი! ამაღლია რაზმს შეეწიროს.

კარლ. მორჩა ყოველი. მონანიება მოვინდომე, მაგრამ ზეცამ სხვარიგ განსაჯა. ბეცო, უკუნურო! დიდ ცოდვილს განა შეუძლია უკუმოიქცეს? არა! არასოდეს!

ამალია. შესდექ, შესდექ! დამეც მახვილი! კვლავ მართო დავრჩი. დამეც მახვილი და მით შემიბრალე!

კარლ. მებრალემა, დათვებს ხვდათ წილად, მე შენ ვერ მოგკლავ.

ამალია. ო, ღვთის გულისათვის! გემუდარები! სიყვარული ჩვენთვის საჭირო აღარ არის. დიახ, კარგად ვიცი, ჩვენი ვარსკვლავნი გადამტერებულან და ერთმანეთს გაურბიან. მხოლოდ სიკვდილს გემუდარები... მიტოვებული, მიტოვებული! გესმის შენ ამ სიტყვის საზარი ხმები? მიტოვებული! არ ძალმიძს ამის გადატანა. შენ თვითონ ხედავ, ქალს არ შეუძლია ამის გადატანა! სიკვდილს გთხოვ მხოლოდ! ხედავ, ხელი მიკანკალებს, ძალა არ მყოფნის თავი მოციკლა. ბასრი მახვილის მე მეშინია... შენთვის კი იგი რა იდეალია—შენ ხომ მკვლელობის ოსტატი ხარ. დამეც ლახვარი და გამაბედნიერე!

კარლ. მაშ მხოლოდ ერთს გსურს ბედნიერება? გამშორდი, მე დედაკაცის მკვლელი არა ვარ.

ამალია. მაშ თქვენ მაინც შემიბრალეთ, თქვენ, ალქაჯის შეგირდებო! თქვენს თვალბში ისეთი სისხლიანი თანაგრძნობა გამოკრთის, რომ უბედურს უნებლიეთ ამხნევენს. არც ერთი მეგობარი, არც ერთი მეგობარი თვით ამათ შორის! დიდონა, შენ მაინც მასწავლე, სიცოცხლეს როგორ გამოეცხადო! (ერთი უჩაღი უმიზნებს).

კარლ. სდექ! გაბედე მხოლოდ!.. მოორის სატრფო მოორის ხელითვე უნდა მოკვდეს!

პირველი. მეთაურო!

მეორე. მეთაურო!

გრემ. რას ჩაღი?

რაცმან. ხომ არ გაგიუდი?

კარლ. შიგ გულში! ერთი შერხევა და მორჩა ყველაფერი! (კლავ ამალიას). აბა უცქირეთ, სხვა რაღა გინდათ? ჩემთვის თქვენ სიცოცხლეს სწირავდით, სიცოცხლეს, რომე-

ლიც თქვენ აღარ გეკუთნოდათ, მე კი ანგელოზი მოგვალ
თქვენი გულისთვის!

შვარც. დამშვიდდი, მეთაურო! წამოდი ჩვენთან! ამგვარი სანა-
ხაობა შენ არ შეგფერის. კვლავაც გაგვიძენ!

კარლ. მოიცა, ერთი სიტყვაც უკანასკნელად! თქვენს მეთაუ-
რად ამიერიდან ნულარ მიგულებთ! საითაც გსურდით
იქითკენ წადით!

რაცმან. მხდალო, სად არის შენი მაღალფარდოვანი გეგმები?
საპნის ბუშტები იყო განა, რომ გაქრენ ქალის სულის
ერთი შებერვით?!

შვარც. წაართვით მახვილი, მას შეუძლია თავი მოიკლას!

კარლ. უგუნურნო, სამუდამოდ დაბრმავებულნო! ნუთუ გგო-
ნიათ, სიკვდილს შეეძლოს მომაკვდინებელი ცოდვების გა-
მოსყიდვა? ამალია! აქეთ რომ მოვდიოდი, ერთ საწყალ
დღიურ მუშას ველაპარაკე, რომელსაც თერთმეტი ბაეშვი
ჰყავს შესანახი. ათას ოქროს დაპირდნენ მას, ვინც განთ-
ქმულ ყაჩაღს კარლ მოორს ცოცხლად შეიპყრობს. ღარი-
ბისათვის ეს ურიგო დახმარება არ იქნება!

რაცმან. დეე დარჩეს! განა ვერ ხედავთ, დიდების მანიით
შეპყრობილია, სიცოცხლეს სწირავს ფუჟე პატიემოყვა-
რეობას! მოლაღატეე, ასე ვწყვეტო ძმობის კავშირს ამი-
ერიდან უკუნისამდე! ძმებო, მომყევით!